BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
10 R
14
13-25. a. 1.0

Domus prof. Rom. Soc. Jesu insc. cat.

SCHOLASTICA ASSERTIO PRO DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

Qua demonstratur Henrici Borbonij Biarnensis ad Galliæ Regnum perpetua inhabilitas, sacræ Scripturæ verbis, Conciliorum decretis, Maximorum Pontificum constitutionibus, sanctorum Patrum sententijs, Historiarum monumentis, Auctorum testimonijs, Iure communi, Pontificio, & Cæsareo comprobata.

Auctore

D. CONSALVO PONCE DE LEON Hispalensi I. V. D. Archidiacono Talauerensi in Ecclesia Toletana.

Adiectæ sunt Bullæ Pontificiæ, quæ in hac causa hactenus prodiere.

ROMA

ROMAE,

Ex Typographia Gabiana, M.D.XCIII.

DE SVPERIORVM LICENTIA.

In hac assertione nihil est Catholicæ fidei, aut bonis moribus contrariũ. quod attestor. Romæ in nostro Collegio Die 15. Februarij 1593.

Ioannes Azor.

Idem sentio. Romæ 1. Aprilis 1593.

Franciscus Lamata Doctor Theologus.

Vidit Tagliaferrus.

Imprimatur.

P.Ant.Vicesg. F.Barth.de Miranda S.P.M.

AD CHRISTIANVM LECTOREM.

NEMINI ignotum eſt, Chriſtiane Lector, Henrico Valeſio occiſo, Nauarræum ad Regni ſceptra adſpirantẽ, nec niſi Catholicorum opera, & Pontificis Maximi auctoritate id ſe poſſe conſequi agnoſcentem, Oratores Romam miſiſſe, qui reſipiſcentiæ ſuæ ſpem darent. Hoc ille cõſilium non multo poſt (cum id res, & temporũ condicio poſtularunt) nõ modo neglexiſſe, ſed penitus mutaſſe viſus eſt, cum in Pontificem Gregorium XIIII. & eius miniſtros publicis edictis & minis deſæuijt. Nunc vero cum Catholicorum comitia inceperint, & de eligendo Rege ſerio inter Principes & Ordines Pariſijs agatur, ad eumdem ſimulationis portum iterum confugit. Die enim 19.

Ianuarij huius anni 1593. *Declarationem* Gallicana lingua apud Claudium Cottereanum Regium (vt se vocat) impressorem, typis mandauit: in qua post multa, Catholicæ religionis protectorē se fuisse, & semper futurū esse pollicetur, atque ab eiusdem religionis doctis viris instrui & doceri postulat. Quamuis autem neminem oporteat decipi rācidis istis delinimentis: ratio tamen ipsa poscit, vt credamus Catholicos Principes, & Episcopos, qui ab eo stant, eisdē vanis pollicitationibus adhuc delusos detineri, spectareq. pœnitentem Henricum, & ab Ecclesiæ Catholicæ præside Pontifice Romano, non modo Catholicorum communioni restitutum, sed ad Galliæ etiam sceptra prouectū. Nec tamen fortasse, doctissimi alioqui & prudētissimi viri, animaduertunt, sacræ huius Apostolicæ Cathedræ moderatores, nihil vmquam leuiter, nihil temere, nihil in Ecclesiæ scandalum, contra veterē disciplinam, aduersus sacros & constantes ritus, per Clauium abusum, decreturos. Quapropter consilium nobis fuit, breuem indiculum componere, ex

diui-

diuinis testimonijs, Cõciliorum sanctionibus, Pontificum decretis, Sanctorum Patrum suffragijs, historiarum monumentis, praxi denique qua vtimur sacra & profana, eorum impedimentorũ quæ Henricum, resipiscẽtem etiam & Ecclesiæ redditum, a Regno nihilominus perpetuo excludunt. Hæc enim si ob oculos versentur, haud facile credemus fore, vt quisquam cordatus, si modo Catholicus, fallacem istam spem diutius alat, cum videlicet instructissimam, quam explicabimus; Ecclesiæ phalangem aduersus Henricum dimicantem, non facile profligari posse cognoscet. Nec vero interim negauerimus. immo si opus sit, effusso sanguine testabimur, Pontificem Romanũ totius Ecclesiasticæ politiæ monarcham, posse quidem quidquid iuris humani est, dispensare, tollere, abrogare, immo circa ipsum etiã diuinum, veram intelligentiam & sensum, Ecclesiæ proponere. Quocirca si tandem Nauarræus (quod vtinam contingat) ex corde conuertatur, & Pontifici Maximo e re Christiana esse videatur, vt Galliã moderetur, cum eo q. dispenset: ille quidem

rite

rite dispensatus censendus erit, nec vllum eorum, quæ referemus, impedimentum obstabit. Quæ cum vera sint, & posse Pontificem Maximum (vt iterum repetamus) abrogare humana, declarare diuina, plusquam manifestum: non interim vel Henrici fautores negabunt, indigere eius restitutionē, & ad Regnum habilitatem interpretatione diuinorum testimoniorum, indigere abrogatione œcumenicorum, quorum auctoritas Ecclesiam hactenus rexit, Conciliorum, Pontificum sanctissimorum qui Sedem istam & vita & morte condecorarunt, constitutionum, Ecclesiasticorum sacratissimorum rituum, constantium & perpetuarum obseruationum, iuris communis, totiusq. Ecclesiasticæ disciplinę, Orthodoxorū denique Patrū vnanimium sententiarum, vniuersorumq. scribentium auctoritatum. Hæc, inquam, tam multa, tam sacra, tam diuina, a Summo Pontifice, vt Henricus regnet, abrogāda & eneruanda erunt.

Sed & ille etiam suscepti laboris nostri fructus sperari poterit, ne vllo tempore Ecclesiæ hostes obijcere nobis possint

ſint obſoleuiſſe diſciplinam , & quaſi in deſuetudinem per Catholicorum ſilentium abijſſe. Proderit enim, ſi vel nos rudi ingenio , veteres iſtos ſacroſanctæ diſciplinæ ductus renouata earum memoria ſarciamus, & a ſordibus, quibus ab hęreticis obducuntur, quo purius & placidius fluant, expurgemus.

SCHOLASTICA ASSERTIO PRO DISCIPLINA ECCLESIASTICA:

Qua demonſtratur Henrici Borbonij Biarnenſis ad Galliæ Regnum perpetua inhabilitas, ſacræ Scripturæ verbis, Cōciliorum decretis, Maximorum Pontificum conſtitutionibus, ſanctorum Patrum ſententijs, Hiſtoriarum monumentis, Auctorum teſtimonijs, Iure communi, Pontificio, & Cæſareo cōprobata.

Ad pium & Orthodoxum Lectorem.

POST funeſtum caſum Henrici III. Gallorum Regis (PIE LECTOR) inter ipſa potentiſsimi exercitus ſui arma miſerrime cæſi, Borbonius Nauarreus quondam Biarni dominus, qui eo tēpore apud eumdem merebat, & bonam copiarum partem

ctabat, Galliam mox per tyrannidem occupare aggressus est, & sceptri dominijq. iura, quasi legitime sibi delata (a quibus sane multis de causis ceciderat) vsurpauit. Cuius perditissimis conatibus cum sanctum Catholicarum vrbium & Principum FOEDVS constanter sese opposuisset, & rem, sanguinem, animam prius profundere, quam hominem hæreticum, relapsumq. Caluinistam, & quod deploratius est, adhuc in erroribus sordescentem tyrannum pati, statuisset: ille quidē ad inuadendam patriam, nouam viam callido commento ingressus, cum sub leonino exuuio parum consilia succederent, vulpinum tandem assuens, aliquid sperare posse cœpit. Igitur in eam spem Episcopos, & Catholicos Regni proceres nouus Proteus trahere conatus est, vt se fidelē ex perduelle, defensorē ex hoste, Orthodoxum e sectario fieri quandoque posse confiderent. A quo vero vno causæ articulo cum in primis totius negotij exitum pendere credamus, & vna hac vanæ & ridiculæ metamorphoseos expectatione eos teneri, qui illius partes num etiam fouent, perferatur: non abs re Christiana fore duximus, si breuiter & dilucide demonstraremus, nullo tempore, nullo iure, nulla permissione, nulla conniuentia (salua Ecclesiasticæ disciplinæ obseruantia) Henricum ad nobilissimum Christianissimumq. Regnum moderādum habilem futurū. Hoc autem vt planum fiat, in tres præcipuas partes vniuersam disputationem diuidemus.

In pri-

In primis lõge pleneq. repetemus antiquissimam Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem de recipiendis in hæresim lapsis per solemnem & publicam errorum abiurationem: vt inde constet, Henricum post similem, quam & omnes norunt, & nos docebimus, liberã, spontaneam, & solemnem abiurationem Caluinismi, redijsse iterum ad illum, proinde vere esse, diciq. debere relapsum, & vt talem iudicandum esse ab Ecclesia, non obstante falsa metus exceptione ab illo suisq. allegata.

Deinde octo dũtaxat canonica impedimenta (quando id instituta opusculi breuitas postulat) proponemus, quibus Henricum quantumuis ad Ecclesiam reuersum, iuxta Dei verbum, & Ecclesiæ disciplinam tam nunc vigentem, quam olim obseruatam, & cum ipsamet Ecclesia ortam, ad Galliæ sceptrum esse, foreq. semper inhabilem demonstrabimus.

Postremo ostendemus miserrimam ruinam, & inexplicabiles Gallicano Regno, non modo Nauarreo regnante, imminentes calamitates, verum si diutius illius causa a viris Catholicis, & præsertim Ecclesiarum pastoribus foueatur, certissime euenturas: vt demum ijs positis articulis constet omni iure prohibitam esse Henrici communionem, debereq. eum ab vniuersa Ecclesia vitari, nulla ratione, titulo, prætextu in eius gratiam admissis.

Prima pars.

SI sacros Ecclesiæ canones, constantemq; per tot annorum curricula traditionem consulimus; nemini profecto dubium erit, Henricum Nauarreum eorum numero habendum esse, quos eadem Ecclesiastica disciplina relapsos vocat, & præ ceteris pietatis ac religionis reis seuerissima animaduersione punit. Isti siquidem rabidi & voraces canes ad eiectarum sordium vomitum redeunt, & veluti lutulenti & cœnosi sues, in fœtidissimis haris, e quibus semel emerserant, volutantur. Hoc autem quo dilucidius ostendamus, altius quidem repetenda est eadem Ecclesiastica disciplina, pleneq. explicandum de hæresi conuictos (phrasibus autem vocibusq. scholasticis in tota disputatione vtemur) & ad Ecclesiã redeuntes, non aliter quam solemniter abiuratis erroribus, ad communionem fuisse admissos: nempe vt diuino humanoq. sacramenti vinculo constricti, fidem Deo Ecclesiæq. datam perpetuo custodirent; aut si forte ex dolo, instabilitateve iterum laberētur, fraudulenta ac ficta quoad Ecclesiam & exterius forum in posterum iudicaretur eorum resipiscentia.

Concilia. Non aliter a cōtinua octo generaliũm Conciliorum serie, quæ in Oriente celebrata sunt, Ecclesiam decreuisse, aperte intelliget, qui eorum cano-

rum canones & acta euoluerit. Nam in primis Synodi oecumenicae Nicaenae primae aduersus Arium coactae canone 8. (qui refertur a Gratiano cap. si qui voluerit. 1.q.7.) Nouatiani ad Ecclesiam redeuntes eã haeresim detestari compelluntur, & Catholicam fidem per libellum profiteri. Post Nicaenos vero Patres eamdem disciplinam sequuti Constantinopolitani primi, qui ad oppugnandum Macedonium conuenerunt, in hunc sane modum canone 7. statuerũt:
Eos qui rectae fidei adijciuntur, & parti eorum ,,
qui ex haereticis seruantur, recipimus secundum ,,
subiectam hic consequentiam, & consuetudinem. ,,
Arianos quidem, & Macedonianos, & Sab- ,,
batianos, & Nouatianos, qui dicunt seipsos Ca- ,,
tharos, & Aristeros, vel Sinisteros, & Tecarade- ,,
catitas, siue Tetraditas, & Apollinaristas recipi- ,,
mus, dantes quidem libellos, & omnem haere- ,,
sim anathematizantes, quae non sentit vt sancta ,,
Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, &c. Ephe- ,,
sini post hos a Nestorio, cuius impietatem damnauerant, postularunt, vt non modo, si Ecclesiae consortium optabat, symbolum Orthodoxae fidei profiteretur, sed & polluta ac profana dog- ‘‘
mata voce & scripto improbaret. Chalcedo- ‘‘
nenses deinde actione 8. & 9. Theodoritum Cy- ‘‘
rensem, & Ibam Edessenum, nonnisi Nesto- ‘‘
rianis erroribus, de quibus suspecti erant, abiu- ‘‘
ratis, ad communionem admittũt. Haec autem ‘‘
quatuor oecumenica Concilia, quae & summo- ‘‘
rum Pontificum decreta, & Caesarum leges, vt ‘‘

quatuor ipsa Euangelia veneranda esse statuũt, posteriores Synodi sequutæ sunt. Nam quinti Concilij generalis, coacti contra Origenem, & ad decernendum de Tribus Capitulis, canone 11. expresse cauetur de anathematizatione Arij, Eunomij, Macedonij, Apollinarij, Origenis, & aliorum: canone vero 13. & 14. ij qui Theodoriti scripta & Ibæ epistolam defenderant, illa, hancq. damnare iubentur, si velint ad Catholicam communionem recipi. In sexto generali Concilio contra Monothelitas congregato, canone 96. eadem verba, quæ ex Constantinopolitano præcitauimus, leguntur. In septima aduersus Iconomachos celebrata Synodo (cuius 3. & 5. actione, vt suo loco dicemus, quæstio de recipiendis lapsis discussa est) plures Episcopi, quorum coryphæus erat Basilius Ancyranus, ab hæresi reuersi, errores abiurant & anathematizãt. Est autem eo loco obseruatione dignissimum (quod ex eiusdem Basilij verbis inter alia refert Gratianus cap. conuenientibus. 5. quæst. 7.) Ecclesiasticam hanc constitutionem ab ipsis Apostolis eorumq. successoribus deriuari. „ Constitutio, inquit, Ecclesiastica habet canonice tradi„ta ab antiquo a sanctis Apostolis, & successori„bus eorũ sanctis Patribus nostris, & magistris, „& sanctis vniuersalibus sex Synodis, & locali„bus Synodis Orthodoxis, vt qui ab aliqua hæ„resi reuertuntur ad Orthodoxam fidem & tra„ditionem Catholicæ Ecclesiæ, scripto negare

debeant

debeant hæresim suam,& confiteri Catholicam „
fidem,&c. Quod & Græci, Latiniq. Concilio- „
rum expositores, Theodorus Balsamon, Matthæus Blastares, Sabinus monachus, atque alij præcitatis locis indicarunt. In octaua demum Synodo, quæ pro restitutione Ignatij Constantinopolitani aduersus Photium indicta est, illi qui eidem Photio schismatico communicauerant, schisma abiurant, libellosq. offerunt, vt in secunda actione eius Concilij habetur. Prædictas autem œcumenicas Synodos in Oriente celebratas, Occidentales æmulatæ sunt: nam in Cõstantiensi actione 19. Hieronymus Pragensis Hussita, in Lateranensi Pontifice Leone X. quidam alij hæresim abiurarunt. Denique idem prouincialibus Synodis stabilitum ex canone 9. Arelatensis Concilij secundi, quod sub Silvestro I. celebratum est, aperte liquet. Gangrensis præterea Synodus eodem tempore & Põtifice celebrata, de Eustathianis loquens, idem statuit: Laodicena similiter canone 17. sub Liberio (vt melior habet opinio) congregata, approbataq. a sexto Concilio Trullano. In qua animaduertere oportet (vt appareat quæ fuerit in Ecclesia disciplinæ series, quæ ad nos per continuam traditionem delata est) non modo hæreticos ipsos, sed & eorum fideles abiurare solitos. Eos (aiunt Laodiceni Patres) „
qui conuertuntur ex hæresibus, hoc est, Noua- „
tianorum, aut Photinianorum, siue Quartade- „
cimanorum, siue eorum etiam πιστοὺς, *fideles* „

„ non admitti, priusquam hæresim omnem ana-
„ thematizent, atque eam præcipue in qua fue-
„ runt. In tertio Toletano Concilio Pelagij II. tẽporibus celebrato, Gothi Episcopi ex Ariana impietate reuertentes, hæresim abiurant. Idẽ statuitur 1. Aurelianen. can. 12. Biterrensi can. 29. Narbon. can. 6. & eo quod sub Nicolao II. coactum est, cuius meminit Gratianus cap. 42. de consecratione dist. 2.

Pontificũ Maximorũ decreta. Sed & Romanorum Pontificum (quorum ad statuendum auctoritatem, vt qui a Deo spiritualis huius regni principes constituti sint, nemo sanus negabit) antiquissimis decretis eadem doctrina confirmatur, vt constat ex Anastasio I. qui sedit ad annum Christi 390. & qui Synodum Alexandrinam ad examinanda Origenis scripta celebrauit, in epistola ad Episcopos Germaniæ & Burgundiæ cap. 3. Innocentio I. epist. 25. ad Concil. Carthaginiense, & 26. ad Concilium Mileuitanum, Leone Magno epist. 2. ad Episcopos Italiæ, & epist. 3. & 84. ad Aquileiensem, & 10. & 19. ad Flauianum, & 13. & 17. & 37. & 49. ad Pulcheriam, & 18. ad Iulianum Coensem, & 34. & 38. & 75. ad Anatolium, & 83. ad Altinum, & 85. ad Episcopos Africanos. Post Leonem idem statuerunt Hormisda epist. 6. ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum (de quo honorificam mentionem fecit Gennadius in defensione Florentinæ Synodi) & Gregorius I. epist. 31. lib. 10. cuius fragmentum est apud

Gra-

Gratianum cap. quotiens. 1. q. 7

Sanctorum similiter Patrum testimonijs hoc ab Ecclesia obseruatum fuisse intelliget, qui leget epistolam 11. lib. 3. beati martyris Cypriani, & 95. Augustini, vbi Pelagium non nisi per apertam scriptorum ac dictorum palinodiam ad Ecclesiam admitti debere ostendit: Cyrilli Alexādrini 10. ad Nestorium, Ioannis Constantinopolitani ad Hormisdam, Basilij ad Euæsenos, quæ legitur in 7. Synodo actione prima. Et hæc ex prope innumerabilibus, ne molesti simus, pauca delibauimus. *Patrū sentētia.*

Idem ab Ecclesiasticis historicis petere quidem facile possumus. Socrates enim lib. 1. cap. 29. auctor est Arium a Constantino per epistolam fuisse admonitum, vt si ad communionem restitui vellet, impietatem, quam in Deum Filium euomuerat, abiuraret, & fidei Nicænæ subscriberet. Idem Socrates lib. 4. cap. 11. scribit, Eustathium, Theophilum, & Siluanum Macedonianorum legatos a Liberio Pontifice in communionem fuisse admissos, oblato libello qui complurium errorum damnationem continebat, isq. & apud eumdem auctorem extat. Isto libello (inquit Socrates) " legatos tamquam sponsione obstringens Libe- " rius in communionem recepit. Deinde episto- " lam misit (cuius meminit etiam Nicephorus lib. 11. cap. 8.) ad Episcopos Orientis, in qua eos ipsos Macedonianos communioni restituit. In qua quidem Liberij epistola verba il- *Historiarū testimonia*

ba illa leguntur de ijs qui Arimini ceciderant; ex quibus non minus eadem disciplina Ecclesiastica dignoscitur. Fere omnes (inquit) Episcopi qui Arimini conuenerant, qui a fide tum quidem desciuerant, nunc tandem ad sanam mentem reuersi, fidei formulæ ab Episcopis Arimini conuocatis editæ anathema denunciarunt, & fidei Catholicæ & Apostolicæ Nicææ confirmatæ subscripserunt, & nobiscum iam vna communicant. Atque addit: Quam rem vestræ charitatis legati cum explorate cognitam planeq. perspectam haberent, suæ ipsorum subscriptioni vestra etiam nomina adiunxere: Ario autem, & decretis Arimini contra fidem Nicænam sancitis, quibus item vos per versutas blãditias in fraudem inducti cum iureiurando adhibito subscripsistis, anathema edixere. Hæc Liberius: a quo quidem hæreticos (quos Catholicorum simias Cyprianus & Lyrinensis scite vocant) in hoc etiam Ecclesiasticam traditionem imitari voluisse ostenditur. Legitur apud Euagrium lib. *3*. cap. *9*. & Niceph. lib. *16*. cap. *9*. Asianorum quorumdam Episcoporum per libellum abiuratio de reprobato œcumenico Chalcedonensi Concilio. Est & apud eumdem Nicephorum locus lib. *6*. cap. *9*. qui ad hanc rem & argumentum præcipue pertinet: quem tamen, pluresque alios, qui in historia Ecclesiastica passim occurrunt, breuitatis studio prætermittimus.

Hæc igitur obseruatio, & antiqua Ecclesiæ

disciplina per manus tradita, & ad nostra vs- *Ius cō-*
que tempora deriuata, recentiorum Pontifi- *mune.*
cum decretis, iure communi, & Ecclesiastica praxi stabilitur, cap. ad abolendam. §. illos quoque. cap. excommunicamus. §. adijcimus. de hæret. cap. accusatus. cap. super eo. cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. cap. inter solicitudines. de purgat. canonica. cap. quia diligenti. de elect. Vrban. V. in extrauaganti 1. quæ incipit, licet ex omnibus. Innoc. IV. in constitutione 4. & 7. & 8. & 20. in nuper excusis.

Idem docent Iuris vtriusque interpretes præ- *Opinio*
citatis locis (nec enim dubito, apud eos qui- *Docto-*
bus aliquod veritatis indagandæ studium est, *rum.*
hoc etiam probationis genere vti) & in ijs quæ huc pertinentia collegit Gratianus per totam causam 2. q. 7. & in cap. omnis cuiuslibet. 1. q. 1. cap. cum aliquis. 11. q. 3. cap. de viro. 12. q. 2. cap. his qui in tempore. §. final. 26. quæst. 6. quorum quidem nomina, & ipsa sententiarum verba referre prætermittimus, quod in re versemur communi calculo cōprobata. Quinimmo fusius fortassis, quam oportuerat, rē nulli ignotā explicauimus: quod tamen eo consilio fecimus, vt veteri disciplina demonstrata, nihil nouum aut tyrannicum in Henricum (vt ipsius fautores libris editis clamitant) hactenus ab Ecclesia tentatum, nihilq. quod ad ipsius salutem pertineret, omissum, ex eadem perpetua constantiq. Ecclesiæ disciplina doceremus.

Iam vero (Catholice Lector) ad eā huius articuli

ticuli partem deuenimus, quæ cum non modo Gallis atq. adeo vniuersæ Europæ nationibus, sed remotißimis etiam quibusque gentibus apertißima sit, quorũdam tamen impudentia in dubiũ reuocatur. Scilicet demonstrandũ nunc est, eamdem disciplinã consuetudinemq. cum Nauarreo rite ac legitime ab Ecclesia obseruatam esse. Et vero notum est, Carolum IX. anno 1572. die 17. Augusti, Margaretã sororẽ Henrico nuptũ dedisse; illum vero eiusdem Regis & Catharinæ Reginæ socrus, & Cardinalis Borbonij patrui, & Ludouici Mompẽserij Ducis hortationibus, Theologorũ etiam apertis demonstrationibus adductũ, Ecclesiæ Catholicæ communionem petijsse, & Caluinismum solemniter publice in ecclesia præstito iuramento Parisijs damnasse, anathematizasse, abiurasse, & fidem Romanam aperte professum esse. Quæ quidem cum nullibi verius, purius, & elegantius legi poßint, quam in Sixti V. Pontif. Maximi declaratione contra eumdem Hẽricum in publico Cõsistorio de cõsensu totius sacri Collegij decreta anno 1585. quinto Idus Septembris, Pontificatus sui anno primo, quæ edita extat inter Bullas Pontificias nuper Romæ excusas: referemus verba ipsa, quæ in ea leguntur.

Narratio facti.

Bulla fel. me. Sixt. V. in Henricum.

» Henricus (inquit) Borbonius quondam Rex,
» Caluini errores atque hæreses etiam ab ineunte
» adolescentia sequutus est, pertinaxq. earum
» patrocinium tamdiu exercuit, quoad claræ me-
» moriæ Caroli IX. Francorum Regis, & carissimæ

ſimæ in Chriſto filiæ Catharinæ Reginæ eius ,,
matris pientiſsimæ,atque etiam dilecti filij no- ,,
ſtri Caroli tituli Sancti Chryſogoni presbyteri ,,
Cardinalis Borbonij patrui ſui , & Ludouici ,,
Mompenſerij Ducis pijs frequentibus hortatio ,,
nibus , apertiſq. eximiæ virtutis ac doctrinæ ,,
Theologorum demõſtrationibus, ad fidem Ca- ,,
tholicam & Apoſtolicam Romanam (vt exi- ,,
ſtimabatur) conuerſus, hæreticas omnes con- ,,
tra fidem Catholicam opiniones Pariſijs publi- ,,
ce in eccleſia damnauit, anathematizauit, & ,,
abiurauit , fidemq. ipſam Catholicam expreſ- ,,
ſe profeſſus eſt:datiſq. ſubinde ſuis ad fel. rec. ,,
Gregorĳ Papam xiij. prædeceſſorem noſtrum ,,
litteris, quibus eumdem prædeceſſorem ſupre- ,,
mum Catholicæ Eccleſiæ caput iam agnoſcens, ,,
ipſum ſupplex deprecabatur, vt pœnitentiæ , ,,
conuerſionis , & obedientiæ ſuæ confeſsionem ,,
acceptam habere , & anteactorum veniam re- ,,
miſsioniſque gratiam concedere dignaretur : ,,
firmiter promittens, ſe fidem ipſam Catholi- ,,
cam perpetuo integre ac inuiolate ſeruaturũ. ,,
Quibus litteris,vtpote Regijs, idem prædeceſ- ,,
ſor credens , & paternæ charitatis viſceribus ,,
commotus, ac etiam grauiſsimo Regis, Re- ,,
ginæ matris, Cardinalis,& Ducis prædictorum ,,
de huiuſmodi conuerſione teſtimonio addu- ,,
ctus, illum ipſum præteritos errores confiten- ,,
tem, veniamq. humiliter petentem, a crimine ,,
hæreſis, & a cenſuris Eccleſiaſticis propterea ,,
incurſis abſoluit,& in gremium Sanctæ Matris ,,

Eccleſiæ

„ Ecclesiæ communionemq. Fidelium admisit,
„ omni inhabilitate ab eo sublata. Et paulo post
„ hæc: Excursisq. deinde aliquot mensibus, ille
„ Ioannem Duratij dominum oratorem suum,
„ qui nomine suo de pœnitentia, conuersione, fi-
„ de, & constantia sua in sedis Apostolicæ con-
„ spectu sponderet, ad dictum prædecessorem de-
„ legauit: habitoq. pro eo publico solemniq. in
„ aula Regia de more Consistorio in consessu
„ Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinalium, Præla-
„ torumq. & aliorum frequentissimo concursu,
„ professis omnibus supradictis, idem Henricus
„ tamquam Rex recens ad fidem conuersus, & vt
„ Catholicus admissus est, tota Vrbe exultante,
„ & ingentes Deo de conquisita & inuenta oue
„ gratias agente. Hactenus litteræ Apostolicæ.

Cōmunis opinio. Quarum certe auctoritas, & indubitata fides, si non apud Catholicos & veritatis amantes ageremus, forsitan propugnanda esset diuerso argumentorum genere. Nunc vero satis fuerit communem illam & in omnium ore ac paginis versantem doctrinam referre, quæ docet, aduersus Rom. Pontificis narrationem, quæ in proprio facto consistit, probationem nō admitti: canon notissimus, & in eum glos. verbo fecisse. communiter approbata in cle. 1. de probation. notat Decius in cap. proposuisti. 3. notab. eod. tit. Bart. in l. ex hac. ff. de donat. l. ex his verbis. cum ibi additis C. de testam. mil. plene ab scribentibus in cap. post sessionem. de probation. cap. cum a nobis. de test. cap. cum

olim.

olim. de censib. & clem. si summus. de senten. excomm. Propria enim Sixti vocari possunt ea quæ cũ prædecessore Gregorio, atque adeo cum ipsa Petri cathedra acta sunt, iuxta regulam, & a Doctoribus tradita in cap. si gratiose. de rescrip. in 6. & cap. de hoc. 1. q. 3. Ceterum si quis adhuc de narrationis veritate dubitet, ipsius Henrici confessione doceatur. Nã in hæretico quodam libello, cui titulus est, *Brutum fulmen*, in eius defensionem a delyro (vt audimus) sene edito (ex quo nonnulla, quæ ad rem faciunt, inferius adscribemus) aduersus præcitatum Sixti decretum hæc verba habentur: *pagin. 197.*
Quod vero de abiuratione fabulatur, paulo planius explicandum est. Adolescentulus Henricus, vix annos vndeuiginti natus, hospitio a Rege affine suo exceptus, multo ante lucem e geniali thoro euocatus, inter cruentos ac madentes sanguine gladios adductus; quæ facere ac pronunciare iussus est, tremebundus ac gemens fecit, ac pronunciauit; quæ Papæ Gregorio per legatos nunciare iussus est, nunciauit. Et pag. 199. Sequuta est carnificina Parisiensis festo Bartholomæi die, hoc est, eiusdem Augusti mensis die 24. Abiuratio vero a Rege Nauarro compluribus post diebus facta est.

An non aperte fatetur, Henricũ publice Caluinismum abiurasse? quapropter absurdissimũ profecto fuerit, velle Catholicæ Ecclesiæ, ipsiusque Ecclesiæ sũmo Præsidi, cui hæ casses præcipue tenduntur, vllo vmquam tempore impone-

re quod tam ipsæ Pontificiæ litteræ omni exceptione maiores, æterniq. in Henricum testes, quàm eiusdem Henrici aperta confessio liquido improbant.

De falsa exceptione metus. Non enim obstat quod dudum ille obijciebat, & nunc eius causæ fautores opponunt: nempe metu adactum abiurasse: nec relapsum dici posse eum, qui numquam surrexit. Mauult enim Henricus semper se Caluinistã fuisse, quam vel momento temporis Catholicum. Etenim quicquid hic doli inest, tam facile est cognoscere, quam confutare. Primum, quod Henricum quatuor cõtinuos annos post abiurationem Catholicum se exhibuisse, id est, ad annum vsque 1576. notissimum sit. Itaque abiurationem, quam eo tempore per vim, ac proinde inualide, ad iura prouocans, fecisse se dicit, per subsequutum tam longi temporis spontaneum assensum, si eadem iura consulat, ratam habuisse visus est, cap. 1. de ijs quæ vi. cap. significatum. c. cum virum. de regular. glo. & Bart. cõmuniter recepti in l. interpositas. C. de transact. Bald. in l. 2. C. quod metus causa. & in l. si ob turpem. & ibi Alex. ff. de cond. ob turpem causam. Doct. in cap. ad id. de sponsal. plene Cobb. in 4. par. 2. §. 6. num. 1. Hæc enim ratio fundamentum est communis illius sententiæ, quæ docet metum in promissione interuenientem non præsumi repetitum in solutione vel exactione ex interuallo facta, Alex. & omnes l. si cum dotem. §. eo autem. solut. matrim. Non

enim metus iustus dicitur, nisi is qui præsens. l.9. ff. quod met. caus. Metum (inquit Vlpianus) præsentem accipere debemus, non suspicionem inferendi eius. quæ verba docte explicantur per Card. in clem.verum. de elect. Vnde præcedens metus non excusat, nisi probetur durare tempore actus. Quocirca etsi admittamus, eo tempore quo Henricus Caluinismum abiurauit, ob recens hæreticorum supplicium a Rege Parisijs inflictum, metum probari posse; certe non multo post omni vi ac metus suspicione cessante, ipse nullo vrgente, quadriennium (vt diximus) quantum humana iudicia exterioribus signis assequi potuerunt, Catholicus vixit.

Deinde, ex ijs quæ ad putandum iustum metum considerari solent, ostenditur non recte de eo excipi. Inferiorem enim conditione, vel certe parem timere (eo videlicet metu, quem ad actus nullitatem iura postulant) vanum est & ridiculum, cap. Lotharius. 31. q. 2. Bald. in cap. 1. §. item sacramenta. de pace iuram. fir. Alex. in l. 1. quarum rerum act. non detur. Quare Henricum Regem a Rege Carolo vi & metu coactum quis credat? Adde illum hospitio domoq. a Carolo eo tempore exceptum, vocatum ad sororis nuptias, immo iam leuirum, ducta Margareta. Quis ergo contra naturalia istæc hospitij ac sanguinis iura illatam vim credat, atque adeo eam vim, quæ de iure requiritur? qualitates enim personarum, locorum, & temporum

prudentis viri arbitrio perpendi oportere, vt iustus ab vano metu discernatur, constanter tradunt commentatores in cap. cum dilectus. vbi glos. quam Abb. singularem & magistram vocauit, de ijs quæ vi. Bal. in rubr. C. de rescind. vend. Ias. in §. quadruplici. Instit. de action. num. 54. Cæpol. cons. 2. & 3. caus. ciuil. Dec. in l. in omnibus causis. ff. de regul. iur. nu. 7. Nauar. in Manual. cap. 22. num. 51. Cobb. in 4. par. 2. §. 4. cap. 3. num. 8.

Ad hæc, metus exceptio in hoc casu subuenire Henrico nec debet, nec potest, quo minus ea etiam admissa relapsus dicatur: quinimmo eo ipso quod ore professus est fidem (quantumuis coactus) quam corde negabat, relapsus iudicandus est ab Ecclesia: sic vere pleneq. docent Zanchinus cap. 16. Villadid. quæst. 2. Campeg. cap. 17. Griland. q. vlt. Boss. caus. crim. num. 25. de hæret. Paris. lib. 4. cons. 2. Menoch. de arbit. cons. 374. num. 1. Simanc. Cath. instit. tit. 57. & in enchirid. tit. 60. Roias in sing. fidei 173. par. 2. ass. 41. Castr. lib. 2. cap. 2. de iust. hæret. punit. & Doctores in cap. accusatus. & cap. pen. de hæret. lib. 6. vbi de relapsis agunt: ex quorum quidem apertissimis & consentientibus sententijs ostenditur, non modo relapsum vocari eum qui semel vere & ex corde conuersus, hæresiq. abiurata, iterum labitur (quod certe tolerabilius videri possit) sed multo magis illum qui ficte abiurauit, posteaq. deprehensus est in hæresim incidisse: hoc enim ma-

nifestam pertinaciam fallendiq. studium prodit. Quinimmo hac vna ratione adducta disciplina Ecclesiastica veniam in foro exteriori relapsis negat, quod præsumat ficte eos & fraudulenter abiurasse: vt ex can. 11. Concilij Narbonensis colligitur, cuius hæc sunt verba: Et ,, illos qui post abiurationem erroris, seu purga- ,, tionem, deprehensi fuerint in abiuratam hære- ,, sim recidisse, sæculari iudicio sine vlla penitus ,, audientia relinquatis animaduersione debita ,, puniendos, cum sufficiat tales per falsam con- ,, uersionem semel Ecclesiam decepisse. ,,

Tandem etsi demus Henricum per vim & metum Caluinismum abiurasse, & Catholicam fidem professum esse; quis, rogo, cordatus illius causam ob id apud Catholicos Principes & Episcopos meliorem futuram existimet? certe hoc vno leuis & inconstans istius animus aperte detegitur, & quid tandem ab eo sperari possit, plane cognoscitur. Si enim ob rerum temporalium turpem metum ore negauit sectam, extra quam esse non posse æternam salutem corde credebat; quæ reliqua erit spes Henricianæ constantiæ? Metus constantis viri (inquit Tho- ,, mas in 4. dist. 29.) est ille, per quem eligitur mi- ,, nus malum, maioris euitandi causa. Metum, ,, inquit, accipiendum; Labeo ait, non quemlibet ,, timorem, sed maioris malitatis. Et hæc est com- ,, munis opinio Doctorum, vt docuit Cobb. in 4. ,, par. 2. cap. 3. num. 2. Hinc vere profitemur, non ,, esse constanti viro dignum, vitam ipsam venia-

li (quis enim sanus caduca æternis, & terrena præferat cælestibus?) nedum mortali culpa redimere, cap. sacris. & ibi Abb. de ijs quæ vi. cap. primum. 22. q. 2. S. Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. & 1. 2. q. 62. art. 5.

Quam quidem natura inditā humanis mentibus facem nō Christiani tantum, quos Euangelij veritas illustrat, agnoscimus, verum Ethnicis etiam ipsis illuxit; quibus sceleratissimum semper fuit religionem deserere, & dæmonum suorum (quos Deos falso vocabant) cultum vitæ postponere. Et denique (vt propius accedamus) tam præteriti quām præsentis temporis sectarij idem profitentur. Legat Hēricus speciosos illos pseudomartyres ab antiquis hæreticis multis encomijs celebratos. De Marcionitis Theophilus Antiochenus Episcopus lib. 1. Allegoriarum copiose scripsit: de Gnosticis Irenæus Lugdunensis lib. 4. cap. 64. & Clemens Alexan. lib. 4. stromat. de Montanistis Apollinarius (vt est apud Eusebium lib. 5. cap. 15.) de Donatistis tum martyr Cyprianus epist. 16. ad Antonianum, & lib. de veritate Ecclesiæ, tū Augustinus Hipponensis contra epistolam Parmeniani lib. 1. cap. 7. & lib. 3. contra Cresconium cap. 48. & lib. 3. cap. 16. Et vero hic ea illius verba omittenda non sunt: „Hæretici (inquit) faciunt opera latronum & dæmonum; & gloriam sibi vendicant martyrum: viuunt latrones, & volunt gloriari martyres. Nostræ similiter ætatis hæretici ne a talibus maio-

ribus

ribus degeneres arguantur, suos & ipsi pseudomartyres celebrant; eo etiam insaniæ prolapsi, vt integra Martyrologia composuerint. Lutherus enim huic albo Ioannes duos, Husium, & Vvicleffum, adscripsit: Euãgelici eodem nomine Losium, Caluinum, Hadrianum, Hamstedium, Foxium venerantur: Zuingliani Zuingliũ colunt: Anabaptistæ Muntzerum, & Ioannem Sartorem celebrant: Beza, Galliæ exitium, martyrem se vocat, & cum Caluino (lib. 1. instit. cap. 27. §. 4.) pro suo Alcorano mille mortes oppetendas esse, tertio quoque verbo in Catechismo inculcat. Quare si tanti sit apud istos pertinacia in erroribus, si pro apertissima impietate interire, pium & gloriosum ducunt: quid Henricus ob sororij minas, aut (vt probabilius est) minus beneuolum vultum, recessit a signis? quid pudendo timore negauit ore, quod corde credebat? An non hinc liquet aperte, eum qui leuem ob causam suos tunc reliquit, vt inseruiret tempori, facile nunc maxima ista proposita præda, nempe potentissimo florentissimoq. Regno, eos etiam relicturum, & nobis (vt tunc fecit) ad tempus adhæsurum, vt tandem postea simili qua Caluinistas, versutia Catholicos etiam supplantet?

Ceterum, vt exceptionem metus, atque adeo primam disputationis nostræ partem absoluamus: Ecclesiæ certe erit considerare vetus illud Hieronymi ad Oceanum & Pammachium scribentis, hæreticos eisdem omnino verbis, quæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pro ſanis doctrinis ipſimet vſurpant, ad impia damnataq. dogmata confirmanda abuti. Nec enim aliter in Henriciano iſto pauore demonſtratur: eo ſiquidem præteritis annis Henricus Caluiniſtis ſe excuſauit, vt ex eiuſdem litteris ad Eliſabetham Angliæ, & ad Bernenſes Heluetios ſub 18. Auguſti 1589. quæ paſsim in Gallia circumferuntur typis mandatæ, & ex præcitato lib. *Brutum fulmen* a pag. 97. cum multis ſequentibus conſtat. Nunc vero eumdem metum, qui ipſius cauſæ fauent, adducunt, vt aliquãdo Eccleſiæ conciliari eũ poſſe, & neophytum, non relapſum eſſe probent. An non plane deteguntur polyporum quoquo ſe vertentium leuiſsimæ mentes? Cui vmquam, aut apud quos tam aperta fraus ac dolus patrocinari potuit?

Concluſio primæ partis. Ex dictis igitur ſatis oſtenſum eſt, Eccleſiam Catholicam obſeruaſſe cum Henrico veterem, quæ ad hæc vſque tempora viguit, diſciplinam: quem publice ſolemniterq. abiurato Caluiniſmo, admiſit; eum poſtea ad vomitum redijſſe. Proinde (ſi diuina decreta, Conciliorum canones, Patrum doctrinam, antiquas & recentes ſummorum Pontificum conſtitutiones, Eccleſiæ praxim, Doctorum concordes ſententias audimus) non obſtante putida iſta metus exceptione, quam (cum Vlpiano l. vani timoris ff. de reg. iur.) vanam merito vocamus, facile conſtat, vere eſſe diciq. debere relapſum, & vt talem eſſe iudicandum ab Eccleſia.

Secunda

Secunda pars.

SEquitur secundi articuli disputatio, quo asseruimus, Henricum, iuxta veterem, & eam quæ a primis Ecclesiæ temporibus ad nostra vsque tempora deuenit, Ecclesiæ disciplinam, multis de causis nec debere, nec posse florentissimo Galliæ Regno moderando præfici. Ad cuius explicationem duo præmittenda sunt.

Primum, doctrinam esse Euangelicam ab ipsius Christi Dei ore prolatam, vt si peccator pœnitentia ductus ad Ecclesiam redierit, etiam si infinities peccauerit, admittatur, vt habetur Mat. 3. & 4. Lucæ 13. Ezech. 18. & 33. Esai. 43. & 59. Baruch 2. Ioel 2. Psalm. 129. atque aliis multis Scripturæ sacræ locis, quos sedulo collegit Cyprianus in libro de lapsis, cum aduersus eos disputaret, qui eo tempore peccatorum remissionem negabant. *Sacra Scriptura.* Canon item Apostolicus 52. Si quis (inquit) „ Episcopus, presbyter, vel diaconus, eum qui „ a peccatis conuertitur, non recipit, sed eijcit; „ deponatur. Christum enim molestia afficit, „ qui dixit: Gaudium est in cælo propter vnum „ peccatorem pœnitentiam agentem. Qui enim „ aliter sentiret, cum antiquis Montanistis, Cataphrygibus, & Nouatianis sentiret, quorũ impietas damnata est antiquis Conciliorũ decretis, & sanctorum Patrum scriptis, Romanis nempe

Concilijs ſub Cornelio, & Carthaginienſibus ſub Cypriano, 1. Nicæn.cap. 8. Arelat. 2. cap. 9. Telenſ. cap. 8. Pariſienſi ſub Lud. & Lothar. in præfat. Magunt. ſub Rabano cap. 27. Andegau. 13. Vormat. 80. Trosleian. 15. Taraſ. apud 7. Synod. act. 4. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. Innoc. I. epiſtol. 3. cap. 2. Gelaſ. tom. de anathematis vinculo, & epiſt. ad Fauſtum magiſt. Cæleſt. ad Epiſcop. Galliæ, Calixt. ep. 2. Innoc. III. cap. 1. de ſumm. Trinit. & fid. Cathol. Tertulliano adhuc Catholico libro de pœnitentia, eodē Cypriano epiſtola ad Antonian. & citato lib. de lapſis, & ad Nouatianum, Dionyſio Alexandrino (vt eſt apud Euſebium lib. 6. cap. 37.) Lyrinenſi, & Epiphanio hæreſ. 59.

Deinde, etſi peccatorem, quocumque tandem tempore ingemuerit, recipiendum eſſe ab Eccleſia fateamur; at id intelligi oportet quantum ad interius forum, & ſacramentalem (vt vocant) abſolutionem, animæq. ſalutem. Nam in foro exteriori & ſæpe olim non licuit, & hodie prohibemur quoſdam recipere: cuius diſciplinæ rationem reddit docte præ alijs Thomas 2. 2. quæſt. 11. art. 4. & nos eam veterum Patrum ſententijs rationibusq. adductis æquam eſſe inferius demonſtrabimus.

Prima

Prima ratio.

HIS igitur positis: quod in primis Henricum Regio isto Galliæ solio indignum reddit, iterata est solemniter eiurati semel Caluinismi culpa. Enimvero post abiurationem relapsus, constanti perpetuaq. Ecclesiæ disciplina & traditione, non modo ad nouas dignitates adipiscendas inhabilis est. (quod postea plenius ostendemus) sed nec ad Ecclesiæ publicam communionem admittendus. Quos enim nunc solemniter abiurantes vocamus, illi ipsi sunt qui olim solemnes pœnitentes appellabantur, vt a ritibus, cærimonijs, vestibus, loco inter Fideles, alijsq. multis docemur: nos enim singula curiose persequi, otiosum plane iudicamus. Videndus interea est canon Concilij Agathen. 15. (quem refert Gratianus cap. in capite. & cap. pœnitentes. dist. 50.) Tolet. 3. can. 11. & 12. Tolet. 4. can. 54. Tolet. 6. can. 7. & ante hos Carth. 4. can. 76. cum multis sequentibus. Videndi etiam libri pœnitentiales Theodori, Bedæ, Rabani, & sanctorum Basilij Cæsariensis, & Petri Alexandrini, canones item Gregorij Neocæsariēsis, & Gregorij Nysseni ad Latoniū, Tertullianus in lib. de pœniten. & pudicitia, epist. Cleri Romani ad Cyprianum, eiusdem Cypriani liber de lapsis, Paciani parænesis, Optat. lib. 2. prope fin. Ambr. ad Virg. lapsam

Conci. ba.

cap. 8. Hieronym. in epit. Fabiolæ, Sozom. lib. 7. c. 16. Pœnitentialis & Pontificalis liber, & Ordo Romanus, & ea quæ affert Gratianus tractatu de pœn. ad quem docte Martinus Azpilcueta Nauarrus, maxime cap. 1. dist. 3. Ab his, inquam, si cum hodierna Ecclesiæ praxi comparentur, facile est lectorem (vt dicebamus) agnoscere, eos, quos nunc Ecclesia abiuratis solemniter hæresibus, ac publice pœnitentes admittit, illis respondere, quos olim publicos solemnes pœnitentes vocabãt. At hosce, si iterum laberentur, nec ad publicam communionẽ fuisse admissos, satis inde discimus, quod solemnis illa pœnitentia iterari non potuerit. Nam vero huc spectare quidam voluerunt τὸ ἐφάπαξ λυτρώσεως, quod Apostolus de Christo Hebræos docuit. Verum quia hæc minus aperta sunt, quam quæ possint pro compertis adduci; veniamus ad expressa, & in primis ad Siricij sanctissimi doctissimiq. Pontificis sententiam epist. 1. cap. 5. quã habet Gratianus cap.
" de his vero. 33. q. 2. Quia suffugium (inquit de relapsis, quos solemniter pœnituerat, lo-
" quens) non habent pœnitendi. Idem colligitur ex Tertulliano lib. de pœnitentia, cum ait: Se-
" mel cognitum atque suspectum secundæ, immo
" iam vltimæ spei: sed iam semel, quia iam se-
" cundo: sed amplius numquam, quia proxime
" frustra. Item eodem opere illis verbis: Secun-
" dæ & vnius pœnitẽtiæ. Hoc idem sensisse videntur Origenes hom. 15. in Leuit. & Psalm. 38. hom. 2.

hom. 2. Ambrosius lib. 2. de pœnit. cap. 10. Augustinus epist. 54. ad Macedon. præsidem, cuius fragmentum est cap. quamuis. 50. dist. & Chrysost. hom. 2. in epist. ad Ephes. Itaque manebant olim pœnitentes illi, si laberentur, absque vlla veniæ spe, quantum ad Ecclesiam. Quod quidem adeo seuere seruabatur, vt vel in vitæ fine sacramentorum participatione quandoque priuarentur. sic enim decernũt non pauci canones Eliberini Concilij tempore Siluestri I. celebrati, qui de relapsis per publicam solemnem pœnitentiã semel admissis intelligendi sunt: cuius tamen disciplinæ seueritas non parum remissa est post Nicænum Concilium, vt ex can. 13. (quem habet Gratianus cap. de his vero qui. 26. quæst. 6.) colligimus. *Concilia.*

Quinimmo ea fuit felici illo æuo Ecclesiæ grauitas, ea constantia, vt non solum illos qui ad detestatos errores redierant, verum qui susceptam intermiserant pœnitentiã, diuinorum mysteriorum participatione & publica communione mulctaret, vt Concilij Venetici canone 5. & primi Turonensis 8. & Epaumensis 23. & primi Aurelianẽsis 13. & tertij Toletani 11. & sexti Toletani 7. præcipitur. Tandem (vt ostendam quo ruimus) eos item, quos negligentius pœnituisset, ac si hoc quoddam relabi esset, difficillime eo tempore admittebat Ecclesia: sic enim statuitur quarti Concilij Carthaginiensis canone 75. & Ilerdensis c. 1.

Verũ (vt redeamus) quod de relapsis etiam *Ius commune.*

a com-

a communione repellẽdis Ecclesiam olim statuisse docuimus, id certe adhuc continua perpetuaq. obseruatione viget, c. ad abolendam. §. illos. de hæret. cap. super eo. eod. tit. lib. 6.

Patrũ sententia. Et quidem huius disciplinæ obseruantiam non esse contra Euangelicam benignitatem, quæ nemini redeunti gremium claudit, explicat ex antiquis Augustinus præcitata epistola ad Macedon. Non enim (inquit) decet, vt medicina vilescat, ac proinde minus vtilis ægrotis fiat: tanto enim magis salubris est, quanto minus cõtemptibilis. Ambrosius autem lib. 2. de pœnit. cap. 10. (refertur in cap. 3. quamuis deprauate, de pœnit. dist. 3.) alterã rationem insinuat; quod nẽpe pœnitentia solemnis, quædam professio est non redeundi iterum ad publica illa scandala, sicuti baptismus nõ redeundi ad infidelitatem. Cũ igitur vnum sit baptisma, sic & vna esse debet solemnis pœnitentia: quod docte explicatur a diuo Thoma in 4. dist. 14. q. 1. art. 5. A recentioribus vero scriptoribus plures aliæ rationes adducuntur, quæ hanc Ecclesiæ disciplinã a maleuolorũ hæreticorumq; hominum calumnijs vindicant; quas nos, ne disputationis scholasticæ modum excedamus, consulto omittimus. Videndus idem Thomas 2. 2. quæst. 11. art. 4. Simancas Catholicarum institutionum tit. 57. nu. 11. Eimericus par. 3. quæst. vlt. doctores in cap. de his, de accusat. & ij qui *de relapsis* iustis voluminibus scripserunt.

Quapropter

Quapropter si sacros canones sequimur, si piorum hominum vnanimes sententias, si Ecclesiæ disciplinã cum relapsis hactenus obseruatam veneramur: illum, qui ad Caluinismum palam solemniter, nullo cogente, abiuratum redijt, qui dirius quam antea Ecclesiam, cui fidem dederat, persequutus est, non iterum ad publicam pœnitentiam admitti, non quantum ad exterius forum Ecclesiæ conciliari, quanto minus ad nobilissimum potentissimumq. Regnum (cum multo grauius periculum subsit) moderandum, prouehi posse, apertum est.

Secunda ratio.

NEC vero solum quod Henricus ad Caluinismi eiurati errores prouolutus sit, Regio illum dominio indignum sacri (vt ostendimus) canones decernunt; sed certe quod semel lapsus, per publicam solemnem pœnitentiam fuerit ad Ecclesiam admissus.

Omittamus priscam illã Ecclesiæ disciplinam, quæ lapsos quosdam relapsis quandoque æquans, vel vltimum certe spiritum agentes a communione arcebat. Taceamus & eam, quæ Cypriani ætate vigebat, accuratissimam ac pene rigidam in admittendis eisdem consuetudinem. Sequuta tempora, Ecclesiasticamq. praxim, quæ ad nouas dignitates ascendere eos qui solemnem egerunt pœnitentiam, prohibet, consulamus.

In primis

Sacra Scriptura. In primis, sacris litteris id vetitum, pij doctiq. viri scriptum reliquerunt. Nam Oseę Prophetæ verba; Virgo Israel cecidit, & non
,, adijcit vt resurgat; huc pertinere arbitratus
,, est Strabus minime contemnendæ auctoritatis scriptor, vt auctor est Sixtus Senensis lib. 5. bibliothecæ sanctæ notatione 251. Ceterum hæc delicatulos quosdam (ne morosos appellemus) minus fortassis permouebunt. Expressis *Concilia.* igitur Conciliorum decretis, quibus hæc disciplina stabilitur, agendum est, & legendi Arelatensis Synodi tertiæ canon 2. Agathensis 43. Epanmensis tempore Gelasij I. celebratæ 4. Ilerdensis 5. (quem cum multis huc spectantibus habet Gratianus cap. hi qui. 15. dist.) videndus idem Gratian. dist. 50. vbi & ipse post cap. si duo. suam sententiam subijcit in
,, hæc verba: Ad maiorem dignitatem conscen-
,, dere post lapsum nulla eis auctoritate permit-
,, titur.

Pontificum decreta. Ad hæc, summorum Pontificum decretis idem stabilitur, Siricij videlicet ad Hymerium cap. 14. & Leonis Magni ad Aquileiensem post principium, a quo certe verba illa referre mi-
,, nime grauor: Circa quos (inquit) illam cano-
,, num constitutionem præcipimus custodiri, vt
,, in magno habeant beneficio, si adepta sibi om-
,, ni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine
,, perpetua stabilitate permaneant. Idem statuit Leonis successor Hilarus in Concilio Romano can. 3.

Et quam-

Et quamuis sacra hæc Conciliorum & Pontificum decreta de Ecclesiasticis personis & earum gradibus nominatim caueant; iure possunt, atque etiam debent ad præsentẽ causam, in qua de regali dignitate agitur, adduci: tum quod Regum maiestas sit sacratissima, vtpote quos Deus ad significationem sacramenti vnctos & vocari & esse voluerit, cap. 1. de sacra vnctione. l. inter claras. de sum. Trinit. & fid. Cathol. Tum quod (si canonum mentem consideremus) eadem profecto, ac fortasse maior in Regibus, quam in Ecclesiasticis personis, ratio viget. Hos enim post lapsum reuertentes, nouis dignitatibus ornari, propter peruersionis populi periculum, canones prohibuerunt: atqui Regibus maior quidem esse solet in plebem auctoritas, fortius imperium, potentior vis: non enim vane pastores populorum sacræ & profanæ litteræ eos appellant: pendet siquidem ab illis non parum subditorum corporalis & spiritualis incolumitas. Hinc Leo Magnus in epistola ad Pulcheriam Augustam (cuius fragmentum est 23. q. 5. cap. 21.) » Res (inquit) humanæ aliter tutæ esse non pos- » sunt, nisi quæ ad diuinam confessionem perti- » nent, & regia & sacerdotalis defendat auctoritas. Et in eamdem sententiam plura beatissimus ille Pontifex Gelasius epist. 5. ad Anastasium Aug. quæ habetur distin. 96. cap. 10. & Scholastici doctores in Auth. quomodo oporteat Episcopos. vbi Iustinianus sacerdotij &

Regni institutionē, diuinam symphoniā vocat. Quæ quidem sententia citatur & probatur ab Hormisd. in epist. ad Epiphanium, & a Patribus 8. Concilij act. 1. Id vero nos, cum de Regis qualitatibus ex sacris Scripturæ diuinæ testimonijs & Conciliorū decretis agemus, aperte & copiose demonstrabimus.

Addo, per solemnem pœnitentiā infamiam contrahi, non quidem ab ipsa pœnitentia, qua nihil est salubrius aut honorificētius, sed a pœnitentiæ causa, id est, scelere, prouenientem: proinde iure optimo ad omnem dignitatis officijq. honorem adipiscendum inhabilis iudicandus est is, qui solemnem pœnitentiam egit. Hinc enim clerici olim ab ea excludebantur, vt ex citato Concilio Carthag. & Siricij testimonio probat Gratian. cap. 65. & 66. dist. 50. & cap. presbyter. 82. dist. & habetur in Concil. Carthag. 4. can. 68. & Carthag. 5. can. 11. & Tolet. 1. can. 2. & apud Innoc. I. in epist. 6. ad Agapit. & S. Leonem epist. 92. ad Rustic. Narbon. cap. 2. Nisi clericus esset prius ab ordine amotus: tunc enim quasi iam in ordinem laicorum redacto licebat imponere solemnem pœnitentiam, vti ex S. Cypriani epist. 8. lib. 3. ad Fidū colligi potest. Is enim sacerdos, de quo eo loco loquitur Cyprianus, sacro ordine fuerat antea priuatus: cum etiā apertum sit, nec sacris ordinibus eum, qui solemnē pœnitentiam egerat, initiari, aut iam initiatū eis vti potuisse, dictis cap. 68. Concilij 4. Carthaginiensis, & cap.

ex pœnitentibus. cap. in capite. cap. si quis post. cap. canones. cap. pœnitētes. dicta dist. 5. Cuius quidem disciplinæ rationem tradidit S. Thomas in 4. dist. 14. q. 1. art. 5. & post alios Trotius lib. 2. de vero & perfecto cler. cap. 14. omniumq. grauissime & doctissime Hormisda in epistola ad Episcopos Hispaniæ (cuius pars est apud Gratianum c. non negamus. 61. dist.) in hæc verba: Sed nec de pœnitētibus quidem ›› quisquam ad huiusmodi gradum profanus te- ›› merator aspiret: satis illi sit, postulanti veniam ›› concedi, qua conscientia absoluat reum, qui se ›› peccata sua scit populo teste confessum. Quis ›› enim quem paulo ante iacentem viderat, vene- ›› retur antistitem? Perferens memorandi crimi- ›› nis labem, non habet lucidam sacerdotij digni- ›› tatem. ››

Veterem tandem (vt ad præsentia veniamus) disciplinam, succedentium Pontificum Romanorum constitutionibus confirmatam & stabilitam, Ecclesiæ praxis obseruat. *Ius cōmune.* Eos enim, qui de hæresi conuicti solemnem pœnitentiam egerunt, nouos dignitatum gradus ascendere non permittit, infames declarat, eorum sobolem ad omnia officia & beneficia inhabilem reddit, cap. infames. 6. quæst. 1. cap. alieni. 2. quæst. 7. cap. infamibus. de reg. iur. cap. 2. & cap. statutum. de hæret. lib. 6. auth. Catharos. C. de hæret. Quinimmo Reges ipsos, si a vera religione desciuerint, eisdem Ecclesiasticis pœnis obnoxios esse, apertum est, vt

plene docuit Lupus par. 5. §. 1.cum multis sequentibus.Nec vero ijs solum, quas retulimus, pœnis addictos sacri canones & quotidiana praxis decernunt, verum & eorum publicant bona, fiscoq. addicunt, cap. vergentis. de hæreticis. cap. accusatus. §. porro. cap. cum secundum leges. eodem tit. lib. 6. l. Manichæos. C.de hæret.& omni iure,naturali videlicet,ciuili,& politico(vt Doctores loquũtur)spoliant. filij enim patriã potestatem exuunt, serui seruitute liberantur,vasalli fidelitate soluuntur,c.vltimo de hæret. Simanc. tit. 46.nu.73.& Castro lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 7. Quæ certe omnia tam Sixti V.quam Gregorij XIV.recentissimis in Henricum censuris innouata, confirmata, decreta sunt.

Tertia ratio.

TERTIO id præ oculis habendum est, quod ab Ecclesiæ Catholicæ incunabulis ad vsque præsentem ætatem in hæreseon auctores, propagatores, ac defensores (hosce vno verbo hæresiarchas appellamus) decretum & obseruatum probe scimus.

Sacra Scriptura. Et in primis laudabilem illam consuetudinem & ab ipsius Dei præcepto prouenientem agnoscimus & commendamus, quæ immanissimis istis humani generis megæris omnem veniæ & publicæ cõmunionis spem sustulit. Quo enim

enim supplicio vanos prophetas electus ille Dei populus ex ipsius præscripto afficere olim solere, obuium satis est. Fictor somniorum (iubebat Dominus) interficietur: quia loquutus est ut vos auerteret a Domino Deo vestro. Et postea: Propheta, qui arrogantia deprauatus ,, voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non ,, præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum ,, deorum; morte mulctabitur. Iam nota ,, est Baaliticorum prophetarum, quorum nugamentis seductus fuerat Achab, & Israelitica plebs, ad Cisonis fluenta carnificina, ipso vno qui supererat e multis, Dei propheta Elia lictore. Quorum non multo post vniuersas reliquias studiose ab Iehu perquisitas, & in vnum quasi fascem compositas, horrenda internecione penitus fuisse deletas, ipsæ sacræ litteræ testantur. Nec vero nos a priscis pseudoprophetis ad nouos hæresiarchas inepte aut frigide argumentamur: multis enim Scripturarum testimonijs docemur, Christianæ legis doctores (siue ij mali, siue boni sint) veterum prophetarum nomine adumbratos. Exodi 7. Paralip. 2. c. 15. Numer. 11. ita interpretantibus Origene in Ezechielem homilia 2. Hieronymo in Amos cap. 2. & Hieremiæ 23. & Ezechiel. 22. Beda in Prouerb. 29. Lyrano dicto loco Exodi, & in Ioelem cap. 2.

Deuter. 13. & 18.

Euangelica post sub Christo Rege pacifico sequuta lex etsi ab omni humani sanguinis effusione sacras ministrorum suorum manus abstinentes

Ius cōmune.

stinentes esse voluerit : at idem ipse prouidus familiæ suæ gubernator Principum mundi animos in communes hasce pestes cōcitauit: quorum quidem leges vltimo supplicio hæresiarchas afficere iubent, l. quicumque. C. de hæret. l. penult. de apostat. l. vltima de Iudæis, l. 75.
l. 1. §. persuadere. & §. sed vtrū. ff. de ser. corrupt. tit. 6. lib. 16. C. Theod. Si enim is qui frugi seruum malis artibus & fallacibus delinimentis corrupit, Ethnicorum hominum sententia grauissime plectendus est; quanto seuerius eorum scelus expiandum esse putamus, quorum opera non seruile corpus, aut vile caput, sed ipsius Dei omnipotentis character, anima videlicet, de salutis via in æternæ damnationis barathra deflectitur? Quamquam nec nouum est,
Concilia. nec a nobis hoc loco prætermittendum, Ecclesiasticis etiam decretis capitalem in hæresiarchas pœnam quodammodo insinuari, cum id Triburtini Patres si nō aperte decreuisse, at certe tacite comprobasse videantur. Si quis (aiunt canone 50.) siue sit vir, siue mulier, a recta credulitate & Catholica fide quē illusione diabolica auerterit, expedit ei (vt Euangelicus intonat sermo) vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

Ceterum ne aerem verberare, aut cum vmbris congredi iudicemur : quando præsentium temporum conditione, rerumq. statu nocentissimos istos Dominici gregis lupos clamoribus tantummodo abigere, non etiam canibus discerpendos tradere conceditur; id saltem a Ca-

tholicis

tholicis Principibus, maxime vero Episcopis extorquere nemo præsumat, vt Ecclesiasticam disciplinam, cuius tutelam suscepere, protegentes, hæresiarchæ indignissimum caput Regio diademate ornari sustineant. Quid in simili fere causa decreuerint sanctissimi doctissimiq. illi eorum Symmystæ, venerabiles Patres, qui ad oppugnandam iconomachiam secundo Nicææ conuenerunt, animaduertant. Quærebatur ab œcumenico cœtu, quid circa lapsos obseruare in posterum deberet Ecclesia. Illi, vt erant sacræ disciplinæ callentissimi, lapsos quidem ita demum ad eũ in quo fuerant gradum restituendos esse statuunt, si hæresiarchæ non fuerint; tales alioqui omni & obtenti & obtinendi honoris spe perpetuo mulctantes. In primis (aiunt act. 1.) cum a vi cessatum esset, Synodusq. præsentium, & eorum qui longinquas nationes incolebant, Episcoporum haberetur; nec modo comministris qui per Græciam passim habitant, verum etiam in Gallijs & Hispania; communi decreto placuit, vt & hic & vbique gentium quicumque lapsi essent proprio arbitrio, & antesignani fuissent impietatis; si resipiscerent, ignoscendum quidem illis, verum non restituendos in cleri numerum. Qui vero non auctores, sed necessitate & violentia compulsi fuissent; visum est illis quidem ignoscendum, & in cleri locum restituendos, maxime cum probabilem defensionem & excusationem dederint. Ad hæc ex Athanasij sententia ita

" decernunt : Placuit hoc,quod hic & vbique, vt
" ijs quidem qui lapsi sunt,impietati autem præ-
" sunt, venia quidem detur pœnitentibus ac re-
" sipiscentibus, locus tamen cleri non detur : ijs
" autem qui impietatis auctores non fuerunt,sed
" vi & necessitate tracti sunt, visum est dari ve-
" niam,habereq. etiam locum in clero.

At a nobis tandem hoc loco eorum obiectis breuiter respondendum est, qui Henricum improprie hæresiarchã appellari opponunt. Quasi vero tantum hæreseon nouarum auctores, aut earum quæ in fœtidissimis sepulcris condebantur, effossores, hæresiarchæ dici debeant. Atqui vana nimirum esset vocis huius etymologia, si non & illis,quorum auctoritate hæreses propagantur, ac proinde principem inter hæreticos locum obtinent, nomen conueniret. Quapropter nulli aptius hæresiarchæ dici quidem possunt, quam hæretici Reges: eorum enim exemplo, patrocinio, tyrannide hæreses nutriuntur, fouentur, defenduntur. Sic Gregorius Theologus Iulianum Imperatorem dogmatisten vocauit, non quod Ethnicã superstitionem (quamuis & hoc illi alicubi impingat) docuisset, sed quod eius exemplo semisepultus Paganismus iterum reuixerit. Lucifer Caralitanus Imperatorem Constantium Arianorum principem sæpenumero appellat: verum is quidem Arianismi scholam non aperuit, homo imperitus, & omnis litteraturæ rudis, auctore Ammiano : eius tamen illo tempore patrocinio eradicata

Orat. 3. Patrũ sententia.

iam

iam Arianæ impietatis zizania ad magnam segeté pullularunt. Denique hunc ipsum Constantium Hilarius non alio sensu profanorum doctorem appellauit. *lib. aduersus Cōstāt.*

Quarta ratio.

QVARTA ratio sumenda nobis est ab ipsius Henrici aperta confessione. Nam ad ea Sixti V. verba, Henricus errores & hæreses ab ineunte adolescentia sequutus est: in hunc ille modum respondet: Quid vero verbi est, Ab ineunte adolescentia: cum illam religionem fere ab incunabulis ac prope cū lacte imbiberit? E quibus quidem verbis non dubie in angulo, vel apud suos temere prolatis, sed palam, diserte, consultò vniuerso orbi propositis, quæso vos æqui & veri amatores, illius (etiam redeuntis) ad Galliæ sceptrum perpetuam inhabilitatem cognoscite. Si enim ad Catholicam fidem e Caluinismo cū lacte imbibito (scilicet is nunc Henrico labor) rediret: qui, rogo, aut deberet, aut posset nuperus iste Christianus, nouitius in religione, noue plantatus in Ecclesia, fidem tueri, pietatem promouere, prouinciam illam pestiferis hæresibus tot annos labefactatam sustentare, ac restituere? *In Bruto fulmine. pag. 197.*

Paulus quidem Apostolus a sacrorum munerum functione expresis verbis neophytos excludit: ne elati in superbiam (inquit Timo- *Sacra Scriptura.*

,, theo scribens cap. 3. prioris epistolæ) in iudi-
,, cium incidant diaboli. Et quod (vt Gregorius ille vere Magnus Siagrio testatur) ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, quam a nouitatis suæ humore siccentur: ne si accipiant pondera antequam solidentur, cunctam simul ad terram fabricam deponant.

Concilia. Iam Apostolico can.79. eamdem doctrinam confirmari, apertum est. Quo quidem decreto consideratione dignissimum putamus, nō eum tātum qui ab idolis ad Christum recens accessit, excludi, sed illum etiam qui (φαύλης διαγωγῆς) ab improba viuendi ratione (ac proinde in virtute neophytus est) ad meliorem vitam redijt.

Post Apostolos idem statuerunt (antiquissima enim referemus) Nicæni Concilij primi Patres canone 2. Arelatensis secundi canone 1. Laodiceni canone 3. Sardicensis canone 13. Carthaginiensis sexti sub Bonifacio huius nominis I. Pontifice Romano in approbatione canonis Nicæni, Græcarū Synodorum a Martino collectarum canone 22. Siluester I. in Concilio Romano c. penult. Siricius epist. 3. Innocentius I. decreto 5. epistola 12. ad Aurelium. quorum quædam (additis quæ scripsit Hieronymus ad Oceanum in hoc argumento) leguntur apud Gratianum 48. dist.

Et quidem tanti fuit olim hæc obseruatio, vt Nicolaus I: vir sanctissimus & doctissimus, totiusq. Ecclesiasticæ disciplinæ vindex acerrimus, cathedræ suæ gladium ea potissimum de

causa

causa in Michaelem Imperatorem distrinxerit, quod neophytum (doctum alioqui magniq. iudicij virum) in Episcopum contra Ecclesiasticam traditionem elegisset. Hoc videmus ,, (inquit & Hieronymus aduersus Pelagianos huius disciplinæ rationem reddens) nostris temporibus pro summa eligi iustitia. Nam si ,, baptismus statim iustum faceret, & omni ple- ,, num iustitia; nequaquam vtique Apostolus ,, neophytum refutaret. Sed baptismus vetera ,, peccata conscindit, nouas virtutes non tribuit; ,, dimittit e carcere, & dimisso, si laborauerit, ,, præmia pollicetur. ,,

Et vero etsi (ob ea quæ diximus, & mox dicemus de Regiæ ad sacerdotalem dignitatem quoad præsentem disputationem symbolo) sufficeret ad excludendum Henricum, quod de neophytis ad Ecclesiasticas dignitates non admittendis prædocuimus: at nominatim nec ad publica sæcularia officia nouiter ad fidem conuersos promoueri posse, expresse cauetur Concilij 4. Toletani canone 64. quem habet Gratianus 17. quæst. 4. cap. 29. Constituit (aiunt ,, Toletani Patres) sanctum Concilium, vt Iu- ,, dæi, aut hi qui ex Iudæis sunt, iudicia publica ,, nullatenus appetant: quia sub hac occasione ,, Christianis iniuriam faciunt. Ideoq. iudices ,, prouinciarum cum sacerdotibus eorum surre- ,, ptiones fraudulenter relictas suspendant, & of- ,, ficia publica eos agere non permittant. Si quis ,, autem hoc permiserit, velut in sacrilegum ex- ,,

communi-

›› communicatio proferatur; & is qui surrepserit, ›› publicis cædibus deputetur. Ad quem locum plene per glossam, Archidiaconum, Turrecrematam, atque alios Gratianicæ collectionis expositores. Idem docet consentiens Doctorum sententia, teste Anania & Felino in cap. cum sit. de Iudæis, Decio & Ripa in cap. eam te. de rescript. Iasone in rub. ff. de iust. & iur. col. 1. Roman. singul. 672. Couar. initio primæ partis relectionis in 4. num. 8.

Cõmunis opinio Doctorum.

Quæ quidem Ecclesiastica constitutio optimo & æquissimo iure innititur. Quis enim præficiat populo Christiano eum, de cuius fide dubitari merito possit? Quis sine euidenti periculo illius dexteram districto mucrone armet, qui paulo ante a furore conualuit? Huc spectare certe credimus canonem 1. & 2. antiquissimi Concilij Ancyrani tempore Marcelli I. id est sub annum Christi 310. celebrati, quem refert Burchardus lib. 5. cap. 40. Iuo par. 2. cap. 49. Grat. cap. presbyteros. dist. 50. in quo præcipitur, vt presbyter, qui idolis sacrificauit, quamuis reuertatur, nullam functionem sacerdotalem exerceat, & specialiter illi prædicatio interdicatur. ›› Hi (inquit) honoris cathedrã teneant, ›› sed neque offerant, neque concionentur. Nec est dissimile quod de pœnitentibus statuitur in Conc. Toletano I. canone 2. (quem vt veteris disciplinæ incorruptum testem non solum Gratianus affert dist. 50. cap. 70. sed & ceteri omnes decretorum collectores) quo statuitur, vt pœni-

Concilia.

pœnitentes inter ostiarios vel lectores ex magna ecclesiæ necessitate admissi, prohibeantur Euangelium aut Apostolum legere; ne scilicet doctrina, & spiritualis institutio, & Euangelij latices per recenter ab hæreseon aut aliorum scelerum sordibus expurgatos ductus cum euidenti populi periculo deriuentur.

Facit non minus epistola 68. Cypriani ad Legionensem, Asturicensem, & Emeritensem Ecclesias in Hispania; in qua sacer ille martyr Martialem Episcopum in idololatriam lapsum admittendum esse docet ad cathedræ honorem post debitam pœnitentiam, sed nullo modo ad munera Episcopatus obeunda: ne improuidæ oues in lupum forte, pastorem esse credentes, inciderent.

Nec certe alia fuit mens canonis 3. Concilij Valentini in Gallia temporibus Damasi sub Fægadio (cuius meminit diuus Hieronymus) celebrati: qui innouans antiquiora alia Ecclesiastica decreta, lapsum sacrorum mysteriorum administratione & sacerdotali functione priuat. Non enim putabant Ancyrani, Toletani, & Valentini Patres, & martyr Cyprianus, verbum Dei, populi Christiani salutem, regimen Catholicorum secure committi posse tam recentibus maculis conspersis ac defœdatis: propterea oportere, vt omnis occasio abesset, qua ille qui nouus ad fidem veniebat, ac proinde non ita probatus erat, posset Ecclesiæ nocere.

Denique (quod & maxime dolendum est &

notan-

notandum) non video qua ratione ab Ecclesiæ Catholicæ pastoribus vllo tempore peti aut sperari posſit,quod ab ipſis hæreticis extorqueri,ſi hiſtorias conſulamus,minime potuit. Asterius (teſte Socrate Scholaſtico lib. 1. cap. 24.) Arianus quidam ſophiſta fuit temporibus Magni Conſtantini; qui cum inter ſuos Epiſcopatum auidiſsime deſideraret & ambiret, quod tamen paulo ante, vtpote Ethnicus, idolis ſacrificauerat, nõ modo ab eo gradu repulſus eſt, ſed nec admiſſus ad ſacerdotale munus obeundum. Si igitur Ariani, Chriſti hoſtes, Trinitatis oppugnatores, peſtes Eccleſiæ, de quorum impietate & execrandis ſceleribus pleniſsimi ſunt veterum libri,ita conſtanter Eccleſiaſticam diſciplinam obſeruarunt, durumq. putauerunt hominem Paganiſmo paulo ante infamẽ, Epiſcopum conſtituere,a quo tamen de paucorum hominum peruerſione dubitari tantum potuiſſet: fieri ne poterit, vt vera Eccleſia, Cathedra Petri,Rectores & Patres noſtri,id eſt Epiſcopi, eamdem diſciplinam, quam deſerere Ariani noluerunt,vllo vmquam tempore proterant, vt in eo faſtigio illum collocent, quo facillimum ſit religionem Catholicam ab vniuerſa Gallia exterminare?

Quin-

Quinta ratio.

RElapſum, ſolemnem pœnitentem, hæreſiarcham, neophytum, Regia dignitate, qua nihil eſt in rebus mortalibus ſublimius, indignum eſſe, ex Dei præcepto, ſacris ſanctionibus, Patrum ſententijs, perpetua conſtantiq. Eccleſiæ traditione hactenus demonſtrauimus. Nunc referenda eſt vigens ab ipſius Eccleſiæ initijs eadem diſciplina, quæ de lapſorum pœnitentijs cauit: vt ex ea quidem aperte cognoſcatur, male eos de Galliæ Principibus & Epiſcopis, de patria, de Eccleſia, de religione mereri, qui perturbatorem pacis, Reipublicæ tyrannum, iuratum fidei Catholicæ hoſtem, illotis (quod dicitur) manibus, id eſt, ſine præuia ac delictis reſpondente pœnitentia (at quæ illa futura eſſet, inferius monſtrabimus) poſſe Chriſtianiſſimum illud ſolium conſcendere ſuadent.

In primis pœnitentias Epiſcoporum arbitrio relictas ſemper fuiſſe, non negamus. licuit profecto illis olim, hodieq. licet eas aliquantulum minuere, licet augere, & (quod Summiſtæ noſtri dicunt) quantum ad intenſionem, vel extenſionem, alterare. Hoc enim ſtatuerunt canon 5. Concilij Ancyrani I. & ſecundi Ancyrani 2. & ſecundi Arelatenſis 10. & quarti Aurelianenſis 8. Meleuitani 23. & Andegauenſis 13. notantibus ex Græcis Zonara & Balſamone, ex noſtris

Blastare & Sabino: habet Gratianus in cap. mensuram. de pœniten. dist. 1. cap. tempora. & per totam 26. quæst. 7. Innocentius I. epist. 1. cap. 7. & III. (& ad illum Doctores) cap. Deus. de pœnit. & remissionibus. plene Nauarrus dicto cap. mensuram. num. 5. Ceterum vt hoc quidem admittimus, sic æque notum & indubium esse censemus licuisse numquam sine vlla pœnitentia, sine congrua satisfactione, nulla scelerum ratione habita, nullis temporis, loci, ac rerum qualitatibus perpensis, flagitiosos homines Ecclesiæ conciliari.

Sacra Scriptura. Id nos aperte docuit primus ille Ecclesiæ suæ Pontifex, vniuersorum & viuorum & mortuorum iudex IESVS, qui Hierosolymitanum templum impie nundinis vsurisq. polluentes & publice peccantes corripuit publice, eiecit palam, & normam correctionis & censuræ Ecclesiasticæ constituit. Christi vero discipulus Paulus Timotheum Episcopum efformans,
» Peccantes (inquit prioris cap. 5.) coram om-
» nibus argue, vt ceteri timorem habeant. Quibus verbis consentaneum est, vt frequẽter probatum, interlineale glossema, peccantes exponens conuictos & manifestos, addẽte etiam
» nec abs re Lyrano: Vt sicuti peccatum est no-
» tum, ita & punitio sit nota.

Concilia. Eadem doctrina antiquissimorum Conciliorum canonibus stabilitur, Nicæni I. canone 12. Laodiceni 2. Epaumensis 29. tertij Toletani 2. Vuormatiensis 25. Ticinensis 11. & 43.

quar-

quarti Carthaginiensis 75.& apud Gratianũ c. sacerdos. 26. q. 7. cuius ea sunt verba: Vt sa- ,, cerdos pœnitentiam imploranti, absque perso- ,, næ acceptione, pœnitentiæ leges iniũgat. Nam ,, hac ratione Ancyrani canones 4. & 5. accurate nimis inuestigant criminum circumstantias, & considerari præcipiunt, an ij qui idolis sacrificarint, aut ad illa pransi fuerint, lætiori habitu & vestibus induti sumptuosioribus, aut certe pullis, atratis, & cum lacrymis accesserint; vt ab ijs pœnitentiæ qualitas modusq. diffiniantur. At audienda sunt patria decreta: nobis enim nunc eam legem imponimus, vt nonnisi ab ijs argumentum sumere, nec exteras aut peregrinas probationes liceat adsciscere. Turonenses itaque Patres sub Carolo coacti can. 22. Episcopis & presbyteris (aiunt) dili- ,, gẽti cautela pertractandum est, qualiter homi- ,, nibus sua sibi delicta confitentibus, tempus ab- ,, stinendi adscribant, vt iuxta modum peccati ,, pœnitentibus abstinentia indicatur. Quoniam ,, varie ab aliquibus sacerdotibus & indiscrete ,, etiam iudicia proferuntur: ideo necessarium ,, videbatur nobis, vt cum omnes Episcopi ad sa- ,, crum palatium congregati fuerint, ab eis edo- ,, ceri cuius antiquorum liber pœnitentialis po- ,, tissimum sit sequẽdus. Cabilonenses vero post Turonicos, eodem Imperatore, can. 34. in hunc modum statuunt: Quia Apostolo teste, non est ,, personarum acceptio apud Deum, & in omni- ,, bus iudicijs cauenda est; multo magis in hoc ,,

pœni-

„ pœnitentiæ iudicio præcaueri debet, vt nullus
„ sacerdotum vnquam aut gratia aut odio alicu-
„ ius personæ secus iudicet, quam quod in cano-
„ nibus sacris inuenerit, aut quod illi secundum
„ sacrarum Scripturarum auctoritatem, & Eccle-
„ siasticam consuetudinem rectius visum fuerit.
„ Si ergo medici; qui corporibus medicinam in-
„ ferre conantur, nequaquam præter personæ cu-
„ iuslibet acceptionem, ijs quos sanare cupiunt,
„ cauterio, aut ferro, aut duris alijs quibuslibet
„ rebus parcunt: multo magis id ipsum his ob-
„ seruandum est, qui non corporum, sed anima-
„ rum medici existunt. Hactenus illi: quorum
sententiam & verba habet Carolus in Capitu-
laribus lib. 7. cap. 59. & 60. Remensis autem
Synodus eodē tempore celebrata cap. 12. Ven-
„ tilata (ait) est ratio pœnitentiæ, vt sacerdotes
„ certius intelligerent quomodo confessiones re-
„ cipere & pœnitentiam secundum canonicam
„ institutionem pœnitentibus deberent indicere.
Nannetensi deinde post Remensem sic decer-
„ nitur: Infirmus, qui necessitate mortis vrgente
„ confitetur peccata sua, sub ea condicione a sa-
„ cerdote recōcilietur, vt si ei Dominus vitam do-
„ nauerit, secundum qualitatem delicti omnino
„ pœniteat.

Et quamuis satis superq. ex ijs quæ attuli-
mus, probatū sit quæ fuerit Gallicanarum Ec-
clesiarum de pœnitentijs imponendis senten-
tia: at operæ quidem nostræ vtilissimum iudi-
camus, referre Parisinorum Patrum canonem
eam

eam disciplinam (tanta fuit semper pijssimæ illi vrbi in vera disciplina constantia) grauiter commendantem. Quoniam (aiunt cap. 32.) „ multi sacerdotum, partim incuria, partim i- „ gnorantia, modum pœnitentiæ reatum suum „ confitentibus, secus quam iura canonica de- „ cernant, imponunt, vtentes scilicet quibusdam „ codicillis contra canonicam auctoritatem scri- „ ptis, quos pœnitentiales vocant; & ob id non „ vulnera peccatorum curant, sed potius fouen- „ tes palpant, incidentes in illud propheticum: „ Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito „ manus, & faciunt ceruicalia ad decipiendas „ animas. Omnibus nobis salubriter in commu- „ ne visum est, vt vnusquisque Episcoporum in „ sua parochia eosdem erroneos codicillos dili- „ genter perquirat, & inuentos igni tradat, ne „ per eos vlterius sacerdotes imperiti homines „ decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, „ aut amoris, aut timoris, aut certe fauoris cau- „ sa tempora modumq. pœnitentiæ ad libitum „ pœnitentium indicunt, audiant quid Dominus „ per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: „ Hæc dicit Dominus Deus: Quia loquuti estis „ vana, & vidistis mendacium: ecce ego ad vos, „ ait Dominus Deus, & erit manus mea super „ prophetas, qui vident vana & diuinant men- „ dacium: In concilio populi mei non erunt, & „ in scriptura domus Israel non scribentur, nec in „ terram Israel ingredientur: & scietis, quia ego „ Dominus Deus, eo quod deceperint populum „

meum, dicentes, pax pax, & non est pax. Et post non multa: Cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmentum panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt; mentientes populo meo credenti mendacijs. Presbyteri etiam imperiti solerti studio ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & cõfitentium peccata discrete inquirere, eisq. congruum modum, secundum canonicam auctoritatem, pœnitentiæ nouerint imponere: quoniam hactenus, eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanserunt impunita: & hoc ad animarum ruinam pertinere, dubium non est. Hactenus Parisini Patres: quibus accedit (vt adhuc in Gallicanis decretis persistemus) Arelatensis Concilij primi can. 23. & secundi 9. & sub Carolo coacti 267. Remensis sub Ludouico 31. Agathensis 60. Pistensis 2. His enim apertis, & permultis alijs, quæ breuitatis studio omittimus, eius prouinciæ Conciliorum sacris sanctionibus decernitur, pœnitentes recipiendos quidem esse, sed per debitam, iustam, & scelerum magnitudini respondentem satisfactionem: alioquin Ecclesiastica disciplina omnino corrumperetur, vniuersus ordo & doctrinæ traditio corrueret. hac namque cõdicione loquutos fuisse eos, qui largiores fuerunt in admittendis lapsis, docet præ alijs Calixtus I. epistola 2. quam ad Episco-

pos Galliæ scri; sit,cuius fragmentum est apud Gratianum c. ponderet. 50. dist. Galliæ enim Episcopi, vt erant Ecclesiasticæ disciplinæ obseruantissimi, sæpe dubitarunt, quis modus seruari deberet in recipiendis lapsis, & an ad dignitates & honores pristinos restituendi essent: & Ecclesiæ Catholicæ caput Romanum Pontificem de ea re consuluerunt. Quibus Calixtus in hæc verba respondet: Nos vero indu- ,, bitanter tam Domini sacerdotes, quam reli- ,, quos Fideles post dignam satisfactionem posse ,, redire ad honores credimus. Dignam igitur sa- ,, tisfactionem, non qualemcumque postulat Calixtus.

Quam quidem Ecclesiæ consuetudinem non minus agnouerunt ceteri sedis Apostolicæ Pontifices. Vt enim pauca de multis, nec antiquissima, vt quæ minus ad quotidianam praxim trahi soleant, omittamus; Felix III. epist. 1. c. 1. Ecclesiæ præfectos seuere admonet, vt pœnitentis & criminis qualitatibus ad amussim expensis, pœnitentiarum modum tempusq. diffiniant: Ne (inquit) per nostram facilitatem ,, tribunalis excelsi iudicio quidquam derogetur; ,, cui illa sunt rata, quæ pia; ea vera, quæ iusta. ,, Quibus verbis Pontifex doctissimus iuxta & sanctissimus irritas aperte vocat in Dei iudicio pœnitentias, quæ secundum grauitatem criminum non imponuntur. Similiter Gregorius ille, quem (frementibus hæreticis) Ottho Fritingensis lib. 6. hist. cap. 32. in Ecclesiastico

Pontificũ decreta.

ritu constantissimum fuisse testatur, quem inter omnes Pontifices præcipuo zelo & auctoritate viguisse tradiderunt Gotfredus part. 17. Nauel.gen.37. quem miraculis claruisse ostendit Crant. lib. 5.metropol.cap. 20. quem multum commendat Sabell. ennead. 9. lib.3. Tyrius lib. 2. cap. 13. is (inquam) talis tantusq. vir eamdem Ecclesiasticam disciplinam edoctus, falsas pœnitentias in Synodo Romana cap.6. appellat,quæ non secundum sanctorum Patrum auctoritatem pro scelerum qualitate imponuntur, vt totidem verbis habetur apud Gratianum c. falsas. 34. q. 3. Nec aliter Innocentius & Vrbanus,vterque II. ille in altero Romano Conc.cap.16.hic in Claramontensi can. 21. & 22. & apud Melph. can. vlt. falsas pœnitentias prædictas vocant, & damnant; perfectas autem (sic enim illi loquuntur) exigunt, atque commendant. Nam etsi quod attinet ad reatum & culpam, virtute Ecclesiasticæ potestatis peccata deleantur: si vero pœnam spectes, iuxta pœnitentiæ quidem qualitatem & modum condonatio regulanda est.

Et tamen non Felix, Gregorius, Innocentius, Vrbanus, pluresq. alij, quos consulto omittimus, Apostolicæ sedis Pontifices, quod veteris disciplinæ ignari essent, in eum modum loquuti sunt: prædamnauerat namque longe ante eorum tempora Catholica Ecclesia illos, qui aliter de peccatorum remissione cēsuerant, vt Theodoretus testatur lib. 4. hæreticarum fa-

bularum de Audianis scribēs: Hi (inquit) con- ,,
fessis donant remissionem, non tempus, vt iu- ,,
bent leges Ecclesiæ, præscribentes, sed sua au- ,,
ctoritate condonantes. Quos quidem ab ipsis- ,,
met hæreticis irrisos fuisse ac subsānatos, idem
Theodoretus scribit: nam addit: Scientes au- ,,
tem qui transeunt, id quod agitur, ludum es- ,,
se, vera quidem peccata celant, quædam au- ,,
tem parua & ridicula dicunt. Qui quidem vt *l. Aria-*
Euangelij hostes, totiusq. Ecclesiasticæ disci- *ni. C.*
plinæ profanatores, & Catholicorū hominum *de hær.*
scriptis confutati sunt, & tandem Cæsarum le- *& Manich.*
gibus proscripti.

Accedat eidem sententiæ confirmandæ san-
ctorum veterumq. Patrum auctoritas. Et pri- *Patrū*
mo ex Latinis Ambrosium Mediolanensem, ex *senten-*
Græcis Cæsariensem Basilium consulamus. *tia.*
Grandi plagæ (inquit ille ad Virginem lapsam ,,
cap. 9.) alta & prolixa opus est medicina: gran- ,,
de scelus grandem necessariam habet satisfa- ,,
ctionem. quod ipsum repetit lib. 1. de pœn.
cap. 2. & 16. & lib. 2. cap. 5. Basilius vero serm.
de pœnit. eisdem prope verbis ita scribit: Ma- ,,
gnum est peccatum; multa exomologesi est ,,
opus. leuis est lapsus; æquanda est pœnitentia. ,,
Ante Basilium & Ambrosium idem docuerat
Cyprianus, vir & sanctitate illustris, & marty-
rio clarus, toto lib. de lapsis, & epist. 10. 15.
52. 55. 62. Augustinus homil. 50. cap. 15. &
in enchirid. cap. 65. 70. 71. & lib. de pœniten.
remed. Hieronymus in epitaph. Paulæ, Leo Ma-

gnus epist. 77. ad Nicet. & 90. ad Rusticum (quæ fere omnia extant apud Gratianum dist. 1. de pœniten.) Gregorius I. epist. 4. ad Secundinum, lib. 7. regest. cap. 53. & est apud Gratianum cap. quia sanctitas. 50. dist. Chrysost. homil. 10. in Matthæum, Theodoret. in epitome cap. de pœnitentia, & ante hos Origenes homil. 7. in Iosue, vt refert Gratianus cap. sed illud. dist. 45. alijq. quammulti sacri auctores, quos prolixum nimis esset recensere. Illud tamen testimonium, idq. causæ nostræ valde conueniens, minime omittemus: est enim venerandum quoddam & veteris disciplinæ, & Romanæ sedis, Cardinalitijq. Collegij dignitatis monumentum: habetur autem in epistola Cleri Romani (ex horum enim ordine Cardinales olim fuisse, nemo dubitat) missa beato Cypriano, citaturq. a Gratiano in cap. absit. 50. distin. Absit (inquit Romanus Clerus) a Romana Ecclesia vigorem suum tam profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis euersa fidei maiestate dissoluere, vt cum adhuc non tantum iaceant, sed & cadant euersorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum vtique non profutura præstentur, & noua per misericordiam falsam vulnera veteribus transgresionis vulneribus imprimantur, vt miseris ad euersionem maiorem eripiatur & pœnitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere, si etiam ipse medicus, intercepta pœnitentia, indulget periculis; si

tantum-

tantummodo operit vulnus, nec finit necessa- »
ria temporis remedia conducere cicatricem? »
Hoc non est curare, sed, si dicere verum volu- »
mus, occidere,&c. An quicquam excogitari »
potuit sedi Apostolicæ his verbis illustrius, sa-
cro Collegio honorificentius, antiquæ discipli-
næ dignius, ipsis etiam eiusdem sedis præcipuis
cõministris Ecclesiarum pastoribus ad veram «
disciplinam amplectendam vtilius, ad cogno- «
scendam euidentius? «

Iam historiarum testimonijs eadem anti- *Historiarum testimonia.*
quissima Ecclesiæ consuetudo demonstranda
est. Vt autem omittamus notum illud,& quod
in omnium ore versatur, de Magno Theodosio,
quem Ambrosius nonnisi debite pœnitentem
in communionem recepit (Theodoret. lib.5.
cap. 17. Sozom.lib.7.cap.23.& 24. Rufin. lib.
2.cap.18.ipse Ambrosius lib. 5. epistola 28. & «
habetur cap.cum apud.11.q.3.) ab eoq. cele- «
brem illam legem eam ob causam extorsit, quæ *l. vindicari. C. de pœnis.*
habetur apud Iustinianum sub titulo de pœnis:
Illud etiam multo recentius de Henrico IV.
Imperatore, quem Gregorius VII. ab ex-
communicationis vinculo liberare noluit, do- «
nec deposito Regio ornatu, nudis pedibus, «
quamuis acerrima esset hyems, & gelu cun- «
cta rigescerent (libenter enim ipsis historico- «
rum verbis vtor) ad se veniret,& veniam pete- «
ret. Est profecto apud Eusebium in Ecclesia- «
stica historia huius disciplinæ non obscurum «
vestigium illis verbis: Martyres nostri relapsos »

" receperunt, visa eorum cõuersione & pœnitentia. Quæ docte explicantur a Ioanne Hasselio Louaniẽsi professore Theologo in sententia super facto Nectarij Tridentinis Patribus exhibita. Ad hæc, eiusdem antiquæ traditionis idem Romanus Clerus in præcitata epistola ad Cyprianum luculentum testimoniũ reddunt, cum
" aiunt: Nec hoc nobis nunc nuper consilium co-
" gitatũ est, nec hæc apud nos aduersus impro-
" bos modo superuenerunt repentina subsidia;
" sed antiqua hæc apud nos seueritas, antiqua fi-
" des, disciplina legitur antiqua. Et recte quidem veterem disciplinam vocant. Nam de Fabiano Romano Pontifice exemplum præcesserat, qui Philippum Christianum Imp. ad publicam pœnitentiam faciendam adegerat. referemus enim Eusebij lib. 6. c. 27. rem totã narrantis
" ipsa verba: Fama est (inquit) Philippum Im-
" peratorem (Christianus namque erat) cum
" in die precationum postremæ vigiliæ Paschalis
" vna cum multitudine in ecclesia particeps fieri
" vellet, non prius ab Episcopo, qui tunc eccle-
" siæ præerat, permissum esse intrare, quam
" confessus fuisset, & inter eos qui peccatorum
" vinculis adhuc tenebantur astricti, locumq;
" pœnitentiam agentibus præstitutum occupa-
" bant, se sua sponte collocauisset. Episcopum
" dixisse, eum non alia condicione in ecclesiam
" recepturum fore: Imperatorem autem alacri
" animo & lubenti Episcopo morem gessisse.

Nec alio certe pertinent publicæ illæ pœni-

tentiæ, de quibus diximus, quarumq. mentio passim in historijs occurrit. Eo enim consilio statutæ sunt, vt publica scelera publica vindicta pensarentur. Hinc antiquissima hodieq. vigens Pœnitentiariorum institutio, qui pœnitentum capita virgis publice verberant. Non enim cærimonia illa recens (quidquid oblatrent hostes Ecclesiæ) aut Romanæ Ecclesiæ commentum est, de qua plene doćteq. a nostris in glossis ad cap. transmissam. de elect. cap. duobus. de sent. excomm. Thom. in 4. dist. 18. art. 2. q. 2. Nauarrus cap. sacerdos. num. 93. & 95. de pœnit. Verum illa quidem nullo adhuc (quod sciamus) manifestiori antiquioriq. eo quod proferemus testimonio comprobata. Optatus enim Meleuitanus (vixit ille ante Augustini ætatem toto pene sæculo) lib. 1. contra Parmenianum, dum sententiam & verba refert cuiusdam Purpurij Donatistæ de recipiendo Episcopo qui fuerat lapsus & reuertebatur, aperte (nisi fallamur) eam Ecclesiæ consuetudinē docuit. Tunc Purpurius (ait Optatus) solita malitia fretus, quasi & Cæcilianus filius sororis eius esset, sic dixit: Exeat huc, quasi imponatur illi manus in Episcopatu, & quassetur illi caput de pœnitentia. Quibus quidem verbis Pœnitentiariorum (vt diximus) mos, qui virgis capita reorum publice verberant, quo veniam quantum ad exterius forum concedant, indicatur. Nec ab his diuersa est frequens illa phrasis in antiquissimorum Conciliorum quammultis decre-

tis occurrens, vt rei capita pœnitentiæ sub-
dant. Gerundensis quidem canon 9. quem Gra-
tianus habet dist. 50. (nec tamen id Conci-
lium postremæ ætatis censendum) cum hæc
,, scriberemus, occurrebat. Is vero (ait) qui ægri-
,, tudinis languore depressus, pœnitentis benedi-
,, ctionem, quam viaticum deputamus, per com-
,, munionem acceperit, & postmodum reconua-
,, lescens caput pœnitentiæ in ecclesia publice
,, non subdiderit; si prohibitis vitijs non detine-
,, tur obnoxius, admittatur ad clerum.

Ius cõmune. Tandem non alio quidem iure vtimur; c. manifesta. c. quæsitum. de pœnit. & remiss. c. si quis presbyter. totusq. ille tractatus de purgat. canonica. Si enim grauiter peccantes, leuiter pœniterent; si publice flagitiosi, clanculum corriperentur: certe (vt cum Origene loquamur, quem allegat Grat. c. sed illud. dist. 45.) ex vno peccatore populus pollueretur; vna ouis morbida vniuersum gregẽ inficeret. Non enim tan-
" tum pœnitentiæ fructus, aut Ecclesiæ in illa im-
" ponenda mens, malorum hominum castigatio
" est, sed & metus, terror, frenum alijs peccatori-
" bus, ita sentiente Gelasio ad Lucaniæ & Brutiæ
" Episcopos scribente, c. quapropter. 2. q. 7. Augustino Hipponensi, & Nicolao Romano Pontifice, ipsisq. sæcularium legum conditoribus, cap. non sunt audiendi. c. præcipue. 11. q. 3. l. aut facta. §. fin. de pœnis. plene Dominicus Soto in 4. dist. 29. q. 2. art. 5. multis rationibus adductis, quibus probat pœnitentiam publicam necessa-

riam esse in publicis delictis. Quinimmo publicam peccati infamiam nonnisi per publicam purgationem diluendam esse, optimus ille Galliæ Episcopus Icmarus docuit, cap. si mala. 2. q. 4. Ilerdenses vero Patres seuerius adhuc statuerunt, cum aiunt: Presbyter si a plebe sibi ,, commissa mala opinione infamatus fuerit, & ,, Episcopus legitimis testibus approbare non ,, potuerit, suspendatur vsque ad dignam satisfa- ,, ctionem. cap. 14. ead. causa & quæst. apud Gratianum, a quo plurima huc spectantia eo loco adducuntur. Denique ea est praui exempli ad mores corrumpendos vis, vt publicum peccatorem nec in foro conscientiæ, id est, sacramentali confessione, absoluere, nisi publica peracta pœnitentia, licere, graues & docti viri existimauerint: quorum præcipuus est Thomas dist. 14. q. 1. art. 5. teste Nauarro cap. sacerdos. de pœnit. dist. 6. num. 93.

Addemus (quod idem Nauarrus num. 102. aperte docuit) non tantum publice flagitioso *Cōmunis opinio.* publicam (vt probauimus) pœnitentiam, sed & vitæ eam emendationem, quæ Ecclesiæ manifesta sit, quæ fratres, quos scandalizauerat, ædificet, esse necessariam, vt ad Fideliū communionem recipi, & Ecclesiæ posit conciliari, vt probat Paludanus dist. 9. q. 3. estq. cōmunis Doctorum tam Theologorū quam Canonistarum sententia. Certissimum tandem esse constat Leonis Magni illud in præallegata epistola ad Rusticum cap. 9. & apud Gratianum 11. q. 1. cap.

aliud.

aliud. illicitorum nempe veniam postulantem oportere nō modo ab illicitis, sed etiā a multis licitis abstinere. Non enim alio spectat vetustus ille Ecclesiæ ritus, quo pœnitētes ad euitandum scandalum, & ad plebis exemplum, frequentare conuiuia, balneisq. vti prohibebantur, vt indicat Pacianus Episcopus in parænesi ad pœnitentiam, & Barchinonensis Synodus can. 7.

Claudemus igitur huius articuli disputationē celebri illa sententia Marci eremitæ, viri antiquitate & sanctimonia venerandi, in sermone de pœnitentia, qua huius sanctæ disciplinæ remissionem grauiter & seuere condemnat. Cum
„ quempiam ex ditioribus (inquit) delinquentem
„ videmus, corripere non audemus; sed dicimus
„ scriptum esse: Nolite ante tempus iudicare,
„ quoadvsque veniat Dominus. At in abiectioribus
„ crimen aliquod leue nacti, mox insurgimus
„ euulgantes; ac dicimus esse scriptum: Peccantem
„ coram omnibus argue. Atque ita nostram hypocrisim,
„ siue malitiam, Scripturæ testimonijs peruerse tegimus.

Quapropter si is qui manifeste, publice, in tot populorum scandalum deliquit, qui in sceleribus sorduit, qui antesignanus impietatis fuit, non tantum ad communionem, sed ad potentissimum Regnum moderandum per præsidentium facilitatem admitteretur sine debita, iusta, congrua, sufficienti satisfactione, id est, sine publica, graui, diuturna pœnitentia, immo sine notoria vitæ emendatione: plane præsules ipsi

non dispensatores, aut œconomi, sed dissipatores, & diuini patrimonij prodigi iactatores censendi essent: ille vero aperte declararet se esse furem, qui non intrauit per ostium, ut docuit Christus. Sacram enim pœnitentiã ostij nomine significari, & Hieronymus in Sophoniam, & multi antiqui alij Patres docuerũt. Recte igitur & ecclesiastice Leo ille Magnus in ea, quam citabamus, ad Rusticum epistola cap. 9. Qui ,, idola (inquit) adorauerunt, nonnisi per pœni- ,, tentiam publicam recipiantur. Non enim in ,, crimine hæresis, secreta pœnitentia, congrua satisfactio (quam exigit Innoc. in cap. ad abolendam. §. 1. de hæret.) iudicanda est, vt aperte docuerunt S. Antoninus 3. parte sum. tit. 14. cap. 17. §. 6. Fel. in cap. accusati. col. vlt. de accusat. Menochius in terminis consultus lib. 2. de arbitrar. cas. 372. Rota in decisionibus antiquis tit. de hæret. dist. 1. num. 5.

Quapropter Galliæ Episcopis (nec enim grauor pluribus vrgere hunc locum) consideranda quidem sunt Innocentij I. viri sanctissimi verba in epist. ad Episcopos Macedoniæ cap. 5. & ne vere germaneq. Henricianæ causæ aptari possint, maxime præcauendum. At vero hi (ait In- ›› nocentius) qui a Catholica ad hæresim transie- ›› runt, quos non aliter oportet nisi per pœniten- ›› tiam suscipi, apud vos non solum pœnitentiam ›› non agunt, verum etiam honore cumulantur. ››

Sexta ratio.

SEXTO obstabit semper Hērico eius rei, de qua agitur, præstantia, dignitas, maiestas. Quid enim Regio nomine sublimius? quid sanctius, aut sacratius? a quo sane ordine inter mortalia lōgius abesse debet omnis flagitij vmbra, & suspicio, nedum commissio & perpetratio.

Multa quidem huc spectantia sacrarum litterarum testimonia prætermittenda sunt, variæ sanctorum Patrum sententiæ silentio inuoluendæ, non pauca denique vel Ethnicorum auctorum dicta & apohpthegmata prætereunda, quæ omnia hoc tempore & in hac causa ex professo collecta & notata passim prostāt: nec lectorem pium & doctum similibus morari oportet. Nos autem (quando rem vniuersam Ecclesiastico more tractare constituimus) qualē Galliæ Regem esse deceat, ab eiusdem gentis sacris Concilijs, ab ritibus qui in Galliæ Regum consecratione obseruantur, ab titulis quibus illi præ alijs Regibus insigniuntur, tandem a præteritorum Pincipum gestis, breuissime tamen enarratis, ostendemus.

Concilia. Parisina Synodus ad annum salutis 830. sub gloriosis Principibus Ludouico & Lothario celebrata, inter Ecclesiastica decreta omittere noluit quod esset Regale ministerium: hoc enim non minus fere, quām illud, Christianæ religio-

ni incumbit. Regale est ministerium (ait lib. 4. cap. 2.) populum Dei gubernare & regere cum æquitate, & vt pacem & concordiam habeant, studere. Ipse enim debet esse defensor ecclesiarum & seruorum Dei. Post quæ (ne singula, quod instituta breuitas vetat, referamus) multa ex diuinis litteris, Deuter. 1. & 16. Exod. 18. 2. Paralip. 19. Iob 20. 29. 34. Esai. 14. Hierem. 27. Daniel. 4. & 5. Amos. 9. Os. 8. & 13. Eccl. 10. Prouerb. 8. 14. 15. 20. 21. 29. Sapien. 1. & 6. quibus quidem locis de Regum fide, pietate, innocentia, iustitia, ceterisque virtutibus copiose agitur. Idem docuerunt ijdem Parisienses Patres lib. 2. c. 2. & ante eos Aquisgranenses sub Ludouico Pio par. 4. a primo ad vltimum cap. Idem etiam statuitur Caroli Imperatoris præstantissimi capitularibus decretis lib. 7. cap. 24. cum sequentibus. At Meldensis Concilij sub Caroli iunioris Imperio & Sergij II. Pontificatu celebrati, decretum non omittemus. Illud quidem editum fuit in Holdonia villa, verum a Meldensibus Patribus postmodum approbatum, & eorum decretis insertum est. Ordo (inquit) Ecclesiasticus, & canonica forma, atque monastica religio sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosos Principes habuit, titubauit, & pene collabens deperijt; & iterũ cum deuotos & Dei zelo feruẽtes accipere meruit, resurrectione quadam reuixit, & vigorem recepit. E quibus verbis facile fiet perpendere, cum quæ fuerit de irreligiosis Principibus sancto illi conuentui

sententia,

sententia, tum quos tandem fructus ex similium tyrannide sperare Gallia posſit.

Hactenus autẽ Gallicanarum tantummodo Synodorum canones recitauimus, vt quales Reges nobiliſsima ea gens eligi, quales tolerari voluerit, manifeſto conſtaret. Equidẽ ſi adhæc externa Concilia cõſulamus, inueniemus can. 3. Toletani ſexti prohibitum eſſe, ne quis Regiæ dignitatis apicem ſortiatur, niſi prius pollicitus ſit ſe non permiſſurum quemquam in Regno ſuo violantem fidem Catholicam. Octaui autem canon 10. religionis Catholicæ aſſertorem Regem debere eſſe ſtatuit; & quod ad præſentem cauſam in primis ſpectat, nominatim iubet, vt aduerſus eam hæreſim futurus Princeps militet, quæ eo tempore Eccleſiam perturbarit. Et vero Marcelli I. Rom. Pontificis, qui Eccleſiam anno Chriſti 300. rexit, ſententia in epiſtola ad Maxentianum non alio pertinet. Boni Principis (inquit, & habetur 96. diſt. apud Gratianum) ac Regis eſt, eccleſias contritas atque ſciſſas reſtaurare. Nicolaus vero I. ad conſulta Bulgarorum reſpondens, cap. 18. potiſsimum Regum munus eſſe docuit, hæreſes extirpare, & pacatam & ſine diminutione Rempublicam cuſtodire: Vt hinc facile intelligere poſsimus, eum qui hæreſes fouet, ſchiſmatibus fauet, inteſtinis malis patriam perdit, ad ipſius Regni dominium euehi, ſi ſacram Eccleſiæ diſciplinam inuiolatam cupimus, nullo pacto poſſe. Nã certe quæ ſit Regij nominis vis, & quot

populis

populis bona ex Principe bono, quot contra ex malo mala proueniāt,est apertißimum. Bonus Rex (vere & eleganter scripsit Bart. in l. in præsenti. in princ. 1. not. C. de his qui ad eccl. confug.) vtilior multo est mundo, quam bona lex. hæc enim mortua quidem dici potest, cuius vel auctor non extet, vel per desuetudinem abrogetur, vel mutis tantum litteris exarata frigescat: at ille viuit in populorum exemplum, spirat ad vitium aut virtutem, ad vtilitatem siue perniciē Reipublicæ. Hinc, & quidem merito, vel sub ipsis initijs religionis nostræ obseruatum fuisse legimus Pauli Apostoli præceptum, quo Timotheum (1. cap. 2.) monet vt pro Principibus etiam tunc infidelibus Deum oret, vt Tertullianus ad Scapulam & in Apologetico, Arnobius lib. 4. aduersus Gentes, Iustinus martyr, & Athenagoras, & post eos Cyrillus Hierosolymitanus, & Chrysostomus, Ambrosius, & Augustinus, & ij demum omnes qui præcitatum Pauli locum interpretati sunt, docuerunt. Tanti nimirū semper fuerunt in Ecclesia Principum quantumuis Ethnicorum probati mores. Sic Agapetus diaconus (vt paucißima de infinitis) Iustiniano Imperatori Regiæ dignitatis munera præscribens, Vt (inquit) apud nauigantes, cum nauta errat, modicum affert nauigantibus nocumentum; cum vero ipse gubernator, toti naui perniciem infert: non aliter in ciuitatibus si quis priuatus peccet, non tam Rempublicam, quàm seipsum lædit. At si ipse

„ peccet Rex, vniuersam Rempublicam perdit.
„ Et postea: Vt oculus datus est corpori, sic mun-
„ do Rex accommodatur. Denique (vt argumenti istius capita studiosis lectoribus indicemus, nec in trito argumēto hæreamus) videndus est Leo I. epistolis ad suæ ætatis Imperatores, & ea quæ est ad Turibium Episcopum, & Bonifacius I. in epistola ad Honorium, cuius pars habetur cap. 1. dist. 97. apud Gratianum. Illud autem nullo modo prætereundū esse existimamus; ea nempe quæ attulimus, multo aptius Galliæ Regi, quàm aliarum ditionum Principibus conuenire. Cuius quidē, iuxta patrias leges & antiquas consuetudines, tanta est in subditos potestas & auctoritas, vt eum Bald. in auth. hoc amplius. vers. quæro an filijs. C. de fideicom. *Corporalem in suo Regno deum* appellare ausus sit. *Monarcham & absolutum dominum* vocat Socin. cons. 77. in 1. col. & cons. 175. in 2. col. Card. Alex. ad cap. 1. quæ sunt regalia in vsib. feudor. Francisc. Curtius cons. 49. col. 33. & 34. ibi, nono ostēditur. Anton. Corset. in addition. ad Pan. in cap. quæ in ecclesiarum. in 2. col. de constit. *Polum, ad cuius nutum Regnum regitur & dirigitur*, idem Bald. cons. 416. in 1. par. Quæ omnia Gassaneus 5. par. catalog. cōsiderat. 30. Gregor. Tolosanus lib. 33. cap. 5. atque alij antiqui & moderni Gallici auctores totidem verbis referūt & sequuntur. Quid igitur in tanta legum licentia, quid in hac regiminis impunitate & populorū indulgentia, Galliæ Prin-

ceps

ceps, si malus sit, non mali cogitet, non audeat, non patret?

Ceterum vt veniamus ad eiusdē Regis qualitates ab illius (vt diximus) consecrationis ritibus depromptas: illud tantum (nam hunc in primis locum vberrime a multis hoc tempore & his Galliæ casibus tractatum scimus, & impudentia fuerit exterū hominem de his prolixe scribere) animaduertere oportet, Galliæ Regem, cum primum Regio sceptro donatur; sanctam Catholicam Ecclesiam se defensurum, in Remensis Episcopi manibus præstito sacramento polliceri. Hoc, inquam, Episcopi ipsi, & Proceres, vniuersaq. Gallia optime norunt; nos ab Aimonio lib. 5. cap. *39.* & Tolosano lib. *6.* cap. 14 num. 20. ceterisq. Gallicarum rerum historicis traditū didicimus. Ad hæc, Regalium stemmatum significationes (quas Guillermus Benedictus, & Antonius de Sale, referentibus Gregorio & Cassaneo, plene docuerunt) aperte monstrant qua præditus fide, pietate, religione, innocentia eius Regni moderator esse debeat. Illud vero præ alijs, nec abs re nostra obseruat Cassan. 31. consider. §. 7. Regia Lilia hæresum extirpationem significare. Hoc enim (ait ille) ,,
ad Galliæ Regem potissimum pertinet. ,,

Verum (vt huius articuli disputationem absoluamus) tum præclarissimus ille *Christianissimi Regis* titulus, a sede Romana Galliæ Principibus tributus, ob oculos habendus est, tum complura alia eiusdem sedis in eosdem Princi-

pes vere paternæ pietatis testimonia : e quibus non est silentio prætermittendum,ijs qui pro illis Deum precabuntur, plures indulgentiarum dies Innocentium IV. Clementem V. Leonem X.concessisse,vt ab ipsis bullis constat, & tradiderunt glossa pragmaticæ in proœmio 3. verbo tueretur. Selua tract. de beneficijs quæst. 23. Ferrald. priuileg. 3. Benedictus ad cap. Rainutius in verb. si absque liberis. Elias Turonensis Episcopus pro Concordata, Stephanus Durantiis lib.2.cap.34. Denique optimorum Principum, qui in eo solio sederunt, memoria perpetuo conseruanda est: Clodoueos dicimus, Pipinos, Carolos, Ludouicos, Philippos. Hi enim (vt omnes probe norunt) eximia fide & pietate Catholicam religionem promouerunt, incredibili zelo & cōstantia hæreses extirparunt, summis vereq. Regijs officijs Ecclesiam Romanam prosequuti sunt, singulari obseruantia res Ecclesiasticas sacrosq. homines coluerunt. An igitur purissimis istis Lilijs insigniatur turpissimarum hæreseon propaginator? Christianissimi titulum vsurpet, qui antiquissimam huius sacræ appellationis religionem proscribit? Catholica Ecclesia in incruento sacrificio Deum pro eo precabitur, a cuius incolumitate & incrementis perniciem suam ipsa timet? qui illud ipsum tremendum mysterium semper irridet, qui sæpius temerauit? & tandem præteritorum Principum Regium sceptrum illæ manus moderentur, quæ in auitæ religionis defensionem

inermes, ad nouorum deliriorum propagationem armatæ, Romanæ, id est Catholicæ Ecclesiæ, impiæ, sacris Ecclesiasticisq. rebus, locis, personis iniuriæ fuerunt?

Septima ratio.

SEptimo considerare oportet, diuino, naturali, & humano iure vetitum esse iure suo quemquam spoliare, aut alterius (vt nostri loquuntur) non delinquentis deteriorem condicionem reddere, l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. l. si quis argentum. §. sin autem. de donat. per Doctores in l. 2. quod vi aut clam. Quæ certe diuini & humani iuris regula in Apostolicæ sedis rescriptis, quorum æquitas, iustitia, sanctitas spectatissimæ esse debent, adeo obseruatur, vt clausulam de non tollendo iure quæsito subintelligi de iure tradat & vere & communiter receptus Felinus in cap. capitulum. col. 17. vers. de duobus. de rescript. facit cap. tuarum. de auct. & vsu pallij, cap. ex parte. 3. & ad illud Abb. 2. not. de deci. atq. alij, quos Romanæ Rotæ iudices cumulant decis. 445. inter antiquas. *Ius commune.*

Quinimmo consentiens est Doctorum sententia; si quando ex Romani Pontificis rescripto ius quæsitum cuiquã tollatur, debere quidem rescripti verba potius improprie, vt id absurdi euitetur, quam proprie exponi. sic Romanus cons. 334. Dec. cons. 11. col. fin. Ias. in l. ex *Opinio Doctorum.*

 facto.

facto.in 4.not.ff.de vulg.& pup.& in l.fin.(post Accurs.& Bart.) C.de iure deliber. Addo non ab hac regula recedendum esse,etsi is,cui rescripto ius tollatur, Iudæus,vel infidelis sit;& contra,si in quem transfertur,pia causa, vt totidem verbis docent Abb. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit.& Innocent.in cap.quod super his.de voto. Alex.in l. pactum quod dotali. col.2.C.de pactis.Ias.in l.fin.col.6.de constit.

Denique hoc obseruandũ esse non in ea modo specie,quam ius quæsitũ in revocamus, verum in iure quæsito ad rem(is autem est casus de quo agimus) aperte docuit gloss. in c. cum olim.de consuetud. quã sequũtur Dominicus & Felinus in c. causam. col. 9. & in c. super. in 2. col.de offic.deleg.Ias.in l.quoties. C. de precib. Imp.offer. & in auth.quas actiones.col.4. C.de sacrosanct.eccles. Dec.cons. 407.& 607. col. fi. plenissime Gomezius in reg. de non toll. iur. quæs. Doctores in c. mandatũ. de rescript. Videndus Menchacensis lib. 3. §. 25. nu.3.& seq. de success.creat. qui octo vrgentibus iuriq. consentaneis rationibus ostendit nõ posse vllo iure aut consuetudine quidquam statui in damnum & detrimentum eius qui id non meruit.

Cum igitur Henrico III.Rege mortuo,excluso ad hæc & propter hæresim inhabili Nauarreno,Catholico proximiori (cui nihil legitimum obsit) vel certe Regno ipsi,ad quod iure naturæ & gentium Principum electio spectat, Regia iura delata sint: quæ,rogo,sit perfidia, quæ impietas

pietas,his spoliatis,Nauarrenum admittere? filijs esurientibus & fame confectis,hostibus cibum porrigere? Quapropter omnem Henrico suisq. spem præcisam fore oportet, vt ad moderandum Galliæ Regnum, vel summi Ecclesiæ Pontificis, vel Episcoporum & Catholicorum Galliæ Principum,vel denique cuiusquam sani viri suffragio, habilis decernatur.

Octaua ratio.

Octauo obstabit semper Henrico simulationis & fictæ confessionis obiectio, si pendente tam ampli dominij spe ad Ecclesiam redierit.

Etenim disciplina est Ecclesiastica iam inde ab initijs Ecclesiæ obseruata,vt pœnitentis animus diligenter consideretur, quo Ecclesiæ Pastores, quibus id incumbere dicemus,facile fictum & coactum pœnitentem a vero & spontaneo discernant. Ita Ancyrani Patres decreuerunt can. 5. Episcopi (inquiunt) modum conuersionis considerent. Idem etiam statuerunt can. 7. & Nicæni I. can. 11. illis verbis: Quicumque germane & vere pœnitentia ducuntur. & 12. in quo ea verba merito notanda sunt: Examinare oportet consilium & speciem pœnitentiæ. Arelatensis vero Synodus 2. can. 10. Si eos (inquit) Episcopi viderint ex animo errorem deflere,& agere pœnitentiam. *Concilia.*

De qua re extat Eusebij Cęsariẽsis insigne testi-

Histo-ria. monium lib. 3. de vita Constantini cap. vlt. cuius ipsa verba subijcere non erit incongruum.
„ Et quoniam (inquit) lex hominum libros per-
„ scrutari iusserat, tandem manifesto deprehensi
„ fuerunt hi qui vetitas & interdictas illas artes
„ ad hominum perniciem comparatas consectati
„ fuissent: qua de re omnibus (vt dicitur) opibus
„ viribusq. laborabant, vt simulatione sibi salu-
„ tem adipiscerentur. Alij forte ad spem, quæ in
„ Deo optimo max. poni debet, vere & ex animo
„ se transferre. Quos cum ecclesiarum præsides
„ accurate internoscere studerent: alteros ouium
„ pellibus obtectos adumbrata specie se insinua-
„ re conantes, procul amandarunt: alteros vero,
„ qui idem integra & incorrupta mente instirue-
„ rent, vbi temporis longinquitate explorando
„ de illis satis exquisite periculũ fecissent, in mul-
„ titudinem ascititiorum ascripserunt. E quibus verbis recte colligitur necessarium esse Ecclesiæ pastoribus discernere (vt diximus) fallaces & fictos pœnitentes ab ijs qui vere & ex animo Ecclesiæ communionem petunt.

Ius cō-mune. Igitur vt ostendamus, pendente tam ampla cõuersionis mercede, nempe potẽtissimi Regni dominio, Henricum fucata resipiscẽtia & dolosa cõuersione verisimile fore Ecclesiam fallere: operæpretium fuerit id demonstrare ex nonnullis circumstantijs, quas in similibus causis considerare nos iubent leges: illud tamen principio (ne causam nostrã deteriorem faciamus) præmittentes, versari quidẽ nos in re euidenti,

l. continuus. §. cum ita. de verb. oblig.

certa

certa,& indubitata: ac proinde (nisi oporteret illos qui vel proterue vel ignorãter Henrico fauẽt, quoquo modo docere vel redarguere) haud necesse fuisse ad coniecturas confugere.

Si igitur ipsius pœnitentis personam consideremus, aperte inueniemus eius cõuersionem subdolam esse & fictitiam, vt qui toties (vt probauimus) Catholicam Ecclesiam deceperit. Hoc enim illud est, quod præcitati Ancyrani Patres can. 5. iubent. Ante omnia (inquiunt) & ,, præcedens vita, & quæ subsequuta est, examine- ,, tur. Et ijdem can. 7. Reliquam (aiunt) vitam ,, Episcopi in vnoquoque inquirant. Quapropter ,, aptissime huic causæ accommodabitur regula illa iuris, qua docemur ex consuetudine elici præsumptionem, l. si cui. §. 1. de accusat. l. iubemus. C. de probat. l. 1. C. si quis Imperat. maledix. notant Pontificij iuris interpretes in tit. de præsumpt. & in c. etsi Christus. de iureiur. Simancas in hoc ipso argumento feliciter versatus tit. 50. nu. 15. Catholicarum institutionum, vbi illa Marci Tullij verba citat: Perinde ,, (inquit) vt opinio est de cuiusque moribus, ita ,, quod ab eo factum vel nõ factum sit, existima- ,, ri potest. Multa etiam alia adducit sanctorum ,, Patrum & classicorum auctorum testimonia, quæ non sine lectoris commodo ab eo peti possunt: possemus & nos illis adiungere, quæ nominatim considerata Henrici persona, eius conuersionem aperte dolosam poterunt ostendere, nempe (vt ipse fatetur) educationem a puero

inter Caluinistas, amicitias & familiaritates cum eisdem, aliaq. id genus, de quibus docte per illos qui de suspicionibus & præsumptionibus agunt, & de reorum indicijs scribunt.

Secundo, maximam impœnitentis fictéq. redeuntis animi præsumptionem oriri constat ex breui temporis interuallo inter prauam vitam & conuersionem ad bonam, vt ex præcitatis auctoribus deducitur. Hēricus paulo ante Regis necem indignissimis conuitijs Pontificem Romanum, id est Catholicæ Ecclesiæ patrem, in eo libro, de quo diximus, impetijt, vt ex pag. 50. & *96.* & 1*96.* & 202. & 207. & 20*9.* constat: nos enim ne pios oculos & aures Catholicorum offendamus, libēter illa prætermittimus. Ceterum eo ipso die, quo Henricus interijt, noua inauditaq. metamorphosi aliquando tandem se futurum Catholicum, & illius quē paulo ante dire fuerat execratus, obedientem filium, multis persuasit. An igitur (cōtra vetus illud sapientium dictum: Nemo repente fit optimus, vt nec turpissimus momēto temporis: ictu oculi, aurem ita præbuit sanæ doctrinæ, vt ab eo sperari posset solida & sincera conuersio?

Tertio, ad eam circumstantiam, quæ ex modo & qualitate conuersionis sumenda est, notare oportet, destinasse quidem eo ipso tempore oratores ad sedēApostolicā, vana spe & incertis promissionibus Catholicos Galliæ fouisse, sed ita destinasse, ita fouisse, vt ipse interim palam

Calui-

Caluinismum profiteretur, vt hæreticis Caluini is septus consilium Pontificis expectaret, vt Caluinistarum simul & Catholicorum armis & opibus defenderetur. Quid igitur nos in deploranda ista totius Ecclesiasticæ disciplinæ profanatione dicemus? Quo nos vertemus in indignissima ista diuinarum rerum irrisione? Sufficiat repetere Basilij Magni fragmētum in epistola ad Euæsenos, quod & nos iam citauimus, & sancti Patres 7. generalis Synodi actione 1. referunt & venerantur. Quod si dicunt (ait Basilius) se resipuisse, doceant per scripturam suam resipiscentiam, & execrationem fidei, quam Constantinopoli susceperunt. Præterea ab hæreticis separent se, & simpliciores minime decipiant.

Quarto conijcitur fallax Henrici animus ex temporis circumstantia. Agitur de Regno adipiscendo: pendet bonus Henrici successus ex sedis Apostolicæ approbatione, ex Episcoporū & Catholicorum Principum copijs, armis, opibus, suffragijs. Quis igitur sanus credat Henricum, pendente ampla ista præda, alia mente ad Ecclesiam rediturū, quam vt tempori inseruiat, vt hac Catholicorum opera abutatur, vt per eos patriam inuadat, vt ad tyrannidem eorumdem indulgentia viam sibi faciat? Vetus illud est verbum & verissimū, Iuris violationem regnandi causa facillime committi: quod multis exemplis probaremus, nisi difficilius & molestius esset illa referre, quam inuenire. Hæc siquidem

quidem libido ſæpe ſæpius ius ipſum naturale corrupit,& paternis fraternisq. cædibus homines polluit.

Concilia. Vt autem rem agamus more noſtro, conſideranda eſt vetus Eccleſiæ diſciplina, quæ ad hanc rem etiam plurimum facit. Voluerunt enim antiqui Eccleſiaſtici canones, vt pœnitẽs nullo humano prætextu ductus, ad Eccleſiam accederet. Nam huc reſpexit præcitatus Nicæni Concilij canon 12. qui præcipit examinare, quo conſilio, vel (vt eſt in antiqua verſione) quo propoſito reuertatur pœnitẽs: ſignificans, multos nõ pure & propter Deum,ſed ob mundanos fines pœnitere. Similiter & ab eadem diſciplina deſcendit quod ſub Leone Magno dubitabatur: an ſcilicet qui in tempore neceſsitatis propter ægritudinem & periculi vrgentis inſtantiam (quæ ſunt Leonis verba in epiſt. ad Theodor. Foroiulienſem,relata a Carolo in capitul. lib.5. c.55.) præſidium implorabant miſericordiæ, recipiendi eſſent. De quibus Arelat. Concil. 1. can. 23. ſeuere quidem & rigide ita decernitur. De his (inquiũt) qui apoſtatant, & antequam ſe ad Eccleſiam repræſentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & poſtea infirmitate correpti petunt communionem: placuit eis nõ dandam communionem,niſi reualuerint,& egerint dignos fructus pœnitentiæ. Cuius quidem ſanctionis ratio eſt, quod ij potius timore mortis, quam peccatorum dolore, ad Eccleſiam accedere credãtur. Carthaginienſe ve-

se vero Concilium quartum canone 78. quem refert Gratianus 26. quæst. 6. quamuis ijs viaticum non neget; tamen si acceperint (inquit) ,, non se credãt absolutos sine manus impositio- ,, ne, si superuixerint. Nec aliter de eisdem Cõci- ,, lio Nicæno can. 13. (qui est in Gratiano eadem causa & quæstione) & Tolet. 4. tempore Theodori Papæ celebrato can. 53. & Triburt. can. 31. & collect. Martini Bracharen. can. 83. & Barchinonensi can. 8. (quamuis non adeo seuere) statuitur: permittitur enim vt detur illis in extremo vitæ communio, ita tamen, vt si conualuerint, inter oratione tãtum communicantes sint, & vitam pœnitentiũ ducant, & a communione segregati sint, donec sacerdos eorum conuersionem approbet: quod & Ancyranum Concilium can. 6. de ijs qui ad Synodi tempus conuersionẽ protrahunt, & similiter in periculo mortis sunt, decreuit illis verbis: Vt sub de- ,, finitione recipiantur: quemadmodum eo loco ,, explicat Theodorus Balsamon. Basilius etiam in epist. ad Amphilochium cap. 5. summam diligentiam adhiberi vult in his recipiendis.

Denique ad eamdem disciplinam pertinet quod olim statuerat Ecclesia, de ijs qui morbo oppressi baptizabantur, non ordinandis. In in- ,, firmitate (inquiunt Neocæsarienses Patres can. 12. & refertur a Gratiano cap. si quis. 57. dist.) baptizatus, presbyter non fiat, cũ non volunta- ,, te, sed necessitate crediderit. Quod & Laodice- ,, no Concilio can. 47. & Parisiẽsi sub Lud. & Lo- thario

thario lib. 1. cap. 1. similiter statuitur. Et antę Neocæsarienses, Laodicenos, & Parisinos Patres, idem obseruauerat Romana Ecclesią sub Cornelio I. cuius ea verba leguntur (apud Eusebium lib. 6. cap. 36.) in epistola ad Fabium Antiochenum, vbi de ordinatione Nouati tractat: Cum priuata quadam gratia deligeretur, ab Episcopo Nouatus, vt vellēt eum ordinare presbyterum, clerus vero omnis & quamplurimi ex laicis prohiberent, dicentes non licere clericum fieri eum qui in necessitate positus in lecto gratiam consequutus sit: Episcopus ab omnibus specialem gratiam poposcit, vt sibi hoc de isto vno concederetur. Quæ omnia ea ratione nitebãtur, ne (vt diximus) pœnitētes alio cōsilio ducti, quam peccatorum dolore, ad Ecclesiam venirent. Quid igitur nunc Nicæni, Ancyrani, Arelatēses, Neocæsarienses, Laodiceni, Parisini Patres de Henrici causa statuerent? quid martyr Cornelius? quid vniuersa Ecclesia? quo loco esset apud eos illius personata cōuersio? qui non, mortis metu (quod quidem tolerabile esset) sed dominandi desiderio ad fidem non certe venit, sed velle se venire simulat. Addo pro illius circumstantiæ consideratione eiusdem Nicæni Concilij primi canonem 9. & 24. apud Martinum Bracharensem, & in Gratiano cap. si quis presbyter. 24. & cap. si qui. 81. dist. & in epist. 5. Zachariæ Papæ ad Bonifacium Episcopum statuere, nō videri eum peccata sua sponte confiteri, qui examinatus, accusatus, &

ab alio

ab alio præuentus ea cõfitetur, vt ad idem probandum citatur a Fulcodio in cõsultationibus q. 2. vbi ex ratione l. 2. §. si mater. ad Tertul. & l. vlt. C. de ijs qui latron. occult. vere docet eum esse spontaneum confitentem, qui non admonitus ad Ecclesiam venit & sese prodit. Quam sententiam probant Archid. & Ioan. And. in cap. vt commissi. de hæret. lib. 6. Quapropter Henricus non quidem spontanee accedere credendus est, qui ab instante necessitate præuentus, qui ab occasione admonitus, qui a præsenti rerum statu cõpulsus trahitur potius ad Ecclesiam, quam deducitur. *Opinio Doctorum.*

Quarta coniectura Henricianæ fictionis inde sumenda est (iuxta doctrinam communem scribentium de præsumptionum & indiciorum materia, & præ alijs Simanc. titulo 50. nu. 10.) quod filius talis esse præsumitur, qualis est pater. Atqui si Henrici patres & maiores, id est, eos qui olim a fide desciuerunt, consideremus, facile illius simulationem & dolosum animum detegemus. Est enim hoc & fuit semper proprium & germanum hæreticorum ingenium.

Hos veritas ipsa per Matth. cap. 7. rapaces lupos vocat, qui onium pellibus se obtegunt, vt simplices decipiãt & in fraudẽ inducãt. Deinde c. 24. Videte (inquit) ne quis vos seducat. Paulus Apost. 2. Cor. 11. Eiusmodi (ait) pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. *Sacra Scriptura.*

Non

,, Non est ergo magnum, si ministri eius transfi-
,, gurentur velut ministri iustitiæ. Petrus epist. 2. cap. 2. magistros mēdaces eos appellat, & cap. 3. in deceptione illusores. Ioan. 1. cap. 4. iubet nobis vt numquam illis credamus, sed spiritus ex Deo probemus. Iudas cap. 17. illusores & secundum desideria sua ambulantes vocat.

Historia. Et quoniam historiarū monumentis eorumdem versutia plane demonstrabitur, referemus quæ de Ario Ecclesiastici historici constanter narrant. Scribunt enim Socrates lib. 1. cap. 19. Theodoret. lib. 2. cap. 3. Sozom. lib. 2. cap. 26. & 27. Niceph. lib. 8. cap. 47. illum vna cum Euzoio, soluto Nicæno Concilio, in quo eorum impietas damnata fuerat, persuasisse Constantino Imperatori, se iam catholice & orthodoxe sentire, & fidem Nicænam ex animo recipere: & nulla mora, dedisse quidem libellos, quibus id scripto testabantur, quorū exemplar extat apud eosdem auctores. At non multo post redierunt ad vetus ingeniū, & nouas seditiones & scādala in Ecclesia concitarunt, vt sequentibus capitibus ab eisdem scriptoribus ostēditur. Id vero quod de eiusdem hæreseos sectatoribus scribit Eustathius Antiochenus, cū propius ad causam nostrā pertineat, non est omittendum.

Nota. Qui (inquit) aperte Arij insaniam sectabantur,
,, ij veriti ne auctoritate tanti Concilij in exilium
,, eijcerentur, procedentes in medium, vetitū Arij
,, dogma damnant anathemate, & litteris de fide
,, omnium cōsensu compositis sua manu subscribunt.

bunt. Verum cum Episcopatus, huc & illuc ,, quantum fieri poterat circumcursando, adepti ,, sunt; opiniones quas damnauerant, primum ,, ex occulto, deinde palam propugnare, varijsq. ,, argumentis eas fallaciter roborare cœperunt, ,, &c. An quidquam dici potuit, quo magis explicaretur præsens rerum condicio? Extat & apud Sozom. lib.2.cap.15. & Theodoret. lib.1. cap. 19.& 20. Socrat.lib.1.cap.10. libellus pœnitentialis Eusebij Nicomediensis, & Theognidis Nicæni, nullo alio consilio ab eis compositus & oblatus, nisi vt sedes suas recuperarēt; ad quas restituti, acrius & pestilentius Ecclesiam vexauerunt.

Verū operæpretium est audire, quæ de Macedonianis & Acacij fautoribus (nā hi post Arium emerserunt) scribūt Niceph. lib.10.c.40. Sozo. lib.6.c. 4.& ante hos Socrates Scholasticus, ex quo pauca referemus. Præterea (inquit lib.3. c. *Nota.* 21.) eodem tēpore cum Acacianorū mores, qui ,, ad contentionem erant valde procliues, patefa- ,, cti fuerunt; tum quam illud ipsum hominum ,, genus ad Imperatorum voluntatibus satisfa- ,, ciendum se semper comparasset, satis perspicue ,, intellectum. Nam hi Antiochiæ, quæ est in Sy- ,, ria, in vnum coacti, cum Meletio qui paulo ante ,, se ab eorum communione segregauerat, fideiq. ,, assenserat Consubstantialis, in colloquium ve- ,, niunt. Quod propterea ab ipsis factum fuit, quia ,, eum in magno honore esse apud Imperatorem, ,, qui tum ibi erat, animaduerterent. Illi igitur ,,

,, communi consensu libellum componere, Con-
,, substantiali assentiri, fidem Concilij Nicæni ra-
,, tam facere, libellum denique Imperatori of-
,, ferre instituunt, &c. Deinde sub finem capitis refert acutum Iouiniani scomma de conuersione & resipiscentia eorumdem hæreticorum:
,, Hoc (inquit Socrates) hominum genus facete
,, perstringẽs Iouinianus, dixit, nemini obscurum
,, esse, eos non Deum, sed purpuram suam coluis-
,, se, Euripoq. admodum similes esse, qui modo
,, in hāc, modo in illam partem præcipitatur. Scio Antiochenum Conciliū inter Catholica & Orthodoxa Concilia a quibusdam censeri, illudq. esse quod habetur tomo 1. Conciliorum, & cuius extant canones 25. sed certe manifesto errore ducuntur: quod (præter multa alia, quæ hic referendi non est locus) probant subscriptiones Episcoporum, quæ in nullo prorsus nomine conueniunt cum ijs quæ habentur in Sozomeno & Socrate. Quare credendum est, eius Concilij canones, si quos edidit, vtpote ab hæreticis decretos, abolitos statim fuisse ex Catholicorum mentibus & Ecclesiæ consuetudine.

Adhæc, quæ de Meletio, Vitale, & Paulino scribit Hieronymus in epist. ad Damas. 58. in
" nuper excusis, recitemus. Meletius (inquit) Vi-
" talis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt. Pos-
" sem credere, si hoc vnus assereret: nunc aut duo
" mentiuntur, aut omnes. Quibus verbis docet Hieronymus, impiós eos homines simulasse se cum Damaso sentire, quo ipsum in erro-

res

res suos fraudulenter pellicerent. Sic Apollinarem & Paulinum scribit in historia Theodoretus iactare solitos se cum Romana Ecclesia sapere, vt sic errorum suorū præsentissimum venenum securius & facilius in Catholicorum mentes instillarent. Tandem nō alia erat mens vani Eutychetis, cum quidquid Leoni Romano Pontifici placeret, se sequuturum pollicebatur, vt ex historia Ecclesiastica, Concilij Chalcedonen. actionibus, & Cyrilli epistolis facile colligitur.

Omittimus multa alia & maxima & vrgentissima impœnitentiæ Henrici, quæ ipsi semper obstabunt, indicia, immo (vt proprius loquamur) perspicuas & euidentes probationes; quæ vtinam non essent Ecclesiæ Catholicæ adeo cognitæ & manifestæ, vt saltem graue scandalum cessasset, quod hanc ob causam ortum, quodq. in dies, nisi diuina misericordia Ecclesiam suam respiciat, & Ecclesiæ Patres Principesq. Galliæ viri Christianæ religioni sedulo consulant, orietur. Verum enimvero (quod dolendum est) nemo vel ex ipsa plebe nescit quorsum tendant Henrici promissiones: vt vere quidem & germane dici possit profani scriptoris illud:

Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Tertia pars.

INdicauimus hactenus (quantum per institutam opusculi breuitatem & ingenij industriæq. nostræ mediocritatem licuit) sacram Ecclesiasticam disciplinam, & ab ea perpetuam Henrici Nauarreni incapacitatem ostendimus. Sequitur (quod tertio proposuimus) demonstrare, quot calamitates Catholicæ Ecclesiæ immineant, quæ vobis & patriæ vestræ (nam res ipsa sermonem meum ad vos cõuertit, Patres & Proceres Galliæ illustrissimi) maneant detrimenta, non modo ex Nauarræi dominio, verum e vestro cum eodem armorum & consiliorum consortio & communione.

In primis autem breuiter significemus (fugimus enim, vt par est, apud vos viros doctissimos eruditionis plausum in trito argumento ambire) horrenda illa Rerũpublicarum exterminia, quæ per omnem ætatem & sub omni religione sequuta sunt, dum nouus Rex pietatem & sanctimoniam simulans, post adeptas rerum habenas ad veteres mores & ingenium redit.

Longũ sit a Iudaicis historijs singula huc pertinentia referre, & in quas miserias ficta Principum fides & religio, vel certe sincera, sed succedens postmodum apostasia & hæresis electum illum populum coniecerint, enumerare. Saul a Deo Rex constitutus, simplicis & recti animi

vir, ab Ammonitarum cæde initia imperij feliciter auspicatus, non se modo domumq. suam, sed vniuersum populum gloria & spolijs illustrauit. Idem Philisthæos non semel profligat, & Amalecitas funditus delet: idq. in populi non minus quam Regis decus & vtilitatem cedit. At eum, postquam Deo restitit, & (vt ipse loquitur) sermonem Domini præuaricatus est, maximo suo malo tyrannum & oppressorem populi experti sunt: cuius tandem ob scelus (vt prædixerat Samuel) etiã Israel dedit Dominus in manus Philistijm. Quinimmo eo infeliciter propria manu & gladio interẽpto, propter violatam suo tempore Gabaonitis fidem, dira fame quasi posthumis supplicijs populus diuexatur. Dauid, qui illi in Regio munere successit, vir Deo simillimus, vel regnante æmulo sibi Rege exul, seruus, latitans, populo vtilissimus fuit, quem a Philisthæis liberauit, Amalecitas spoliatos interemit, Syriam subegit, Idumæam seruire compulit, Ammonitarum copias deleuit: is tamen adulterij & homicidij reus, intestini belli initium & occasionem præbuit: &, quod miremur, ea fuit principatus Regis sanctissimi clausula, vt propter recensitum ab eo populum, quasi id flagitij populi ipsius, non potius auctoris sanguine expiãdum esset, septuaginta millia virorum misere perierint, Angelo percutiente, vniuersam gentem internecione delere, nisi misertus Dominus cohibuisset, parante. Prætereo (nam iusta volumina in hoc ar-

gumento vobis scripta sunt) quæ de Roboamo a lege Domini recedente non modo ab Aegyptio Sesac profligato, sed & illius populo in duram seruitutem redacto, sacræ litteræ testantur. Ioas post mortem Ioiadæ ad idola se conuertit; & ex illo tam ipse ad necem, quam misera plebs infinitis ærumnis oppressa est. Quid vero de Achabo? an non in idololatriæ pœnam graui plaga apud Ramaoth vna cum populo percussus est?

Ceterũ ne singulis eius populi Regibus enumeratis, molesti simus: hoc idem quod a sacra historia constat, profanis item monumentis edocemur. Quæ enim vmquam pestis immanior Reipublicæ fuit Nerone? atqui sic initio suæ tyrannidis pietatem iustitiamq. præ se tulit, vt in prouerbium etiam abierit *Neronis quinquennium*. cum vero ingenium prodere secure potuit, in eam certe Reipublicæ perniciem personam deposuit, vt parens, vxor, educator impia truculenti mõstri feritate perierint, eiusq. mens furore ebria ipsum vniuersum genus humanum prorsus delere conceperit. Iam ad nostra veniamus. Nulli obscurum est Iulianum Imperatorem prima ætate adeo se Christianæ religionis studiosum simulasse, vt & sacris etiam mysterijs initiaretur, vt ex Socrate lib. 3. cap. 2. Sozom. lib. 5. cap. 2. & 3. constat. Sic vero ille Constantij beneuolentiam callide ambibat, vt Imperij successionem adipisceretur. Vt autem Constantio mortuo, secure potuit laruam abijcere; impiam

piam,quam animo fouebat, idololatriam aperte euomuit; Christianam religionem palã proscripsit; nullaq. vmquã fuit in Ecclesia, ea quæ illo regnante grassata est, sæuior persequutio, vt ex Theodoret.lib. 3.cap.6. Sozom. lib.6.cap.2. Niceph.lib.10.cap.4. Oros. lib.7.cap.30. & 31. Athanasio,Basilio,Nazianzeno, Hieronymo, & alijs eius æui scriptoribus colligitur.

Et quoniam sub Imperium eiusdem impij & vani simulatoris apud historicos de Ecebolio sophista(docuerat is Iulianum Rhetoricæ artem) nobile legitur exemplum ad id quod agimus demonstrãdum, referemus Socratis de eo scribentis verba. Ecebolius (inquit) Constantinopolitanus ad Imperatorum ingenia & mores se conformans, dum Constantius regnabat, ardenter fidem Christianam se amplecti simulauit: dum vero Iulianus potiebatur Imperio, Gentilitatem magnopere se colere monstrauit.

Tandem ad hæcce tempora deueniamus.An non calamitosæ Anglici Regni historiæ & nos & posteros satis aperte commonebũt, nihil populis perniciosius esse,quam ei Principi parere, qui ad inuadendum secure dominium & obfirmandam tyrannidem, contra ingenium & mores,Catholicum & pium se gerat? Mortua enim Maria optima & Christianissima femina,ad cuius exemplum tota fere Anglia resipiscens, Catholicam religionem amplectebatur: cum Elisabetha haud tuto se posse Regno potiri cognosceret, nisi ad tempus Catholicis pellibus ami-

ciretur; id quidem illa minime inuita fecit: verum nõ multo post, cum iam e publicis officijs & præfecturis viros Catholicos, quos Maria constituerat, deturbasset, & eorum loco hæreticos substituisset; illico quasi signo dato, populos Caluinismo oppresit, & Catholicam & auitam religionem per apertam tyrannidem edictis, minis, mulctis, supplicijs a totius Regni finibus proscripsit. Hoc enim illud est, quod ab ipsis Ecclesiæ initijs hæretici machinantur, dum sub pietatis & Christianæ modestiæ specie docent, permittendum esse, vt pro libito de religione populi sentiant. Sic enim olim Constantino, Constãtio, Iouiano, Valenti, Zenoni (quo vero successu, historiæ produnt) hæretici persuaserunt. Rimulam scilicet vafri homines aperiri tantum volunt, per quam irrumpant, & improuidam plebem adoriantur.

Hactenus vero, quæ damna timere possit Ecclesia ab Henrici imperio, ostensa sunt: nunc breuiter explicanda illa, quæ non timemus, sed ferimus, non instant, sed adsunt, & quæ tandem non modo ab eius dominio imminent, sed ex diutina ista Catholicorum Principum & Episcoporum cum eodem communione iam patimur.

Prima consideratio de scandalo.

IN primis consideranda est ac perpendenda misera Ecclesiæ perturbatio,& Catholicorum scandalum, quod in dies perniciosissime crescit in multorum ruinam. De hoc vero vti potissimo totius causæ articulo dicturi, quædã scholastico more tractãtes præmittemus. Distinguemus enim cum Theologorum & Canonistarũ schola duplex scandali genus: monstrabimus quæ scandala vitari debeant:explicabimus sub qua reatus pœna scandala caueri oporteat.

Scandalum igitur alterum datum esse,quod scriptores actiuum; alterum acceptum, quod passiuum vocant,apertum est. Et quidem actiuum ex opere vere & realiter (vt loquũtur) malo, vel saltem ex eo quod speciem & apparentiam mali habeat, oritur. Passiuum autem ex opere non malo,nec habente formam aut imaginem mali,rudis,aut malus,præter vllam operantis culpam, patitur.

Actiuum scandalum (vt de secundo membro dicam) præbere, flagitium semper est, ac proinde nulla ratione aut prætextu permitti potest, quinimmo ad illud euitãdum tam temporalia quam æterna bona contemnere debemus.

Passiuum vero scandalum subdistinguimus, vt vel ex malitia scandalizati, vel ex ignoran-

tia gignatur. Si enim ex malitia; tota sceleris moles in illum recidit, qui sua sponte, nulloq. vrgente, sese præcipitat. vnde nec spirituale, nec corporale bonum eius scandali causa omittendum est. Si vero ex ignorantia scandalizati (quod sacræ litteræ scandalum pusillorum vocant) nascatur; ex spiritualibus quidem bonis illa tantum scandalizans omittere non debet, quæ ad salutem ex præcepto necessaria sunt: quæ vero ex consilio proponuntur, differre quidem ad tempus oportet, vt interim paruuli doceantur: temporalium tamen bonorum nulla ratio habenda est, donec fraternæ ignorantiæ possit subueniri.

Iam huius (vt tertium explicem) delicti grauitas e mentis & intentionis (vt ita dicam) fine perpēdi solet. Si quis enim directe, præcipue, & per se scandalizare proximum velit, is quidem proprie & formaliter in hoc genere delinquit. vni vero diabolo tribui id posse, cuius scopus est animarum exitium, vera est sententia: hominum enim quis sit tam perditus? quis tam immaniter occæcatus? Nos quidem scandalizare proximum indirecte & per accidens solemus; quatenus vel cupiditatibus inseruimus, vel per negligentiam occasionem scādali præbemus. Vnde praua & exorbitans a recto tramite actio appellationem accipit a materia & re ipsa, in qua versatur.

Denique grauitas scandali cum ipso opere, e quo nascitur, regulanda est. Si enim id perpetrem

trem, quod in culpam venialem fratrem protrudat, peccabo quidem venialiter: si letale vulnus infligam, mortis etiam reus ero. Et certe notissima hæc axiomata ab omnibus probata, totidemq. verbis a Theologiæ & legum professoribus tradita, superfluum sit prolixis argumentationibus confirmare. Indicabimus igitur auctorum capita, si quis velit eorum sententias accuratius peruestigare. Ex Theologis consulendus est Thom. 2. 2. q. 43. ab art. 1. ad 8. & in 4. dist. 38. q. 2. art. 1. & quodlib. 4. art. 23. ad 3. Alex. Alensis 2. par. q. 189. memb. 6. Hadrian. quodlib. 1. art. 2. & 3. S. Antoninus in summa par. 2. tit. 7. cap. 4. Caiet. & Siluest. & ceteri Summistæ verb. scandalũ. Sotus in comment. epist. ad Roman. cap. 19. Cast. lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 20. ex nostris vero Felin. cap. nihil. de præscript. post Archid. in cap. prima actione. de consecrat. dist. 2. Dominic. cap. licet. 46. dist. Card. in clement. 1. de off. ord. Ostien. in sum. de renunc. §. penult. gloss. & Doct. in cap. nisi cum pridem. eodem tit. & in cap. qui scandalizauerit. de regul. iur. & cap. latoris. de cler. excomm. minist. & in cap. sane. de temp. ord. & in clem. 1. de verb. signif. & in cap. 1. de nou. oper. nunc. & cap. comessationes. 44. dist. & in cap. constitutum. 50. dist. & cap. fin. 14. distin. & cap. etsi illa. 1. quæst. vlt. & cap. inter verba. 11. q. 3. & cap. quid culpatur. 23. quæst. 1. & cap. primum. 22. quæst. 2. cap. ita enim. 30. q. 5. cum aliis multis, quæ

breui-

breuitatis causa omittimus. Quinimmo eadem doctrina & eisdem scholasticis phrasibus explicata aperte traditur ab Anastasio Episcopo Nicæno, qui vixit ad annum Christi 600. in quæstionibus in Scripturam quæst. 80. desumpta ex Basilij Magni fragmentis in tract. de regularibus.

Igitur vt ad præsentem causam veniamus, nō deerunt profecto (ea est infelix temporum nostrorum cōdicio) qui excluso ab Gallicani Regni spe Henrico, scandalum vocent, quod ipse, ijq. populi qui eius partes sequuntur, patientur: ita nimirum irritati, vt si quis adhuc in illis veræ religionis collucet igniculus, penitus restinguatur; si nullus, atrociores in Catholicorum & Ecclesiæ perniciem eorum animi reddantur: Et forsan (aiunt) breuis hæc Principum & Episcoporum conniuētia, & qui præstatur Henrico fauor, salutem afferat Galliæ, si interim Dei manus cor Principis istius ad saniorem sensum transferat. Verum enimvero quis neget hoc scandalū Pharisaicum esse, quod Dominus negligendum esse docuit? Quis, quod isti extorquere nituntur, iniquum & iniustum esse ignoret, & contra omne diuinum & humanum ius, quodq. sine graui Dei omnipotentis offensione præstari non posit?

Nam vero notissimus ille Ecclesiasticæ disciplinæ canon contra istos est de quo glo. & Doctores in c. qui scandalizauerit. de reg. iur. & cap. sane. de tempor. ordin. Thomas, Alex.

Hadria-

Hadrianus, & ij omnes quos locis præindicatis citauimus: nempe, veritatem doctrinæ non debere propter scandalum omitti. At miseri Galliæ populi vestram (Reuerendissimi Patres) sententiam expectant: omnes istæ animæ, quarum curã a Deo suscepistis, a vestris nutibus pẽdent. Quis igitur impius aut vos illis imponere, aut certe sincerã doctrinam aperte non docere posse vos dicat? Nec enim solũ Episcopus reus est, si vanam doctrinam tradiderit, verum si Orthodoxam & Catholicam, cũ vrget necessitas, docere distulerit, vt docte & copiose docuit Did. Cobb. dicta reg. peccatum. 1. part. num. 4. vers. secundo subinfertur. Si enim Origenes homil. 13. & 16. in Leuit. & 19. in Mat. Hieron. in Isai. 3. 21. & 30. Ambros. in Psalm. 118. serm. 13. Aug. lib. 17. Ciuit. cap. 4. atque alij quamplures veteres Patres doctrinam eleemosynæ genus esse docent; quanto grauius peccabit Episcopus, qui plebi isti sitibundæ & fame confectæ, animamq. agenti, doctrinæ alimoniam negauerit, quam qui ob rerum corporalium indigentiam pereunti piam manum subduxerit? Adhæc, nec veritas vitæ (vt nostri loquuntur) nec iustitiæ propter istorum scandalum omittenda est. Et vitæ quidem veritas, quam bonum & æquum veteres appellarunt, omitteretur, si ille per Episcoporum negligentiam regnet, cuius imperium non modo ciuilia & gentium iura, sed diuina etiam violabit. Iustitiæ autem veritas, id est, subditorum incolumitas

lumitas

lumitas, eodem Gallia potito, vere periclitabitur. Catholicorum enim, quos crudelissimis supplicijs & necibus Nauarræus afficiet, sanguis & animæ tradentur. Quis igitur vanum istud scandalum omni æquitati cõtrarium euitandum esse dicat? Quis sanæ mentis, præcepta illa iuris primæui, quæ vitæ societatem communemq. vtilitatẽ & iustitiæ ordinem respiciunt, (*Nulli irrogetur iniuria, Cuilibet reddatur debitum, Rectum & Reipublicæ vtile fiat*) temerarie negligat? Hæc certe immutabilia sunt, nec dispensationem admittunt, non ab Episcopo, non a Christi Vicario, non denique ab ipso Deo, qui (iuxta Paulum) fidelis permanet, & negare scipsum non potest: negaret autem seipsum, si æquissimas naturæ (cuius ille auctor est) humanis animis insitas leges præteriret, vt ostendit Thom. 1. 2. q. 100. art. 8.

Tandem quæ est ista proiectio, immanissimum scelus sub prætextu euitãdi huiusce scandali suadere? Communis & vera est sententia, non modo mortale, sed nec veniale peccatum committi posse scandali fugiẽdi causa, & quantumuis totius orbis salus inde constaret. Tho. & ceteri superius a nobis allegati, & celebris ille canon ab Apostolo sumptus, qui docet non oportere mala facere, vt bona inde eueniant. plene per gloss. & Doctores in cap. super eo. de vsur. & in cap. non magnopere. ne clerici vel monachi. cap. sicut non sunt. 23. quæst. 4. cap. qui ait. 14. dist. Christiana enim pietas, & recta ca-

cta caritatis ratio, quæ iubet scandalum euitare ne fratrum ruinæ spiritualiq. morti occasionem demus, hæc eadem præcipit vt diligentius in nobis (quorum vtilitatem bene ordinata caritas quærere primum debet) eam ipsam mortem, id est peccatum, euitemus, vt grauiter rescripsit Innoc. III. in c. 2. de nou. oper. nunciat.

Quinimmo simulatio (vt generatim loquamur) siue noxia, siue officiosa, siue in verbis siue factis consistens, fraus est, ac vitium veritati cōtrarium, & ad mendacij crimen pertinens. Nec enim ipsi Apostolorū Principi Petro simulare licuit, qui vt serio vereq. sic merito a Paulo reprehensus est, quod ad fugiendum Iudæorum scandalum, mensis & ecclesia Gentilium abstinuisset, vt aduersus Hieronymum, & Græcos Patres mitius de Paulo sentiētes, recte docuit Augustinus contra Donatistas lib. 2. c. 1. & lib. 6. cap. 2. & in lib. de mendacio c. 15. & lib. de agone Christiano cap. 30. & in epist. 8. vsque ad 19. Et huic quidem doctrinæ non parum fauet S. Petri Alexādrini Episcopi & martyris quintus ille canon, quo præcipitur, vt is qui ad Gentilium aras se accedere simulauit, aut alium loco suo suppoluit, & sic tyrannos delusit, seuere puniatur, & publicæ pœnitentiæ subijciatur.

Quapropter merito quidem pestilentes illi homines reijciendi sunt, qui quamuis non eo amentiæ ruerint, vt palam venenum propinare au-

re audeant, id est, impia dogmata probari a Catholicis Principibus Episcopisq. suadeant; at illa permitti posse docent, & ad tempus ad ea conniueri, vt maiora (si Deo placet) incommoda euitentur. His quidem, iudicio nostro, nihil aptius responderi potest, quam quod in lege veteri beatus martyr Eleazarus in simili prorsus causa respondisse legitur. Cum enim suaderetur, vt carnes lege sibi permissas ederet, sed simularet se (quod vrgebat tyrannus) prohibitis vesci, sicq. tormenta, imminentemq. mortem effugeret: constanter respondit:
,, Non (inquit) ætati nostræ dignum est fingere,
,, vt multi adolescentes arbitrantes Eleazarum
,, nonaginta annorum transisse ad vitam alieni-
,, genarum, & ipsi propter meam simulationem
,, decipiantur, & per hoc maculam atque execra-
,, tionẽ meæ senectuti conquiram. Quamobrem
,, fortiter vita excedendo, senectute quidem di-
,, gnus apparebo; adolescentibus autem exem-
,, plum forte relinquam, si prompto animo pro
,, grauissimis ac sanctissimis legibus honesta
,, morte persungar. Hactenus bonus ille legis diuinæ custos. Quocirca passiuum istud, voluntarium, malitiosum, Pharisaicum scandalum merito a sacratioris legis & sacerdotij vindicibus negligendum est. Crux enim Christi, qua nihil salutarius, scandalum fuit Iudaico populo, ipse Dominus eisdem Iudæis lapis offensionis & ruinæ, vt Paulus 1. ad Corinth. cap. 1. ad Gal. c. 5. & Petrus 1. cap. 2. testantur.

Iam

Iam vero de totius Ecclesiæ scãdalo perbreuiter dicemus. Et quidem nemo negabit verum & actiuũ esse,& ab ijs,qui Christianam religionem profitẽtur,necessario vitandũ. Ostendimus enim ab auctoritate Pauli, & Ecclesiæ sententia, non modo ex operibus aperte malis, sed his etiam quæ speciem tantum & formam peccati habent, simile scandalum oriri. Atqui clara est impietas,hæretico communicare, oppressorem patriæ fouere, hostem Ecclesiæ opibus,armis,consilijs iuuare. Sed demus,iustis de causis id fieri: & tamen ignotæ hæ sunt Christiano populo, ignotæ nationibus exteris: Ecclesia secretiora ista consilia penitus ignorat. Peccatur igitur in orthodoxam Augustini sententiam (in enarratione Psal.49.) ab ipsis Scripturæ sacræ verbis desumptam, quæ pusillos & paruulos, quos scandalizare minime oportet, eos intelligit,qui de maiorum operibus iudicare nesciunt.

Cum igitur de Ecclesiæ scandalo tam aperte constet, superest flagitij huius pondus edocere. Omittamus vero antiquæ legis notissima testimonia, quæ passim ab scriptoribus adducuntur, Exod. 10. & 23. Leuit. 43. 1.Reg. 18. 2.Reg. 12. Psal. 48. c. 14.& 49.d.20. & 68. c. 23. & 105. e. 36. & 139. b. 6. Esai. 8. 42. 57. Hierem. 5. 18. 48. Ezech. 3. 7. 14. 20. 28. 44. e quorum quidem locorum sententijs, & copiosis ad eos Doctorum commentarijs facile cognoscimus, quale flagitium sit scandalum dare. At

verba illa Christi præterire non debemus (nā & eiusdem cælestis magistri, cum primum palam incepit docere, quasi quædam primitiæ fuerunt, & apud Matthæum cap. 5. & 18. Marcum 9. Lucam 17. summo consensu leguntur.)
,, Væ (inquit Dominus) homini illi, per quem
,, scandalum venit. Si autem manus tua, vel pes
,, tuus scandalizat te, abscinde eum; & proijce
,, abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debi-
,, lem vel claudum, quam duas manus vel duos
,, pedes habentem mitti in ignem æternum. Et
,, si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proij-
,, ce abs te: bonum tibi est vnum oculum haben-
,, tem in vitam intrare, quam duos oculos haben-
,, tem mitti in gehennam ignis. Videte ne con-
,, temnatis vnum ex his pusillis. Ad quem locum notanda quidem in primis est ab Episcopis S. Ioannis Constantinopolitani in homil. 1. de illis verbis Pauli [Modico vino vtere] doctrina.
,, Si graue est (ait Chrysostomus) & minime ne-
,, gligendum scandalum in membris; quid dice-
,, mus, cū caput scandalizat? Hinc enim Paulus, quem Gregorius Nazianzenus in orat. de laudibus Basilij veluti ideā & archetypum Ecclesiarū pastoribus proponit, inter præcipua Episcopalis muneris censet scandalum euitare; ne commissus grex offendiculis absterreatur a via
,, Domini. Quis (inquit 2. Corin. 11.) scandaliza-
,, tur, & ego non vror? Quis infirmatur, & ego
,, non infirmor?

Concilia. Verum ex sacris Conciliorum constitutionibus

bus ostẽdamus, in causis huic, in quà versamur, similibus, id est, in admittendis lapsis, & Ecclesiæ communioni restituendis, maximam semper rationem adhibitam fuisse, ne scandalum Ecclesia pateretur. Non enim alio pertinet rigida illa, ac pene acerba disciplina, quæ præter longissima pœnitentiæ tempora pro leuibus quandoque criminibus imposita, eisdẽ lapsis, in mortis etiam limine constitutis, communionem sæpe negabat. Id siquidem eo cõsilio statuebatur, ne alijs Ecclesiæ lenitas & indulgentia occasio esset ad lapsũ. Sic Tharasius Episcopus ab œcumenico septimo Cõcilio act. 1. approbatus: Plurimi (inquit) canonici, sanctarumq. Synodorum ac Patrum libri lecti sunt, qui docent nos reuersos ab hæresi recipere debere; modo non subsit improba aliqua causa. Patres enim à frequentiori consuetudine recedendum esse putauerunt, cum talis esset causa, quæ aliquam Ecclesiæ offensionem pareret, vt Latini eius loci commentatores exponunt.

Hoc idem Leo Magnus perspicue docuit, cum ad Aquileiensem Episcopum scribit clericos ab hæresi reuersos recipiendos esse, & pristino dignitatis gradui restituendos, exceptis ijs tantum qui baptismum iterarant. Quod ea ratione statuit Leo, ne eorum admissio cederet in aliorum scandalum: ea enim tempestate hæresis Anabaptistaria supra modum Ecclesiam infestabat, vt historici tradiderunt. Vnde & Leo ipse in epist. 37. ad Leonem Rauennatem Episcopum Ep. 3.

iteratione baptismi inexpiabile facinus eodem sensu appellauit: & epist. 79. ad Nicetam cap. 6. (eius fragmentum est in Gratiano cap. tempora pœnitudinis. 26. q. 7.) multo grauius in eosdem, quam in aliarum hæreseon sectatores animaduerti iubet. Verum Augustinus in epistola 50. ad Bonifacium, & apud Gratianũ c. vt constitueretur. 50. dist. adhuc Leone disertius eamdem disciplinam ostendit. In huiusmodi causis (inquit Augustinus, iubens ne vllus post publicam actam pœnitentiam ad sacrum ordinem redeat) quando per graues dissensionum scissuras non huius aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent, detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus malis sanandis caritas sincera subueniat. Cum igitur in hac causa animarũ strages propter scandalum iaceant, cumque tot populorum spiritualis incolumitas periclitetur; quis neget oportere non quidem contra Ecclesiasticos canones facere (quod forte graue esset) detrahendo quidquam sanctæ & auitæ disciplinæ, sed eos ipsos sacros canones obseruare, eamdem Ecclesiæ disciplinam illæsam custodire, & Episcopali solicitudine tot malis medicinam præbere? Ceterum audiendus est beatus martyr Cyprianus, qui in eodem argumento multo apertius Leone & Augustino loquitur. Ille igitur lib. 1. epist. 3. ad Corneliũ Papam scribens, de modo quem in recipiendis lapsis obseruabat, hæc habet, dignissima profectò quæ a Galliæ Episco-

pis

pis hoc tempore frequentissime legantur: Nos, „
a quibus ratio Domino reddenda est, anxie „
ponderamus, & solicite examinamus, qui reci- „
pi & admitti ad Ecclesiam debeant. Quibus- „
dam enim ita aut crimina sua obstant, aut fra- „
tres obstinate & fremitu renituntur, vt recipi „
omnino non possint, cum scandalo & pericu- „
lo plurimorum. Nec enim sic putramina quæ- „
dam colligenda sunt, vt quæ integra & sana sunt „
vulnerentur: nec vtilis aut consultus est pastor, „
qui ita morbidas & contactas oues gregi ad- „
miscet, vt gregem totum mali cohærentis af- „
flictatione contaminet. O si posses, frater ca- „
rissime, istic interesse nobiscum, cum praui isti „
& peruersi de schismate reuertuntur: Videres „
quis mihi labor sit persuadere patientiam fra- „
tribus nostris, vt animi dolore sopito, recipien- „
dis malis curandisq. consentiant. Namque vt „
gaudent & lætantur, cum tolerabiles & minus „
culpabiles redeunt; ita contra fremunt & re- „
luctantur, quoties inemendabiles, & proterui, „
& vel adulterijs vel sacrificijs contaminati, & „
post hæc adhuc insuper & superbi sic ad Eccle- „
siam remeant, vt bona intus ingenia corrum- „
pant. Vix plebi persuadeo, immo extorqueo, „
vt tales patiantur admitti. At iustior factus est „
fraternitatis dolor ex eo, quod vnus atque alius, „
obnitente plebe & contradicente, mea tamen „
facilitate suscepti, peiores extiterũt, quam prius „
fuerant: nec fidem pœnitentiæ seruare potue- „
runt, quia nec cum vera pœnitentia venerant. „

" Hactenus Cyprianus, cuius verba an Henricianæ causæ conueniant, vel eorum qui ipsi fauent iudicium deposco.

Tandem vt sceleris grauitatem, quæ ab scandalo oritur, demonstremus; scire oporte, Christi Vicarium, orbis Rectorem, Ecclesiæ vniuersalem Episcopum, de cuius suprema potestate tam aperta in sacris litteris testimonia extant; si tamen scandalum dederit Ecclesiæ, si populos sibi creditos offenderit, posse adiri, obsecrari, rogari, suaderi, denique Ecclesiam cogi, quæ eum moneat, & quæ ei in scandalo perseueranti resistat. quæ omnia totidem verbis ex Ioanne Turrecremata Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinale transcripsimus, in summa lib. 6. cap. 106. ille vero a Paludano, Ostiensi, Innocentio, & Archidiacono eadem mutuatus est, a quibus nec dissentit Siluester in summa verbo Papa. num. 4. ad fin. facit glos. celebris in cap. si Papa. 40. dist. quam sequuntur Præpositus, & Bellamera, & Romanus cons. 523. a num. 13. vsque ad 17. Abb. in disputat. Episcopus & quidam rector. & in tractatu de Concilio Basiliensi in 2. princ. vers. tertio dixi quod potest comprobari. & in oratione habita ad idem Concilium, quæ incipit, Maximum, &c. Dec. in cap. cum venissent. num. 5. de iudic. & cons. 151. quod incipit, Maximi ponderis. Ioan. Nicol. in tractatu de hæreticis not. 12. atque alij tam ex Theologis, quam ex Canonistis, quos nimis prolixum sit enumerare. Nos a glossa, Abb. &

Romano dissidemus, quatenus illi volunt non modo ab Ecclesia Papam moneri, corrigi, atque illi resisti posse, sed & eumdem propter scandalum priuari ac deponi: hoc enim ab Orthodoxa doctrina prorsum alienum est; etsi tunc quidem verum existimemus, cum scandalum ad causam fidei pertineret, & circumuolutam haberet malitiam hæresis, vt vtamur verbis Ioannis Turrecremat. in commentario d. cap. si Papa. num. 3. in princ. & fuit opinio Augustini Anconitani in summa de potestate Ecclesiæ, & Zabarellæ in tractatu de schismate, vers. quintus modus. in fine. *Nota.*

Quid igitur dicendum, quidve decernendum non quidem de totius Ecclesiæ capite Romano Pontifice, sed de Ecclesiæ membris, id est Galliæ Episcopis & Proceribus, putabimus? Nam quoniã (vt diximus) grauitas peccati in scandalo cum qualitate rei definiẽda est; facile constat in hac causa (de ipsa enim religione agitur, in qua per scandalum populus miserrime ruit) scelus ab ijs committi, omnium quotquot excogitari possunt, maximum, & teterrimum.

Secunda ratio.

ABSOLVTA prima consideratione de scandalo, secũda ratio pro hac tertia parte sumenda tota est ab Ecclesiasticis historijs; ex quibus eadẽ collatione facta Episcoporũ Galliæ ad Catholicæ

Ecclesiæ Episcopum,ex peculiaribus ad vniuersalem pastorem, ex plebium quarumdam rectoribus ad totius orbis præsidem, manifeste ostendemus quæ quantaq. incommoda Ecclesiæ obuenerint ob non dissimilem in hæreticorum communione toleranda facilitatem & conniuentiam.

Historia. Zepherinus(auctore Tetulliano lib.aduersus Praxeam cap.1.)litteras pacis ad Ecclesias Asiæ & Phrygiæ, quæ ob Montanismũ fuerant segregatæ,misisse dicitur; quas tamẽ,impulsore Praxea,nulla mora reuocasse, idẽ Tertullianus testatur.Et vero hæc narratio,quæ ab vno tantum auctore, eoq. Montanismo infecto traditur, apertum est figmẽtum. Nam Zepherinus præter martyrij gloriam,vitæ fuit innocentissimæ, & fidei integerrimæ, vt ex duabus eius epistolis, quas habemus, vna ad Siculos, altera ad Aegyptios Episcopos, facile constat. Adhæc Eusebius lib.5.cap.28. aperte scribit Natolium confessorem communione Ecclesiastica fuisse a Zepherino priuatum, quod cum Asclepiadoro & Theodoro hæreticis cõmunicasset. Ceterum vniuersalis hic Ecclesiæ Episcopus, talis sanctimonia vir,tãtus auctoritate Pontifex, ob vnius scriptoris vanum testimonium,& ob pacem hæreticis non datam, sed dari tantum decretam, hæreseos accusatur, & a nostri temporis sectarijs de Montanismo arguitur. Quidnam igitur illi de Galliæ Episcopis? quid eorum mendacissimæ paginæ de hac causa futuris sæculis testabuntur?

buntur? Quid tandem liuidæ & malignæ mentes Episcopali eius Regni ordini imponent, si hæretico ab Episcopis non modo pollicita pax, sed data, non communio concessa, sed tyrannis & inuasio per malesedulos quosdam fuerit stabilita?

Liberium summum Pontificem honorificis encomijs celebrant ex Patribus Athanasius, qui ea ætate vixit, in apolog. 1. & 2. Basilius epist. 74. Ambrosius lib. 3. de virginitate, Epiphanius hæresi 75. & Siricius epist. ad Heymericum, ex historicis Ruffinus lib. 10. cap. 22. Sulpitius lib. 2. Socrates lib. 2. cap. 29. Theodoret. lib. 2. cap. 16. & 17. Sozom. lib. 4. c. 10. Ammianus lib. 15. Regino lib. 1. Hermannus & Scotus in Chronicis. At is ipse sanctus Pontifex tot testimonijs commendatus, suis etiam scriptis proditus (nempe confessione, quæ extat 1. tomo operum Athanasij, & epistola ad Aegyptios, quam habemus primo libro Conciliorum, & ad Constantinum Imperatorem, & ad Luciferum Caralitanum, quæ inter opera eiusdem Luciferi leguntur) hæresis notam non effugit: nam illum cum Arianis sensisse, ex antiquis scriptoribus tradiderunt Athanasius in epistola ad solitariam vitam agentes, Hieronymus in Fortunatio, Damasus in Pontificali, Sozom. lib. 4. cap. 11. & Marcellinus in Chronic. ex recentioribus Nicephorus lib. 9. cap. 37. Regino lib. 1. Contractus, & Marianus, & Platina. At ijs (si verum agnoscimus, & accurate histo-

historias consulimus) illud imposuit, vel quod Liberius Eustathio, Siluano, & Theophilo Macedonianis plus nimio facilem se præbuerit, vt testatur Socrates lib. 4. cap. 11. & notauit Sanderus lib. 7. de visibili monarchia num. 132. vel certe quod Vrsacium, & Valentem (vt alij opinantur) ad communionem admiserit.

Felix II. Liberij successor apertius nos, quanta solicitudine ab Ecclesiæ pastoribus vitanda sit hæreticorum communio, docebit: is enim cum Catholicus esset, nullaq. praui dogmatis opinione (vt citem auctorum verba) maculatus, ob hæreticorum communionem hæreticus habitus est: nam de eo in hunc modum scribit
›› Hieronymus in Acacio. In tantum sub Con-
›› stantino Imperatore Acacius claruit, vt in Li-
›› berij locum Romæ Felicem Arianum Episco-
›› pum constitueret. Et Ruffin. lib. 10. cap. 22.
›› In eius (inquit) locum Felix diaconus suus ab
›› hæreticis subrogatur, & non tam sectæ diuersi-
›› tate, quam communionis & ordinationis con-
›› uenientia maculatur. Item Theodoretus lib. 2.
›› cap. 17. Successum (inquit) est Liberio a fide-
›› li quodam eius diacono nomine Felici, qui ta-
›› metsi fidem in Concilio Nicæno expositam ip-
›› se seruauit integram, tamen cum illis qui eam-
›› dem labefactare studebant, libere communica-
›› uit; ac propterea nemo ex Romæ habitatori-
›› bus in ecclesiam, dum ille intus erat, ingredi
›› voluit. Idem fere legimus apud Sozom. lib. 4. cap. 10. & Marcellinum Comitem in Chronic.

Nec enim sanctum hunc Pontificem ab ea nota liberarunt martyrij subsequuti laus, & ardens religionis zelus, quo postea flagrasse certum est, vt qui Constantium Imperatorem hæreticum declarauerit, & anathemate percusserit, vt Pontificalis liber, & titulus sepulchralis, vbi sacræ eius reliquiæ quiescebant, paucos ante annos inuentus, ostendunt.

Anastasij II. (qui vixit ad annum Christi 496. Anastasio Imperatore, & Theodorico Italiæ Rege) tanta fuit in tuenda religione constantia, vt eumdem Imperatorem hæreticum ab Ecclesiastica communione pelleret: sed cum Pontificalis liber testetur communicasse eum cum Acacij hæretici diacono, voluisseq; illum, quem Gelasius & Felix prædamnauerant, occulte restituere, hæreticus ab scriptoribus appellatur, & Gratianus ab illius obedientia magnam Ecclesiæ partem defecisse scribit. Anastasius (inquit distin. 19.) natione Romanus fuit temporibus Theodorici Regis. eodem tempore multi clerici & presbyteri se a communione eius abegerunt, eo quod communicasset sine Concilio Episcoporum, vel presbyterorum, & cleri cunctæ Ecclesiæ Catholicæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communicauerat Acacio: & quia voluit occulte reuocare Acacium, & non potuit, nutu diuino percussus est. Et verò probe scimus, a multis, quorum & nos sententiam probamus, totum hoc de Anastasio plane vanum & commentitium cen-

seri

sceri: ceterum quod ad hanc causam pertinet, cum nemo de doctrina dubitet, parum refert historiæ veritatem controuersam esse.

Vigilius vir sanctissimus, qui quintam generalem Synodum confirmauit, qui ob non restitutum in sedem Constantinopolitanam Anthimum Eutychiana hæresi infectum, Theodoræ Augustæ opera, acerbissima passus est (vt affirmant Aimonius lib. 2. historiæ c. 32. Paulus diaconus in Iustiniano, Marianus Scotus, & Martinus Polonus in Chronicis, Blondus decade 1. lib. 6. Sabell. ennead. 8. lib. 6. Nicephorus lib. 17. cap. 26. Pontificale Romanum, & Platina) quod tamen viuente Siluerio promiserit Bellisario & Antoninæ illius vxori, nomine Theodoræ, quæ Anthimo fauebat, eiusdem Anthimi restitutionem, dummodo Siluerio pulso Romanus Pontifex crearetur; etsi postea (vt diximus) promissis non steterit (quod enim male promiserat, sancte negauit) Eutychianismi a permultis notatur: nam Liberatus diaconus, qui eo tempore vixit, cap. 22. Breuiarij, post adscriptam Vigilij ad Iustinianum & „ Theodoram epistolam, sic ait: Sub hac epistola „ Vigilius fidem suã scripsit, in qua duas in Chri- „ sto damnauit naturas, & resoluens tomum Pa- „ pæ Leonis sic dixit: Non duas in Christo natu- „ ras confitemur, sed ex duabus naturis compo- „ situm vnum Filium, vnum Christum, vnum Do- „ minum. Et iterum: Qui dicit in Christo duas „ formas vnaquaque agẽte cum sua communio-

ne, &

ne, & non confitetur vnam personam, vnam es- „
sentiam; anathema sit. Qui dicit, quia hic qui- „
dem miracula faciebat, hoc vero passionibus „
succumbebat, & non cõfitetur miracula & pas- „
siones vnius eiusdemque, quas sponte sua su- „
stinuit carne nobis consubstantiali; anathema „
sit. Qui dicit, quod Christus velut homo miseri- „
cordia dignatus est, & non dicit ipsum Deum „
Verbum & crucifixum esse, vt misereatur nobis; „
anathema sit. Et hæc Vigilius scribens hæreti- „
cis occulte permansit sedens. Hactenus Libe- „
ratus.

Honorium I. virũ doctrina & moribus præstantem, cuius multa, eaq. illustria pietatis monumenta Romæ visuntur, inter Monothelitas damnauit sexta generalis Synodus act. 13. septima act. vltima, octaua act. 7. Romanum Concilium vna cum Hadriano II. Agatho in epistola ad Constantinum Imperatorem, quæ habetur 4. act. sexti Concilij generalis, Leo II. in epist. ad eumdem Imperatorẽ, quæ ad finem eiusdem Concilij legitur, Tharasius Episcopus Cõstantinopolitanus in epist. quæ extat in septima Synodo act. 3. Epiphanius diaconus in disputatione cum Gregorio hæretico in 6. actione Synodi septimæ, Psellus de septem Synodis, Beda de sex ætatibus in vita Constantini IIII. Põtificale in vita Leonis II. vt antiquiores enumeremus. At Honorius non quidem idcirco dãnatus est, quod vnã tantum in Christo voluntatem doceret, in quo duas absolutas, perfe-

ctas,

ctas, & distinctas naturas, diuinã & humanam inesse (vt ab eius epistolis aperte constat) Catholice fatebatur; sed quod & in ea hæresi damnanda remissior fuerit, & Cyro & Sergio Monothelitis, ad quos amice scripserat, facilem se præbuerit, & tandem quod nullam fieri mentionem duarum in Christo operationum imprudenti quodam pacis studio persuaserit.

Quæ, cũ a primis ad inferiora, id est, a summis Catholicæ Ecclesiæ Pontificibus ad peculiarium sedium Episcopos, argumentum sumentes, docuerimus; idem etiam ipsorum Episcoporum exemplis ostendere facile possumus. Extat siquidem magni Theologi Gregorij Nazianzeni testimonium, qui in simili causa Nectarium, qui sibi in sede Constantinopolitana successerat, in quadam ad eum epistola seuere increpat, quod hæreticos quosdam permisisset Constantinopoli viuere, & negotia (vt suis verbis vtamur) tractare. & eius quidem epistolæ initium tale est, vt quàm acerbe Nectarij viri alioqui sanctissimi negligentiam tulerit Gregorius, facile cognosci possit. Dei (inquit) cura & prouidentia, quæ ante tempora nostra Ecclesias tueri solebat, vitam hanc vniuersam deseruisse videtur. &c. Idem Gregorius eamdem ob causam (vt habetur in ea epistola, & ipse in sua vita refert) Imperatorem Theodosium acriter reprehenderat: sunt vero ibidem ea verba consideratione digna, vt hæreticorum fraudes detegantur, qui si leuiter a Principibus tole-

rentur,

rentur, eos statim erroribus suis infectos esse iactant. Qui (inquit) Arij siue Eudoxij hæresim profitentur, haud scio a quo in hanc arrogantiam audaciamq. perpulsi atque incitati, velut libertate quadam arrepta, morbum suum insolenter ostentant, ecclesias colligentes, quasi ex mandato & præcepto hoc faciant. Accedat quod de beato Ioanne Chrysostomo viro sũmo & sanctissimo memoriæ proditur: is enim ab Epiphanio acerbissime reprehensus est, quod in prohibendis Origenis libris, quos quorumdam Episcoporum Concilium a Theophilo Patriarcha Alexandrino Magni Cyrilli auunculo coactum damnauerat, remisse ageret. Quæ etiam vna & potissima causa fuit, vt idem Chrysostomus a Synodo Chalcedone celebrata Episcopatu priuaretur, vt Ecclesiastici auctores, quos Cassiodorus in eius vita collegit, testantur. Quamuis enim & iniuste & calumniose fuerit depositus, id tamen ad propositum argumentum valde facit, quod ea tantum negligẽtiæ nota in summo alioqui viro causam dederit illius damnationi: quinimmo adeo graue famæ detrimentum passus sit, vt Hieronymus vir sanctissimus in epistola ad Theophilum, quæ paschales præcedit, ea verba de eo ausus fuerit scribere, quæ profecto sine admiratione legi non possunt. Vnde (inquit) & nos Ioannem, qui dudum Constantinopolitanam rexit Ecclesiã, Deo placere semper optauimus, & causas perditionis eius, in

quas

,, quas ferebatur improuidus, nequaquam cre-
,, dere voluimus: sed ille (vt cetera flagitia eius ta-
,, ceam) Origenistas in suam recepit familiarita-
,, tem, & ex ijs plurimos in sacerdotium proue-
,, hens, atque hoc scelus beatæ memoriæ homi-
,, nem Dei Epiphanium, qui inter Episcopos cla-
,, rum in orbe sydus effulsit, non paruo mærore
,, contristans, meruit audire: Cecidit, cecidit Ba-
bylon. Hactenus Hieronymus, a quo facile in-
telligere possumus quæ quantaq. damna re-
missio in hæreticis permittendis Ecclesiarum
pastoribus afferre soleat.

Et vero si diuus Augustinus epistola 50. Bo-
nifacium Comitem ac militarem virum seuere
admonet, ne in puniendis extirpandisq. Do-
natistis negligens sit, idq. pluribus exemplis
confirmat: Ezechiæ nempe, qui lucos & idolo-
rum templa, & illa excelsa, quæ contra Dei præ-
cepta fuerant cōstructa, destruxit: Iosiæ etiam,
qui similia fecit: Regis item Niniuitarum, qui
ad placādum Dominum vniuersam ciuitatem
compulit: Darij similiter, qui Danieli idolum
frangēdum tradidit: denique Nabucdonosoris,
qui omnes Regno suo subiectos a blasphemā-
do Deo terribili lege prohibuit. Si (inquā) san-
ctus Augustinus sæcularem hominem ad hæc
incitabat; quod studium ac diligentiam in Epi-
scopis, quorum præcipuum munus est religio-
nem tueri, desideraret?

Tandem consideranda ac valde perpenden-
da est iuris vtriusque Doctorū vnanimis in hoc
articulo

articulo sententia: magistratus enim & publicas personas ex sola omisione (quid ex fauore, auxilioq. palam hæretico præstito?) incidere in *fautoriam*, communis & vera est opinio: ita vt qui hæreticum cum punire posit, tolerauerit, hæreseon fautor & defensor haberi debeat, & ipso excommunicatus sit, & de hæresi suspectus, & purgatione indigeat, cap. qui potest. 23. q. 3. cap. qui vitijs. 23. q. 8. cap. ita corporis. 11. q. 3. cap. negligere. 2. q. 7. cap. error. 83. dist. cap. facientes. 86. dist. Godofred. in l. quicumque. C. de hæret. lib. 1. cap. 4. Simancas Cathol. instit. titulo 15. num. 13. Siluester in summa verb. hæreses 1. num. 10. Aymeric. q. 53. de fautoribus. Adde, ditiones ac regna eorum, qui hæreticos tolerant, nedum qui fouent, ac defendunt, primo occupanti in prædam concedi, §. si vero dominus. de stat. & consuet. in auth. col. 10. l. si vero. C. de hæret. & vbique plene per Doctores. Recte enim Marianus presbyter, & Orientales Episcopi in epistola ad Agapetum, quæ habetur in 5. generali Synodo actione 1. scripserunt in hæc verba: Cum hæretici (inquiunt) non „ prohibentur, aut congregari permittuntur, nihil „ aliud est, quam eorum errores veriores pu- „ tare, quam dogmata nostra. „

Quocirca, si vniuersales Ecclesiæ Præsides ob omissam quodammodo aduersus hæreticos seueritatem, nominis existimationisq. suæ iacturam (vt ostendimus) pasi sunt, hinc aperte constabit quid Galliæ Episcopi præstare te- *Conclusio primi membri tertia parte tis.*

H neantur,

neantur, ne sibi, ecclesijs, genti, nationiq. suæ per similem remissionem, perpetuam apud posteros ignominiam conquirant.

De euitanda Henrici communione.

Secundū tertiæ partis mēbrum. ETSI ea quæ hucusque attulimus, Henricum Nauarræum a viris Catholicis vitandum esse, satis superq; probent: verum vt ijs ipsis apertius proponantur humanarum & diuinarum legum in hoc articulo sanctiones, probabimus omni iure prohibitum esse cum illo communicare, eumve armis, consilio, aut auctoritate defendere, explosa quacumque causa, siue prætextu, vel cuiuscumque superioris permissione.

Sacra scriptura. Primum, diuinis verbis fugiendū esse omne hæreticorū consortium, expresse monemur. Christus enim per Matth. c. 18. Si Ecclesiam (inquit) non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus & publicanus. Ioannes epistola 1. c. 2. Ex nobis (ait) prodierunt, sed non erant ex nobis. & 2. c. 1. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis: qui enim dixerit ei aue, communicat eius operibus malignis. Paulus autem: Quid mihi (inquit) de his qui foris sunt? Idem Apostolus 1. ad Corinth. cap. 5. cum hæreticis nec cibum sumendum esse testatur, & ad Romanos cap. 16. & 2. ad Timoth. cap. 2. & ad Titum cap. 3. & ad Galat. cap. 1. & 2. ad Thess.

Thess.cap.3.eandem diuinam & Euangelicam doctrinam aperte tradit.

Antiquissimorum Conciliorum decretis id ipsum statuitur. Apostolorum enim canon 45. in hæc verba decernit: Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, qui cum hæreticis vel solum comprecatus est, segregetur: si autem illis tamquam clericis aliquid operari permiserit, deponatur. Quo loco notanda est Balsamonis expositio: Comprecari (inquit) est simpliciter communicare, & in hæreticorum preces mitius affectum esse: eos enim tamquam execrabiles habere, nec eis familiariter vti debemus. Eadem Ecclesiastica disciplina tam cum hæreticis, quam cum excommunicatis obseruanda traditur Concilij Nicæni canone 5. Antioch. can. 2. Laodic. can. 33. Eliber. 13. & secundi Arelatensis 8. & in epistola Sardicensis Concilij ad omnes Episcopos, vbi Patres complura diuinæ Scripturæ testimonia, quibus Fidelium communio excommunicatis interdicitur, adducunt. & Tolet. 1. can. 12. & 15. Aquisgran. 75. Antisiodor. 38. & 39. & primi Bracharens. cap. 33. & primi Parisini 7. Cæsaragust. 5. & secundi Turonens. 9. Triburiensi 2. qui Nicæni & Antiocheni & Calixti Pontificis decreti mentionem fecit. & can. 9. Concilij apud Palatium Vernis sub Pipino Rege ad annum Domini 755. celebrati. denique ijs, quæ copiose affert Grat. tota causa 11. quæst. 3.

Concilia.

Summorum Pontificum decreta ad idem

Pontificũ decreta.

confirmandum adducere, superuacaneum profecto (cum infinita prope sint) videri posset, nisi semel institutã assertionis methodũ seruare statuissemus. Igitur ne longius disputationem protrahamus, nonnisi ab antiquissimis & his quos ob Apostolicorum temporum vicinitatem Apostolicos vocamus (apud hos enim doctrinam permansisse sinceram, vel ipsi hæretici fatentur) vnum aut alterum testimonium proferemus. Clemens Romanus Petri successor, & ipsius vberibus (vt ait Origenes) ablactatus, ad fugiendam hæreticorum communionem Fideles adhortatur in constitut. lib. 6. cap. 13. & 18. & 26. Post quem sequẽti sæculo Calixtus in epistola ad Galliarum Episcopos (quam pene integram in suis collectaneis habent Gratianus, Polycarp. Anselmus, Burchardus, & Iuo.) Cum
„ excommunicatis (inquit) nullus nec in oratio-
„ ne, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet,
„ nec aue eis dicat: quia quicumque in his vel
„ alijs prohibitis scienter excommunicatis com-
„ municauerit, iuxta Apostolorum institutio-
„ nem & ipse simili excommunicationi subiace-
„ bit. Calixti Fabianus mirabili electione (vt auctor est Eusebius lib. 6. c. 20.) in eadẽ Petri sede successor, epistola 1. (cuius pars est apud Gratianũ c. sicut. 11. q. 3.) idẽ ex Apostolorum traditione docet. Vt autẽ Pontificibus antiquitate commendatis eos iungat lector, qui fidei zelo ac doctrinæ præstantia in Ecclesia excelluerũt, legendus erit Gelasius I. in epistola ad Ana-

stasium

stasium Augustum, & in epistola ad Euphemianum, & ad Episcopos Dardaniæ: quibus quidem locis de hoc argumento ex professo scripsit, atque ita quidem scripsit; vt nihil causæ nostræ conuenientius excogitari potuerit. nos vero opusculi breuitas singula referre non patitur. Nicolaus etiam I. in epistola ad Michaelem Imp. more suo Apostolicam hanc doctrinam grauissime & doctissime tradit; quam refert Gratianus cap. 3. dist. 72.

Adhæc, veterum sanctorum Patrum prope innumerabilia testimonia adducere, facile nobis esset: quare binos ex antiquissimis citasse sufficiet. Tertullianus inter Latinos libro aduersus hæreticos cap. 30. de Marcione loquens, & ostendens Ecclesiæ communione ob hæresim priuatum fuisse: In perpetuum (inquit) dissidium relegatus est. Idem lib. 1. ad vxorem cap. 3. ab omni fraternitatis consortio excommunicatos arcendos esse dicit, afferens in confirmationem Apostoli locum 1. ad Corin. 5. Denique multis in locis idipsum repetit: ex quibus ea quæ cap. 12. aduersus hæreticos scripsit, referemus. Apud hæreticos (inquit) omnia extranea sunt, & aduersaria nostræ veritati, ad quos vetamur accedere. Quis seruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico domini sui sperat? quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hostibus donatiuum & stipendium captat, nisi plane desertor, & transfuga, & rebellis? Nemo inde instrui potest, vnde destruitur; nemo ab eo illumi-

Patrũ testimonia.

,, natur, a quo cōtenebratur? hactenus Tertullianus. Eius vero discipulus (vt ipse aiebat) Cyprianus epist. 40. inter nuper excusas ad finem, & 55. quæ est ad Cornelium Papam, ex pluribus Scripturæ testimonijs perniciosam & damnabilem hæreticorum communionem scribit. Ex Græcis vero Patribus legendus est Nazianzen. in funere patris, vbi Nonnam commendat, quod ne coacta quidem domum idololatrarum conspicere sustinuerit. Tum & Basilius ipse, ad quem eam orationem habuit Nazianzenus, in epistola ad Patrophilum, vbi de eodē argumēto copiose scribit. Atque hæc quidem ex infinitis, quæ in omnibus tam Græcis, quam Latinis Patribus passim occurrunt, pauca delibauimus.

Historia. Iam si Apostolicam eamdem doctrinam ab Ecclesiasticis historijs probare velimus, singulas auctorum paginas describere necessum fuerit. Quare eorum tantum exempla referemus, qui cum alioqui viri fuerint sanctissimi, eo zelo ac seueritate præceptum de non communicando cum ijs, qui a fide deuiare credebantur, obseruarunt, vt etiā in damnata schismata inciderint. Meletius, qui (Euseb. teste lib. 7. c. vlt) iuxta nomen suū mel Atticum vocabatur propter summam in rebus omnibus notitiam, & perfectissimam cognitionem, ab Ecclesiæ tamen communione (vt auctor est Epiphanius lib. 2. tom. 2. cap. 68.) se separauit, & cum sancto Petro Alexandrino communicare noluit, eo so-

lum

lum nomine, quod ille communionem dedisset ijs, qui in persequutione Diocletiani ceciderāt; ac proinde conuenticula sua Martyrum ecclesiam appellabat. Nam etsi sciamus Meletianum schisma aliter, & fortasse verius ab Athanasio, Socrate, Sozomeno, & Nicephoro narrari: tamen (vt alibi diximus) non in re, sed in historiæ veritate diuersa est Patrum sententia. Lucifer Caralitanus vitæ innocentissimæ & fidei integerrimæ Episcopus (vt ex eius operibus, maxime vero his quæ aduersus Constantium constantissime scripsit, colligitur) quiq. ob fidem Nicænam multa & durissima pertulit (vt ex Theodorito, Socrate, & Sozomeno constat) tantus denique vir, vt a Hieronymo in dialogo (etiam post schisma) beatus appelletur, & honorificis encomijs celebretur: is tamē cum hæreticorum communionem ferre non posset, Catholicam Ecclesiam deseruit, eam ob causam, quod cum ijs Episcopis, qui Arimini ceciderant, post eorum resipiscentiam, & dignam pœnitentiam, communicaret; ac proinde omnes vitandos esse sibi proposuit, vt omnium auctorum consentiens sententia est.

Quibus quidem schismaticis, & ob nimium & indiscretum huius disciplinæ zelum ab Ecclesia damnatis, aliorum Episcoporum, Catholicorumq. hominum exempla iungemus, & in primis Athanasij Alexandrini, qui sane per 46. annos varijs modis vexatus est: nam præter continua exilia, sub Constantio sex integris

annis in puteo, in quo Solem aſpicere non poterat, latuit: ſub Valente quatuor menſes in paterno ſepulcro inclusus delituit, vt auctores ſunt Nazianzenus in eius funere, Socrates, & Sozomenus in hiſtoria a Conſtantino Magno vſque ad Valentem, Hieronymus in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ipſeq. in apolog. 1. & 2. & in epiſt. ad ſolit. vitam agentes. quæ omnia (ſi quis recte hiſtoriarum ſeriem conſideret) nullã aliam ob cauſam paſſum fuiſſe comperiet, quam quod in Arianorum communione toleranda inexorabilis fuerit.

Nec verò omittemus quid ex Apollinare narret Euſebius Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 15. lib. 5. Cum Eccleſiaſtici (inquit) & Catholici viri perſequutionis tempore ad teſtimonium fidei, quæ eſt ex veritate, vna cũ quibuſdam Cataphrygum hæreſi cæcatis eſſent forte vocati, ab illis plane diſſenſerunt plurimum, & ne cum veſano ac dementi Montani & mulierum ſibi in ſocietatem adſcitarum ſpiritu vlla ex parte conſentire viderentur, cum illis communicare ad extremũ vſque ſpiritum prorſus recuſarunt.

Idem Euſebius lib. 6. cap. 3. de Origene ſcriptum reliquit, numquam eum adduci potuiſſe, vt vna cum Paulo hæretico ſacris precibus intereſſet: quippe qui ab ineunte ætate (ut ait Euſebius) & Eccleſiæ canonem obnixe obſeruaſſet, & errorum doctrinas fuiſſet ſemper deteſtatus. Et vero hunc Eccleſiaſticum canonem, vtpote in Eccleſia antiquiſsimum, Dionyſius

nysius Alexandrinus (vt idem Eusebius au-
ctor est lib. 7. cap. 6.) ab Heraclæa Episcopo ac-
cepisse se scribit, nempe vt eos (cum essent ac-
cusati, qui consuetudine cuiuspiam eorum, qui
alienam & diuersam a fide doctrinam tueban-
tur, multum vsi fuissent) ecclesia eiiceret. Iuxta
quem eumdem canonem Marcellus Ancyræ
Episcopus adhuc Catholicus, neque Synodo
Tyrensi, neque Hierosolymitanæ, neque conse-
crationi magni templi à Constantino ædi-
ficati interesse voluit, non alia de causa, quam
vt Arianorum Episcoporum communionem vi-
taret, vt Sozomenus Ecclesiasticæ historiæ lib.
2. cap. 31. testatur.

Eodem pertinet, quod D. Athanasius de Ale-
xandrinis narrat: qui quidem optabant, ægro-
tare potius, & periclitari sine visitatione, quam
Arianorum manus suis capitibus imponi susti-
nere. Quorum plebei quidam (vt idē in episto-
la ad solit. vitam agentes scripsit) cū ab Aria-
nis verberibus compellerentur, vt eorum com-
munionem sequerentur: Non communicamus "
(respondebant) cum hæreticis: verberate, vt lu- "
bet: Deus ob ista vos iudicabit. "

Tandem referamus mirandum illud, & me-
moriæ perpetuo commendandum exemplum,
nec dissimile ei quod proditur de Ioāne Euan-
gelista, qui in balneum, vbi se lauerat Che-
rintus, intrare recusauit. Auctor itaque libri
qui Pratum spirituale dicitur, & sub Sophronij
nomine, quod ad eū dicatus sit, fertur, cap. 177.

sic

,, sic habet: Dicebat (inquit) Abbas Ioannes Cilix: Commorātibus nobis in Nono Alexandriæ, venit ad nos Aegyptius monachus, narrauitq. nobis dicēs: Ad monasteriū cellularū frater ex lōginqua regione peruenit, volens ibi habitare, prostratusq. presbyterum orabat, vt in Euagrij cellula moraretur: presbyter autē dicebat non posse eum illic habitare. recedensq. presbyter ait fratri: Fili, dæmon acerrimus illic habitat: qui enim seduxit Euagrium, & a vera fide remouit, immisitq. illi scelerata dogmata, ille non permittit aliquem ibi morari. Frater autē persistebat, dicēs: Profecto si hic maneo, in illa moraturus sum. Tunc presbyter coactus dixit ei: Iudicio tuo vade, & eam accipe. Sedit igitur frater in cellula vna hebdomada, veniensq. Dominico die, perrexit ad sanctam ecclesiam: videns autem illum presbyter, consolatus est, solicitus enim pro illo erat. Veniente autem alio die Dominico, non venit ad ecclesiam: cumq. illum non videret presbyter, misit duos fratres, vt viderent cur non venisset ad ecclesiam. qui venientes ad cellulam, inuenerunt fratrem, iniecto fune, seipsum suffocasse. An non horrendo hoc historiæ monumento, quorum malorum causa sit hæreticorum communio, aperte cognoscitur? Eius vero libri auctoritas (vt hoc obiter dicamus) maxima est: nam præter antiquitatum commendationem, honorifice quidem citatur a Patribus sextæ generalis Synodi.

Ceterum, quoniam quæ attulimus nimis antiqua

tiqua alicui videri forsan poterunt, ac proin- *Ius com*
de in vsu & praxi Ecclesiæ non esse, nec debere *mune.*
ad præsentem temporum codicionem & rerum
statum trahi; adducemus commune ius, quo
probabimus, nulla ratione, nullo prætextu,
nullo priuilegio securos esse eos, qui cum Henrico
sunt, cum verbis diuinis prohibita illis sit
eius communio. Nam cum notorius & manifestus
hæreticus sit, ac proinde ipso iure & facto
excommunicatus, c. sicut. cap. ad abolendam.
cap. excōmunicatus. de hæret. cap. vt officium.
eod. tit. in *6*. quinimmo & declaratus
etiam, vt ex bullis Sixti & Gregorij constat;
sequitur vt vitari debeat, etiam nulla alia causa
vrgente; nec valere priuilegium, quo eius consortium
permitteretur. Hæc enim opinio vera
est, vt docte probant Panormitanus Abbas,
Cardinalis Ostiens. Ioannes Andreas, Fely.
& alij in cap. nulli. de senten. excommun. qui
copiose in hoc argumento scribunt, & Cosmas
in prag. sanct. titulo de excommun. non euit.
vers. nisi: & alij, quos allegat & sequitur Henric.
Boich. num. *3*. qui auctores aperte affirmant
non valere indultum, nō solum quo generaliter
permitteretur excommunicatos non esse
vitandos, sed nec speciale alicui sine vrgenti
& euidenti causa concessum: quæ omnia in
Henrico cessant, vt res ipsa loquitur, & infra
ostendemus.

Verum quia nonnulli præceptum istud Apostolicum
nimis arctant, & ad communicationem

nem tantum in diuinis extendunt, vt docuerunt Ioan. Maior in 4. dist. 18. quæst. 4. Driedo in lib. de libert. Christ. quos citat & probat Cobb. (falsò adducens pro hac opinione D. Thomam) in cap. alma mater. §. 1. num. 1. de sent. excom. admittemus & nos etiam hanc distinctionem: qua tamen non obstante, considerandum est, eos qui cum Henrico sunt, non solum cum illo in rebus humanis communicare, sed armis, pecunia, consilio, auctoritate eum iuuare. id vero quis Christianus, ac nō plane atheos, humano, naturali, & diuino iure prohibitum esse neget? Communem enim Ecclesiæ hostem in perniciem fidei tueri, non minus, immo multo magis vetitum esse constat, quam cum eo in diuinis communicare. Proinde sequitur, per nullam permisionem aut concessionem derogari posse huic iuri, quod supra omnem potestatem est, per ea quæ notantur a Doctoribus in cap. cū inferior. de maior. & obed. D. Thom. quodlib. 4. art. 13. & 9. art. 15. & 12. quæst. 86. art. 4. ad 3. Maior in 4. d. 24. q. 12. Angelus & Siluest. verb. Papa, Card. Turrecr. lib. 2. de Ecclesia cap. 107. Paris. cons. 68. num. 199. not. 4. Cobb. in 4. par. 2. cap. 6. nu. 4.

A quo quidem iure descendit, vt nec ipse summus Ecclesiæ Rector cum hæretico in diuinis communicare possit, vt sensit Panorm. in d. cap. nulli. & in cap. cum desideres. de sententia excommun. & est communis opinio tradita a Siluest. verb. excomunicatio 5. vers. primum

dubium.

dubium. Quinimmo nec in humanis sine graui peccato: nã quãuis id respiciat ius positiuum, cui Princeps subiectus non est, l. Princeps. de legib. c. proposuit. de conceß. præben. nihilominus cum in publicam vtilitatẽ statutum sit, & ad Ecclesiæ gloriam & augmentum, quod quærere in primis debet Romanus Pontifex; aperte sequitur vt ipse legi à se latæ subiectus etiã intelligatur, per tex. in l. digna vox. C. de legib. cap. iustum. d. 9. cap. ad omnes. de const. Quocirca in Dei iudicio non erit solutus ab hac lege, vt docuit S. Tho. 1. 2. q. 96. art. 5. & ibi optime & plene Caiet. Decius, & communis in c. 1. de constit. copiose Gomez in reg. de infirm. resign. q. 1. col. 2.

Confirmatur autem hæc eadem sententia: quia Ecclesiastica potestas (iuxtà Paulum Apostolum) ad ædificationem data est, non vero ad destructionem: idq. aperte testatur Gregorius Pontifex lib. 12. epist. 31. cuius partem affert Gratianus 25. q. 2. Si ea (inquit) destruerem quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euersor esse iuste comprobarer. Quapropter cum grauissimum scelus sit hæreticum in perniciem Catholicæ religionis iuuare ac fouere; aperte sequitur, non posse per humanam, immo nec per diuinam potentiam mutari, & ex illicito licitum fieri: id enim fatetur Papa Zosimus in cap. contra. 25. quæst. 1. vbi asserit Romanum Pontificem nihil decernere posse contra Patrum statuta: id namque intel-

ligitur; quatenus ea statuta ius naturale vel diuinum continent, vt notauit ibi glos. communiter recepta, & docuit S. Tho. 1. 2. q. 100. art. 8.
2. Vlterius comprobatur eadem sentẽtia: quia cum excommunicatio Ecclesiasticæ disciplinæ neruus sit (vt Patres Tridentini sanctissime decreuerunt sess. 25. cap. 3.) apertum est non posse eius vim in tam graui causa infringi & eneruari: hoc enim esset Ecclesiæ thesauros dissipare, & armis eam spoliare: his namque spiritualibus telis Ecclesiam sanctissimi superiores Pontifices defenderunt. Felix nempe II. Constantium Imperatorem excommunicauit, Innocentius I. Arcadium, Anastasius I. Anastasium, Gelasius I. eundẽ, Hadrianus I. Desiderium Longobardum Regem, Gregorius III. Leonem III. Gregorius VII. Henricũ, Alexander III. Federicum Ahenobarbum, atque alij. Excõmunicationis itaque seuera animaduersio paruipẽderetur, & Ecclesia vires amitteret, in pessimumq. exemplum cederet, atque in maximum totius Ecclesiæ præiudicium, perturbariq. siue (vt Doctores loquuntur) discolorari vniuersalis Ecclesiasticus ordo videretur. Id autem vel ei qui summa potestate in Ecclesia fungitur, non licere, tradunt Doctores in cap. etsi illa. 1. q. 7. & in cap. memor. 24. quæst. 1. gloss. in c. litteras. ver. dispensare. de rest. spol. & in cap. per principalem. 9. quæst. 3. & in cap. qui ad perpetuam. & in cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. Card. in cap. perpendimus. colum. 7.
de sent.

de sent. excom. & in cap. licet. de elect. & consi. 141. Archid. in cap. super eo. de haret.

Adhæc, euidens peruersionis periculum maxime considerare oportet. Diuinum enim ius negligendam esse eo casu superioris obedientiam voluit, vt traditur in cap. si quando. de rescrip. & in l. vindicari. C. de pœn. Quinimmo nō modo hoc obseruandum est; cum ipse superior iniustum quidpiam aut iniquum præcipit, sed etiam cum iustum æquumque, dūmodo huius periculi causa subsit, præscribit. cap. cum teneamur. de præb. vbi (iuxta expositionem Card.) prædictam tantummodo causam sufficere ait Romanus Pontifex, vt eius rescriptis non obtemperetur, glos. in cap. 2. dist. 3. & ad eam Abbas in cap. 1. col. 2. de elect. tex. optimus in cap. nisi cum pridem. §. pro graui. de renūnciat. & in cap. quæsitum. & ibi idem Abb. de rer. permut. Huius autem sententiæ ea ratio est, quam superius attigimus, superiorem videlicet non habere potestatem aliquid præcipiendi cum spirituali detrimento. videndus est Bal. in l. rescripta. C. de precib. Imp. offer. col. 2. Dec. in d. cap. si quando. de rescript. col. 2. Soto in relect. de secret. 3. memb. q. 2. conclus. 1. & 2. Nauar. in cap. inter verba. 11. q. 3. corol. 53.

Nam & amplius considerare oportet, licitum esse obedientiam rescriptorum Pontificum differre, quoties illa manifestam iniuriam & publicum dispendium contineant, d. cap. quidam. 25. q. 1. cap. primum. 40. dist. cap. inquisitum. de sent.

de sent.excom.& ibi communis Doctorum sententia, Abb.super Conc.Basil. nu.14.q.1. nu. 2. ver. *tertius casus incipit*. Felyn. in d.cap.si quando.de rescript.Card.cons.150.col.vltima. Caiet. in tract.de auct.Papæ cap.27.vers.ad secundam rationem. Turrecrem.lib.2.de Eccles.cap. 106. Card.Alexandr. in summa 15.dist.num. 41. & Card.Iacobat.in tit.de Concil.lib.8.art.3.& faciunt quæ scripsit S. Thom.& ibi Caiet. 2. 2.q. 69.art.4. Denique memorabile illud quod Innocentius III. in cap. ne Dei timorem. in gloss. 2.de simon. rescripsit, huc pertinet: posse videlicet exequutionem mādati Pontificij, ab eo qui monasticen professus est, differri, quoties regulæ ab eo per sacramentum & votum obseruandæ oppugnet. Hæc enim iuris, Pontificum, & auctorū sententia pro ratione habet Romanum Pontificem falsa suggestione & informatione persuasum similia rescripta concedere. textus & ibi communis in cap. 1.de rescript. in 6. l. nullus .& ibi post antiquos Alciat. C. de sum. Trin.& fid.Cathol.

Tandem ad euitandam Nauarræi communionem a Catholicis Principibus & Episcopis, qui cum eo perseuerant, maxime faciunt quæ Gelasius in hoc ipso argumento in epistola ad Faustū magistrū scripsit, cuius fragmentum est apud Gratianum 24. q. 2.cap. legatur. Verum cum mutila ibi habeatur sententia, nos ex integro eam repetemus, vt ad viuum rerum præsentium imago describatur. Decessores (inquit) mei

mei sacerdotes, qui praeuaricatoribus se commu- ,,
nicasse propria voce confessi sunt, a com- ,,
munione Apostolica submouerunt. Si Anasta- ,,
sio isti placet se miscere damnatis, nobis nō po- ,,
test imputari: si ab eis velit abscedere, tāto ma- ,,
gis a nobis non potest esse damnatus, sed potius ,,
ad gratiam sincerae communionis admissus. Le- ,,
gatur, ex quo est religio Christiana, vel certe de- ,,
tur exemplū in Ecclesia Dei a quibuslibet Pon- ,,
tificibus, ab ipsis Apostolis, ab ipso denique Sal- ,,
uatore veniam, nisi corrigentibus se, fuisse con- ,,
cessam. Auditum autem sub isto caelo nec legi- ,,
tur omnino, nec dicitur, quod eorum voce de- ,,
promitur: Date nobis veniam, dum tamen nos ,,
in errore duremus. Id quoque pariter osten- ,,
dant, qui nobis canones nituntur opponere, ,,
quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua le- ,,
ctione, quoue documento, siue a maioribus no- ,,
stris, siue ab ipsis Apostolis (quos potiores me- ,,
rito fuisse non dubium est) seu ab ipso Domino ,,
Saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & ,,
mortuos, siue factum est vmquam, vel facien- ,,
dum esse mādatur. Mortuos suscitasse legimus, ,,
Christum in errore mortuos absoluisse non le- ,,
gimus. & qui certe hoc faciendi solus habuit ,,
potestatem, beato Petro principaliter mandat ,,
Apostolo: Quae ligaueris super terram, ligata ,,
erunt & in caelis: & quae solueris super terram, ,,
erunt soluta & in caelis. Super terram, inquit: ,,
nam in hac legatione defunctum nusquam di- ,,
xit absolui. Quod ergo numquam factum ,,

,, est, vel mente concipere formidamus, scientes ,, in diuino iudicio non posse penitus excusari. Hactenus Gelasius, qui in epistola ad Anastasium (quæ quidem ad hanc vnã Henrici causam scripta esse videtur) quædã habet, quæ a nobis nullo modo omitti possunt, aut debent. Ille itaque cum ab Anastasio non modo vrgeretur, vt in Ecclesia hæreticorum communio nempermitteret, ad euitanda bella, quæ, si hoc non faceret, imminebant; sed & ab eodem, quod publicæ pacis hostis esset, accusaretur: in hæc san-
,, ctissima & doctissima verba respondit: Ergo
,, (inquit) gloriose Imperator, nolo ego Ecclesia-
,, rum pacem, quam, etiam si cum mei sanguinis
,, impendio prouenire posset, amplecterer? Sed
,, precor te, cuiusmodi debeat esse pax ipsa, non
,, vtcumque, sed veraciter, Christiana mente li-
,, bremus. Quomodo enim potest esse pax vera,
,, cui caritas intemerata defuerit? Caritas au-
,, tem qualiter esse debeat, nobis euidenter Apo-
,, stolus prædicat, qui ait: Caritas de corde puro,
,, & conscientia bona, & fide nõ ficta. Quomodo,
,, quæso te, de corde erit puro, qui contagio infi-
,, ciatur externo? quomodo de conscientia bona, si
,, prauis fuerit malisq. commixta? quemadmo-
,, dum fide non ficta, si maneat sociata cum per-
,, fidis? Quæ cum a nobis sæpe iam dicta sint, ne-
,, cesse est tamen incessantem iterari, & tamdiu
,, non tacere, quamdiu nomen pacis obtenditur:
,, vt nostrum non sit (vt inuidiose iactatur) facere
,, pacem, sed talem velle ducamus, qualis & sola

pax

pax esse, & præter quam pax nulla esse mon- ,,
stratur. Idem alibi de eadem re agens, verba illa Prouerb. 27. allegat: Meliora sunt vulnera ,,
amici, quam oscula inimici. Et hæc Gela- ,,
sius Fausto & Anastasio olim scripsit; illa ,,
vero Dominus ad nostram quidem institutionem, & ad hunc in Gallia rerum & temporum statum seruasse videtur, vt aperte constet nullo pacis aut quietis prætextu Henrici communionem esse permittendam. Cum Gelasio enim mirum in modum conueniunt Gregorij Nazianzeni verba in apolog. 1. Melius (inquit) ,,
est laudabile bellum pace a Deo disiungente: ,,
ob eamq. causam lenem & mansuetum homi- ,,
nem Spiritus ad pugnam armat, vt qui bellum ,,
gerere queat. Nam & quod fingi solet, nempe ,,
propter istam Catholicorum Principii & Episcoporum conniuentiam contineri in officio Galliam, quæ aliter ab obedientia Romanæ Ecclesiæ deficeret; idem Gelasius in epistola ad Faustum satis diluit, cum ait: Si autem quod ,,
nunc prætendunt (loquens de Græcis) a Ro- ,,
mana Ecclesia se sunt diuisuri, id iam dudum ,,
fecisse monstrantur. ,,

Et vero (vt multa omittamus) grauiter quidem diuinam bonitatem & prouidentiam offendunt, qui humano consilio causam fidei tractandam esse, ita vt id solum præ oculis habeatur, existimant. Scit enim Dominus prudentiam prudentũ perdere, pusillis vero & humilibus copiose munera sua largiri, illosq. præter omnem *Historia.*

I 2 spem

spem a malis imminentibus eripere. Et quamuis copiosus hic sese aperiebat campus; vno tamen atque altero exemplo contenti, præsentissimam opem Dei vere in eum sperantibus numquam defuisse docebimus, vt nemo temerarie credat diuina consilia & vias Domini esse sicut vias & consilia hominum.

Narrant igitur Socrates lib. 1. cap. 25. Theodorit. lib. 1. cap. 14. Sozom. lib. 2. cap. 28. Arium simulasse se orthodoxe de fide sentire, ac proinde opera Eusebij Nicomediensis & Constantini egisse, vt ad communionẽ & ecclesiam ab Alexandro Constantinopolitano reciperetur: qui cũ id cõstanter negasset, tandẽ eo inuito præstitutũ fuit tempus, ad quod Arius ecclesiã intrasset. Tunc Alexander pridie ante eã ipsam diem ad basim altaris procidens, totam noctẽ pronus humi iacuit, Deum humiliter orans, ne impius hæreticus ecclesiam communione suá pollueret. Igitur cum adueniente luce Arius ad ecclesiam procederet; derepente instante necessitate aluum laxaturus discessit; & cum longo tempore expectaretur, nec exiret, tandem inuentus est viscera vna cum excrementis effudisse: digna profecto pœna impio hæretico, digna turpis mors pestifero homine, dignum fœtidissimis visceribus sepulcrum. Sic itaque aperte monstrauit Deus non esse de sua clementia desperandum, nec esse hæreticorum communionem propter imminentia quantumuis grauissima pericula admittendam.

Simile

Simile est quòd Isidorus Hispalensis & Honorius Augustodunensis de Gregorio Eliberitano & Osio Cordubensi litteris mandarunt. Cùm enim Osius in Ariminensi Concilio Arianis subscripsisset, & iã peruersus in Hispaniam rediret, Gregorius Eliberitanus sanctissimus & doctissimus ea tempestate vir ab illius cõmunione se separauit. Quod cum Osius ægre ferret, tandem iussu Clementini, qui Imperatorio nomine Hispaniam regebat, Cordubam accersitus, iubetur vt cum eo communicet. Ille verò cùm resisteret, & Osius eum Episcopatu & sacerdotio priuare statuisset, vt sic sæcularis iudex in eum animaduertere secure posset, sederetq; iam pro tribunali sententiam laturus: tunc Gregorius ad Deum se conuertit, & ab eo petijt, ne ea iniuria suo nomini & Episcopali dignitati irrogaretur. Statim autem concidit Osius, & os vertit, distorquens pariter & ceruicem, ac in terram eliditur, & illico expirauit: Non igitur obliuiscitur Deus suorum, cum ipsi hæreticorum communionem vitant, & ab eâ se separant.

Quare cùm diuina Scriptura, sacra Concilia, Pontificum Romanorum decreta, Patrum scripta, Historia Ecclesiastica, Ius commune, ritus & obseruatio & series doctrinæ in Ecclesia Catholica non patiantur vt Henricus (etiam ad Ecclesiam rediens) Galliam moderari possit; obstent præterea hæc ipsa omnia, quò minus cum eo Orthodoxorum quisquam communicet: *Conclusio.*

merito

merito sperare possumus, Catholicos Principes & præcipue Ecclesiarū pastores auitæ religioni, propriæ saluti, Regni incolumitati, ouium denique sibi creditarum vtilitati consulturos.

Memores in primis antiquissimorum Ecclesiæ canonum, qui in negligentes desidesq. Episcopos, & officium suum deserentes, seuere animaduertunt. Si Episcopus vel presbyter (statuerunt Apostoli) negligat clerum vel populum suum, nec eos doceat religionem; excommunicetur. si perseuerauerit, deponatur. Et Leo Magnus epist. 3. & 84. Inferiorum (inquit) ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad negligentes rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinā. Quæ verba referuntur can. 9. Trosleani Cōcilij, & in capitular, lib. 7. c. 57. & apud Grat. dist. 86. c. 1. Sed & Gregorius I. lib 11. epist. 29. & lib. 11. ep. 33. grauiter increpat Pascasium, & quosdam alios Campaniæ Episcopos, quod negligēter in Episcopali munere exercendo se gererent. Meleuitani autem Concilij canon 24. qui repetitur in Concilio Africano sub Bonifacio can. 88. & est in Gratiano cap. placuit. 16. q. 3. ita de istis decernit: Placuit, vt quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in Catholicam vnitatem lucrari, conueniantur a diligentibus vicinis Episcopis, vt id agere non morentur. Quod si intra sex menses a die conuentionis, non hoc fecerint; qui potuerit ea lucra-

ri, ad ipsum pertineant. Denique Parisina Synodus sub Ludouico & Lothario coacta lib. 1. ,,
cap. 21. & Aquisgr. sub Ludouico par. 1. c. 11.
quæ de Episcopis quibusdam negligentibus
agunt, cõsulendæ sunt; vt a patrijs decretis eiusdem prouinciæ Episcopi moneãtur, quam diligentiam adhibere eos oporteat in procuranda hæreticorum extirpatione, nedum in non fouendis nutriendisq. eorum prauis consilijs.

Aliter enim si fiat, iure optimo timere possunt, ne Ecclesijs suis eueniat quod martyr Cyprianus in epistola ad Stephanum Papam docens lapsos non esse ad pristinum ordinem, in quo fuerant, recipiendos, scripsit. Illis armis ,,
(inquit) postea aduersus nos vtẽtur. Et sanctissimus ille Naziãzenus Episcopus, quis modus habendus sit cum hæreticis, exemplo suo Ecclesiarum pastores docuit. Epistola enim 70. ad ,,
Olympium: Canicies (inquit) nonnihil eru- ,,
ditur: nec senectus (vt video) talis omnino est, ,,
quæ prudentiæ opinionem fidemq. mereatur. ,,
Ego cum omnium maxime Apollinaristarum ,,
impietatem perspectã haberem, nec ferendam ,,
eorum amentiam cernerem, existimabam fo- ,,
re, vt lenitate mea mitiores efficerentur: verum ,,
per imprudentiam etiam sceleratiores illos (vt ,,
apparet) reddidi, & intempestiua hac philoso- ,,
phia Ecclesiam detrimento affeci. Neque enim ,,
peruersi homines lenitate atque humanitate ,,
flectuntur. Tandẽ (vt disputationẽ nostram absoluamus) cõsiderare oportebit, immerito qui-

dem

dem & contra omne fas & æquum Henricum nunc ad Ecclesiã, Episcoporum videlicet opem & fauorem confugere, & velle se eorum auctoritate defendere, cum ius nostrum sacrilegos & sacrorum violatores asyli priuilegio gaudere non patiatur, cap. fin. de immun. eccles. cap. conquesti. de sent. excom. Henricus autem quam fuerit de ecclesijs, viris sacris, Episcopisq. benemeritus, omnes scimus & dolemus.

Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius. Amen.

S.^MI D. N. SIXTI PAPÆ QVINTI,

Declaratio contra Henricum Borbonium aſſertum Regem Nauarræ, & Henricũ item Borbonium, prætenſum Principem Condenſem Hæreticos, eorumq. poſteros & ſucceſſores. Ac liberatio Subditorũ, ab omni fidelitatis, & obſequij debito.

SIXTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

AB Immenſa æterni Regis potentia, Beato Petro, eiuſq; ſucceſſoribus, tradita auctoritas, omnes terrenorum Regum & Principum ſupereminet poteſtates, ſtabilique in Petra conſiſtens, nec vllis aduerſantibus, vel etiam ſecundis flatibus, à recto deflexa, inconcuſſa profert in omnes iudicia; Et ne diuinæ, maximè leges violentur, ſumma ope prouidet, & ſi quos ordinationi Dei reſiſtentes inuenit, ſeueriore hos vindicta vlciſcitur, & quã uis potẽtiores de ſolio deijciens, veluti ſu-

perbientis luciferi ministros, ad infimæ verè, deturbatos prosternit. Quare pro incũbendi nobis Ecclesiarum omnium populorum ac gentium solicitudine, vt animarum saluti in primis prospiciatur, & non solum famulatus nostri, sed etiã omnia futura tempora impijs, ac detestandis mõstris purgata, cunctis Christiani Orbis partibus, pacẽ afferant & quietem; & præsertim amplissimo Galliæ Regno, in quo Christiana Religio omni tempore, ita viguit; tantaq; Regnum illius pietatis, fides, ac deuotio, tot in Romanam Ecclesiam merita extiterunt, vt ij iure optimo gloriosissimum Christianissimi cognomen ab eã sint cõsecuti; ac etiam ne nos, neglecta officij nostri vera vnquam apud Deum argui possimus, Arma militiæ nostræ, quæ non carnalia sunt, sed potentia Deo in destructionem munitionũ, nunc contra duos potissimum iræ filios, Henricũ Borbonium quondam Nauarræ Regem, & Henricum item Borbonium olim Principẽ Condensem, exercere compellimur. Ille enim quondam Rex, Caluini errores atq; hæreses etiam ab ineũte adolescentia secutus est, pertinaxq; earum patrocinium, tam diu exercuit, quod claræ mem. Caroli No-

ni Francorũ Regis; & Charissimæ in Christó filiæ Catherinæ Reginę, eius.matris piẽtissimæ; atq; etiã Dilecti filij nostri Caroli tit. S. Chrisogoni presbyteri Card. Borbonij patrui sui & Ludouici Mompenseri Ducis; pijs frequentibusq; hortationibus, apertisq; eximiæ virtutis, ac doctrinæ Theologorum demonstrationibus ad fidem Catholicam & Apostolicam Romanam (vt existimabatur) conuersus, hæreticas omnes contra fidem Catholicam, opiniones, Parisij publicè in Ecclesia damnauit, anathematizauit, & abiurauit, fidemq, ipsam Catholicam expresse professus est: datisque subinde suis ad fel. recor. Gregorium Papam XIII. prędecessorẽ nostrum litteris, quibus eundem prædecessorem supremum Catholicæ Ecclesiæ caput, iam agnoscens, ipsum supplex deprecabatur, vt pœnitentiæ, conuersionis, & obedientiæ suæ confessionem, acceptam habere, & anteactorum veniam, remissionisq. gratiam, concedere dignaretur, firmiter promittens se fidem ipsam Catholicam perpetuò integrè, ac inuiolatè seruaturum: Quibus litteris, vtpotè Regijs, idẽ prædecessor credens, & paternæ charitatis visceribus commotus, ac etiam grauissimo

Regis Reginæ matris Cardinalis, & Ducis prædictorum, de huiusmodi conuersione testimonio adductus, illum ipsum, præteritos errores, confitentem, veniamq. humiliter petentem, à crimine hæresis, & à censuris Ecclesiasticis propterea ĩcursis, absoluit, & in gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ, cõmunionemq. fidelium admisit, omni inhabilitate, ab eo sublata. Quinetiam, vt arctiori & firmiori vinculo ligaretur, cum eo, & Margarita dicti Caroli Regis sorore, quæ ex illa Christianissima stirpe nata, atq. alita facile maritum in officio, & Religionis Catholicæ obseruantia, continere posse sperabatur, dispensauit; vt non obstantibus impedimentis tertij, & aliorum forsan inter eos graduum consanguinitatis, & cognationis spiritualis, matrimonium inter se contrahere possent, prout in facie Ecclesiæ cõtraxerunt, excursisq. deinde aliquot mensibus, Ille, Ioannem Duratij Dominum, Oratorem suum, qui nomine suo de pœnitẽtia, conuersione, fide, & constantia sua in Sedis Apostolicæ conspectu sponderet, ad dictum prædecessorem delegauit, habitoq. pro eo publico, solemniq. in aula Regia, de more Consistorio, in consessu S.R.E. Cardina-

dinalium, Prælatorumq., & aliorum frequentissimo concursu, professis omnibus supradictis, idem Henricus, tamquam Rex recens ad fidem conuersus, & vt Catholicus admissus est, tota Vrbe exultãte, & ingentes Deo de conquisita & inuenta oue, gratias agente. Sed ille, vt erat vario & inconstanti animo, haud multo post à Catholica fide, & debita erga Sedem Apostolicã obedientia, cæterisq; à se expressè & cum iuramento professis, deficiẽs, atq; in eo, quo prius erat cœno reuolutus, à Rege Christianissimo clam se subducens, collectoq; in loco ab ipsius Regis aula satis remoto, quã potuit copioso hæreticorum sceleratorum, aliorumq; id genus impiorum hominũ numero, ibi, ea omnia, quæ de Caluinismi detestatione, hæresum omnium abiuratione, ac Romanæ Fidei Catholicæ & Apostolicæ professione antea fecerat, palam reuocauit, testificans se Caluinismum ipsum profiteri, prout professus est; eiq; hæresi pertinaci & obdurato animo semper adhæsit, & in ea hucusque viuens, sæpius hæreticos, perduelles, ac seditiosos, (quorum caput Dux, & propugnator in Gallia, & etiã exterorum, Hæreticorum acerrimus fautor sem

per fuit) ad arma, contra prædictum Carolum, ac etiam Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, tametsi eum, vt Regem, ac Dominũ suum colere, vt sororium amare & sequi debebat, omni scilicet officij ac pietatis immemor, aduersus ipsum, & reliquos Catholicos omnes cõcitauit in festissimos exercitus, accitis etiam externarum nationum hæreticis, contraxit, à quibus omnia passim loca cruentis piorũ hominum cædibus fœdata, sacra Dei Templa temerata, & direpta, Sacerdotes, & viri Religiosi cruciatibus trucidati sunt, Oppida præterea, & munitiones Catholicorum, partim insidijs, partim vi & armis occupauit, & in eis Catholicæ Ecclesiæ Ritus, prohibuit, ac substulit, Ministros, ac Concionatores hæreticos constituit, ciues, & incolas ad eãdem impietatem capessendam, minis, verberibusq; coegit. Sed ne hæc quidem satis sibi esse exstimans, inter alios, intimum quendam suum nefarijs artibus suis instructum, extra Galliæ fines, ad diuersa loca misit, per quem, cum primarijs hæreticis, impia consilia sua communicauit, eorumque vires & arma contra Religionem Catholi-

cam,& Romani Pontificis poteſtatem prouocauit, Conciliabula quoque hæreticorũ, in diuerſis Prouincijs habenda curauit, quorum nonnullis (dum iniquiſsima illa fœdera, contra Fidem Catholicam, ac præſertim contra Eccleſias, Clerum, & vniuerſos Catholicos Regni Franciæ tractabantur) ille non ſolum interfuit, ſed etiam præfuit.

Henricus vero Borbonius Princeps Cõdenſis, vtroque parente hæretico genitus, cum illi exitialia Caluini dogmata, eorumque adminiſtros pertinaciter in omni vita fouiſſent, eorundem patris ac matris ſecutus hæreſes, conſimilia facinora, etiam adoleſcẽs perpetrauit. Deinde eadem illa, qua alter Henricus, opera, viam veritatis, pœnitentia, & humilitate cordis, quantum conijci potuit arripiens, deteſtatiſq; pariter, & abiuratis publicè omnibus hæreticorum erroribus & deliramentis, fidem Catholicã (vt præfertur) profeſſus eſt. Quibus ad eundem Pont. perlatis, ac etiam pro eo ſimilibus precibus porrectis, ipſe prædeceſſor illum, ac etiam quondam Mariam Cliuenſem prętenſam coniugem ſuam, eodem tũc hæreſis crimine infectam, ſimili modo pœ-

 niten-

nitentem, deteſtantem, ac profitentem, ab hæreſi, & cēſuris huiuſmodi abſoluit, eoſq; in gremium Catholicæ Eccleſiæ, fideliumque conſortium, recepit, quinetiam ex paternæ charitatis abundantia, cum eis, vt nō obſtante impedimento ſecundi gradus, cōſanguinitatis, quo inuicem tenebantur matrimonium inter ſe contrahere poſſent diſpenſauit. Sed ille paulopoſt ad priſtinam impietatem rediens, deterrimamq; illam viam, quæ ſignata & impreſſa erat veſtigijs quondam Ludouici Condenſis patris ſui impijſsimi Catholicæ Eccleſiæ perſecutoris, ingreſſus, eiſdemq; veſtigijs inſiſtens, ſe quoque hæreticorum, ac conſceleratorum hominum dicti Regni Galliæ, Ducem, ac defenſorem, bellorumq; ciuilium ac ſeditionum, auctorem præſtitit, militum hæreticorum exterorum copias in Galliam tranſduxit, Vrbes & oppida expugnare tentauit, templa euertit ſacra, violauit, & populatus eſt, Sacerdotes indignis modis necauit; miniſtroſq; impietatum ſubſtituens, peruersā illorum doctrinam publicari & cuſtodiri iuſſit, & deniq; omne feritatis & ſæuitiæ genus, tam in Dei miniſtros, quam in cæteros Catholicæ fidei cultores exercuit. Quæ

omnia cum manifesta, publica, & notoria sint: cumq; nobis plenè, & legitimè constet, præsertim ex processu, tempore eiusdem fel. rec. Gregorij Papæ, prædecessoris nostri, confecto, & alijs quàm plurimis documentis, & grauissimis testimonijs, Henricũ quondam Regem, & Henricum Condensem prædictos, notorij, & inexcusabilis criminis hæresis, & in hæresim relapsos, atque etiam hæreticorum fautoriæ reos existere; Nos gladiũ vindictæ contra eos, pro officij nostri debito exerere coacti, vehementer indolemus, quod illum in hãc prolem detestabilem, ac degenerem inclytæ Borboniorum familiæ, in qua spectatæ Religionis candor & virtutis decus, ac in Sedem Apostolicam obseruãtia omni tempore emicuit, pro his sceleribus conuertere debeamus. Itaque in præcelso hoc solio, & in plenitudine potestatis, quam ipse Rex Regum & Dominus dominantium, licet nobis indignis, tribuit, constituti, auctoritate Dei Omnipotentis, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra, ac de Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, consilio, pronunciamus, & declaramus Henricum quõ-

dam

dam Regem, & Henricum Condensem supradictos fuisse & esse hæreticos, in hæreses relapsos & impœnitentes, hæreticorũ quoque duces, fautores,& defensores, manifestos, publicos, & notorios; sicq; læsæ Maiestatis diuinæ reos, & orthodoxæ fidei Christianæ hostes; adeò vt nulla possint, se tergiuersatione aut excusatione, defendere; ac proinde eos damnabiliter incurrisse in sententias, censuras, & pœnas sacris canonibus & Cõstitutionibus Apostolicis, legibusq; generalibus & particularibus contentas, ac, hæreticis relapsis,& impœnitentibus, debitas, & specialiter eosdem fuisse & esse ipso iure priuatos, Henricum quondam Regem, videlicet prætenso Nauarræ Regno, illiusq; parte, quam adhuc obtinuit, necnon Bearni. Alterum verò Henricũ, Cõdensi, & vtrumq; eorumq; posteros omnibus,& quibuscunq; alijs Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Ciuitatibus, & locis, feudisq; & bonis etiam emphyteoticis & successionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officijs, etiam Regijs, ac iurisdictionibus & iuribus, quæ de facto detinent, & ad quæ ius quomodolibet habuerunt, seu prætendunt, eosdemq; pro-

pterea se illis reddidisse indignos, ac fuisse, & esse inhabiles & incapaces ad illa retinēda, & alia huiusmodi in posterum obtinenda. Ac pariter eos ipso iure priuatos & incapaces, ac inhabiles ad succedendum in quibuscūq; Ducatibus, Principatibus, Dominijs, & Regnis, ac specialiter in Regno Frãciæ, in quo tot atrocia, & nefaria crimina patrarunt, ac Regno ipsi annexis dominijs, iurisdictionibus, & locis, cæterisq; omnibus bonis & rebus prædictis, & ad illa aliàs quo modocumq; acquirendum, prout etiam ex abundãti, & in quantum opus est, nos illos, illorumq; posteros priuamus in perpetuū, videlicet Henricum quondam Regem Regno Nauarræ, & illius parte, ac Bearni, & alterum Henricum Condensi, ac vtrumque, & eorum posteros alijs Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Feudis, ac cæteris omnibus bonis & rebus, necnon iure succedēdi & acquirendi, alijsque prædictis vniuersis & singulis. Ac etiam in perpetuum inhabilitamus eosdem, eorumq; posteros ad illa, & ad successionem in quibusuis Principatibus, Ducatibus, Dominijs, Feudis, & Regnis, & signanter in Franciæ Regno, & illi annexi omnibus supradictis, supplentes

omnes iuris, & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem. Quinetiam Proceres, Feudatarios, Vassallos, Subditos, & populos Regnorùm, Ducatuum, Principatuū, & aliorum Dominiorum prædictorum, etiā alium Superiorem non recognoscentes, ac cæteros omnes, qui illis quomodocumq; iurauerunt, à iuramento huiusmodi, ac omni prorsus Dominij, fidelitatis, & obsequij debito, perpetuo absolutos esse, prout nos illos omnes tam vniuersè, quàm singulatim, auctoritate præsentium absoluimus & liberamus. Præcipimusq;, & interdicimus eis vniuersis & singulis, ne illis, eorumue monitis, legibus, & mandatis audeant obedire: qui secus fecerint, eos excommunicationis sententia innodamus eo ipso. Cæterum eundem charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, per viscera misericordiæ Iesu Christi hortamur, rogamus, ac etiam monemus, vt memor præstantissimæ fidei & Religionis Regum maiorum suorū, quā quasi hæreditatem longè ipso Regno potiorē ab eis accepit, memor etiam illius iuramenti, quod in eius coronatione de exterminandis hæreticis solemniter præstitit, aucto-

ritate,

ritate,poteſtate,virtute, atque animi magnitudine verè regia ad executionem, tã iuſtæ huius ſententiæ noſtræ incumbat, vt ſcilicet in hoc quoque gratum ſe Omnipotenti Deo exhibeat,& matri ſuæ Eccleſię obſequium debitum perſoluat. Proptea omnibus Venerabilibus fratribus noſtris Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, per Regnum Franciæ & Nauarræ, Bearni,& alia prænominata loca,conſtitutis, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, vt cum primum harum litterarum exempla ad eorum manus peruenerint,illa publicari faciant, & quãtum in ipſis erit, ad effectum perduci curent. Volumus autem, quod eędem præſẽtes noſtrę litterę ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in acie Campi Floræ, vt moris eſt, affigantur, & publicentur, quodq; earum exẽplis,etiam impreſſis,ac Notarij publici manu, & Pręlati Eccleſiaſtici, eiuſue Curiæ ſigillo obſignatis,eadem prorſus fides in iudicio,& extra illud vbiq. gentium habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus,ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę pronunciatio-
nis,

nis, declarationis, priuationis, inhabilitationis, suppletionis, absolutionis, liberationis, præcepti, interdicti, innodationis, hortationis, rogationis, monitionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ, Apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. v. Id. Septẽbris. Põtificatus Nostri Anno Primo.

✠ Ego Sixtus Catholicæ Ecclesiæ Episc.

✠

✠

✠ Ego Io Ant. Episc. Tusc. Card. S. Geor.

✠

✠

✠

✠ Ego M. S. Card. ab Altaemps.

✠ Ego Inn. Aual. Card. de Arag.

✠

✠

✠ Ego P. Card. Sanctacrucius.

✠ Ego Guliel. Card. Sirletus.

✠ F. Michael Bon. Card. Alex.

✠ Ego Lud. Card. Madrutius.

✠ Ego N. Card. Senonen.

✠ Iul. Ant. Sanctorius Card. S. Seuerinæ.

✠ P. Card. Cæsius.

✠

✠ Ego Hier. Card. Rust.

✠ Ego Io. Hier. Card. Albanus.

✠

✠ P. Card. Deza.

✠ Ego Ant. Card. Carafa.

✠ Io. Ant. Card. SS. Quatuor.

✠ Io. Bap. Card. S. Marcelli.

✠ Aug. Card. de Verona.

✠ Ego Vinc. Card. Montis Regalis.

✠ Ego M. Card. S. Stephani.

✠ Sci-

✠ Scipio Card. Lancelottus.

✠

✠

✠

✠

✠ Ego Fer. Card. de Medicis.

✠ Phil. Vast. Card. Cam.

✠

✠ Ego Vincen. Card. Gonzaga.

✠ Ego Fr. Card. Sofortia S. Nic.

✠

✠ Alex. Card. de Montealto.

Anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Indictione xiij. Die verò vigesima prima Mẽsis Septembris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D.N. D. Sixti diuina prouidentia PP. V. Anno primo, Retroscriptæ litteræ affixæ & publicatę fuerunt in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ, per nos Hieronymum Lucium, & Nicolaum Talliettũ, Sanctissimi Domini Nostri Papæ Curs.

Io. Andreas Panizza Mag. Curs.

LITTE-

LITERAE MONITORIALES

S D N D GREGORII
DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE XIIII.

Etiam sub censuris & pœnis, ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, cæterosq; Ecclesiarum secularium & regularium Prælatos, Capitula, Collegia & Conuentus ac personas Ecclesiasticas quascũque per Regnum Franciæ constitutas,

VT

Ab Henrico Borbonio quondam Nauarræ Rege, ac ab eius sequacibus, fautoribus & defensoribus, illiq. adhęrẽtibus Principibus & Proceribus, ac alijs qui apud eum sunt omninò recedãt, atq; illum & illos prorsus deserant & derelinquant.

GREGORIVS Episcopus Seruus Seruorum Dei,

Uniuersis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, ac Dilectis filijs Abbatibus, Prioribus, cæterisq. Ecclesiarum secularium, & regularium Prælatis, Capitulis, Collegijs & Conuentibus, ac personis Ecclesiasticis, quibuscũque, per Regnum Franciæ constitutis, Salutem & Apostolicam benedictionem.

BEATISSIMI Apostolorũ Principis Petri Cathedræ, super quam Dominus ac Redemptor Noster Iesus Christus suã ædificauit Ecclesiã, eodem Petro, ac illius successoribus, totius gregis sui Pastoribus cõstitutis, dispositione diuina, licet tanto loco & munere indigni, præsidentes, pro iniuncta nobis Ecclesiarum omnium solicitudine, cunctis gentibus, ac populis, quam debemus Pastoralẽ vigilantiam & curam, ipso iuuante, Domi-

no

no præstare cupimus & conamur. Proinde cum inter grauissima, quibus, vndique præmimur Christianę Reipublicę mala, nihil æque animum nostrum perculserit, anxiũq. & solicitum reddiderit, quàm Regni istius Franciæ præstantissimi Ecclesiæ membri, nobisq. & Sanctæ Sedi Apostolicæ ob multa & preclara eius merita, charissimi & coniunctissimi, tam diuturna omnium rerũ perturbatio, ingensq. & inueterata calamitas, quæ, nõ solum Vrbes, Oppida, Agros Terrenaq. omnia, sed ipsa etiam spiritualia & cælestia bona, nempe verum Dei cultũ, animarumq. salutem, aggressa est, immensamq; stragem, instigante humani generis hoste, edere parat, nisi, maturè & fortiter ab omnibus Regni Ordinibus cõcordi animo, & ab ijs præsertim, qui Dominici gregis, curæ & custodiæ præsunt, resistatur. Quare sicut nos afflictioni vestræ, ac totius Regni, paterna miseratione compatimur, nullũq. erga vos veræ pietatis officium prætermissuri sumus, ita vos probationis vestræ tempus debetis agnoscere, & cõtra impetus oppugnantium, munitionibus cęlestibus freti, incommutabilis animi constantiam præparare, memores, quo maior ingruit aduersi-

tas & tribulatio, eò feruentius insistendum esse orationibus, ieiunijs, prædicationibus, hortationibus, admonitionibus alijsque pijs, & Deo gratis operibus, quibus scilicet, & propitius reddatur Deus, & ij permoti, qui veritati Catholicæ, & publicæ paci obsistunt, tandem aliquando quiescant, & ab instituti prauitate, diuina opitulante gratia deducantur, impiasq́. vias suas derelinquant. Quam autem vim habeant ad placandam Dei iram, pura & immaculata Sacerdotum vita, assiduæque, ac deuotæ ad Deum fusæ preces, multis in locis sacra testantur eloquia. Hæc sanè prima sunt & validiora fidelium Dei seruorũ arma, quibus tamen postea cum opus sit, iungẽda sunt alia, auctoritatis & diuinitus traditæ potestatis. Sed dolendum est, & quidẽ grauiter dolendum, nonnullos vestri ordinis adeo sui ipsorum officij oblitos, vt eisdẽ Ecclesiæ Catholicæ aduersarijs, pacisq́. turbatoribus, ne verbis quidem resistere ausi sint, tãquã canes muti, nõ valẽtes latrare: quinimo, vt fama est, turpiter, & magno cũ bonorum omnium dolore, & Ecclesiastici ordinis dedecore, eis se comites & adiutores præbuerint, quasi de Henrico Borbonio

quon-

quodã Nauarræ Rege, quæ cunctis notissima sunt & manifesta, ipsi ignorare possent vel deberent. Quiquidẽ Henricus a primis annis, matris opera, hæresibus infectus, in eis diu perseuerauit; & cum iam adulta esset ætate, malumq. à bono, hæreticorũ mẽdacia à fidei Catholicæ veritate secerneret, Parisijs publicè in Ecclesia vbi Rex, ac Regni Principes & Proceres frequentes aderant, post nonnullas disputationes inter Catholicos Sacræ Theologiæ Doctores, & hæreticos ministros ipso instante atque præsente habitas, fidem Catholicam amplexus, atque professus fuit, hæresibus, quibus antea imbutus fuerat, detestatis & abiuratis, ac verum se & sincerum Catholicæ fidei cultorem deinceps omni tempore futurum, pollicitus est, & postmodũ litteras ad Sãctæ memoriæ Gregorium Papam Decimumtertium prædecessorem nostrum scripsit, quibus, eum supremũ Ecclesiæ Catholicæ caput agnoscens, supplex deprecabatur, vt conuersionis & obedientiæ suæ confessionem acceptam habere, præteritorumq. criminum veniam, ei concedere dignaretur, quod & obtinuit; firmiter etiam promittẽs se fidem Catholicam perpetuò

integrè,& inuiolatè seruaturum: & deinde Oratore Romã misso, qui suo nomine, obediẽtiam eidem Gregorio prædecessori pręstaret, atq; de pœnitentia, conuersione, fide & constantia sua in Sedis Apostolicæ conspectu, sponderet, prout in publico Consistorio assistentibus eidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnõ præsentibus plurimis Prælatis, & Romanæ Curiæ Officialibus, alijsq. innumeris personis per eundem Oratorem præstitit, atque spopondit. Quinetiam publico proposito edicto in suę ditionis Prouincijs, ac Terris fidem Catholicam restitui, eamq. solam ab omnibus suis subditis seruari mãdauit, falsamq. Religionem, seu hæreses in eis prædicari, vel teneri prohibuit, atque ita per aliquod tempus, vt Catholicus haberetur, exteriore cultu præ se tulit: Et nihilominus, cùm idem postea violato iureiurando, & fracto promissionis, quo se obstrinxerat, vinculo, repentè Catholicæ Religionis hostem accerrimũ, hæreticorumq. caput, ac Principem se declarasset, atque in Ciuitates, & Oppida recens ab eo capta, hęreticos prędicantes introduci iussisset, atque omni conatu ad ipsas hæreses confirmandas, & propaganda

incubuisset, atq; ita se vt fidei desertorem, promissionis fractorem, & iurisiurandi violatorem, Regno Franciæ indignum, incapacem reddidisset, iure ac merito, felicis recordationis Sixtus Papa V. etiam prædecessor noster eũdem Henricum quondam Nauarræ Regem vti hæreticum, in hæreses relapsum, & impœnitentem adeo manifestum, publicum, & notorium, vt nulla posset se tergiuersatione & excusatione defendere, damnabiliter incurrisse in censuras, & pœnas a sacris Canonibus, alijsq; Apostolicis constitutionibus & legibus statutas, atque prætenso Nauarræ Regno, vel illius parte, ac Bearni, & quocũque alio Principatu, Dominijs, locis, feudis, ac bonis, & successionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officijs, etiam Regijs, ac iurisdictionibus, & iuribus, quæ de facto obtinebat, aut ad quæ ius quomodolibet habebat, seu prætendebat, ipso iure priuatum, ac indignum, inhabilem, & incapacem ad illa, & alia imposterum obtinenda, seu retinenda, & ad succedendum in quibuscũque Principatibus, Dominijs, & Regnis, ac specialiter in Regno Franciæ per suã sententiam, de eorũdem Sanctæ Romanæ Ec-

clesiæ Cardinalium consilio, pronunciauit & declarauit, prout in litteris eiusdẽ Sixti prædecessoris Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimoquinto, quinto Idus Septembris, Pontificatus sui Anno primo, desuper editis plenius continetur. Nemo igitur vestrum, qui tam grauiter deliquit, eorum quæ superius dicta sunt, ignoratione, vel cuiusuis alterius causæ, aut rationis, vel excusationis obtẽtu, tueri se aut defendere potest. Quis enim nesciat, quæ Deo, & Sanctæ Ecclesiæ Catholicę propriè debẽtur, & spondentur, ea vel sanguini, vel amicitiæ, vel gratiæ, vel precibus quorumuis hominum, aut cuicũque alteri respectui & affectui humano dari non posse? Etenim si hæc confundantur, vbi vestra erit religio, fides, pietas commissarum ouium cura, & debita Sedi Apostolicæ obedientia? Meminisse vos oportet eorum quæ Dominus per Ezechielem cõminatus est malis Pastoribus: Aeternus enim Pastor & Iudex, quæ vobis commisit, irrequisita non relinquet, cui tantò districtius rationem reddituri estis, quantò digniora & potiora sunt quæ accepistis. Cui enim plus creditum, ab eo plus exigẽdum.

dum. Et si neglectus error ouiũ, culpa Pastorum est, quid ergo fiet illis Pastoribus, qui errantes ipsi & delinquentes, alios secum in eosdem errores & delicta pertraxerunt, vel erroris causam dederunt? Cæterum, si paulo altius præsentium ærumnarum radicem quærere velimus, vtique inueniemus, non multo ante tempore Franciæ Reges dum varijs bellis impliciti dominandi causa fœdera cum infidelibus, & amicitiam cum hæreticis contraxerũt, eorumq. auxilia acciuerunt, hac potissimum de causa, quamquam aliæ non defuerint, Dei iram in se, posterosq. suos, & subiectos populos prouocasse. Inde inuectas in Regnum hæreses; inde diffidia; inde ciuiles discordiæ; inde atrox, & intestinum hoc bellum excitatum, & ad hæc vsque tempora productum. A capite igitur omne malũ, cuius nec finis apparet, nec sperandus aut expectandus est, nisi cum Dominus, bonũ & pium vobis dederit Regem, nomine & actione vere Christianissimum. Quamobrem vnusquisq; vestrũ cogitet, qua ratione pro virili sua Sanctæ Religionis Catholicæ defensioni, Ecclesiarum conseruationi, ac totius Regni, paci & quieti prodesse

possit,

possit, adidq; animum, & vires, & facultates omnes suas intendat; minime dubitans, quin misericors & miserator Dominus præsentibus miserijs & aduersitatibus finem citò sit impositurus, iuxta illud, Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Nos certè quæcũque poterimus nõ solum spiritualia, & temporalia, sed etiam militaria auxilia periclitanti Religioni Catholicæ ac Regno, subministrare non omittemus, atque vtinam possemus ad vos iter facere, & præsentes fraternæ charitatis opus incessanter exhibere, nullis laboribus, nullis periculis, nec etiam sanguinis & vitæ nostræ effusioni parcẽtes: Sed cum id, nec per ætatem, nec per valetudinẽ, nec etiam per eas, quas hic sustinemus molestias & difficultates, agere nobis liceat, saltẽ dabimus omnem operam, ne quid à vobis tali vestro tempore iustè desideretur, quod à nobis, & ab hac Sãcta Sede proficisci possit. At verò præcepti illius Dominici memores, quo iubemur in persona Beati Petri fratres nostros confirmare; illos quidem, qui in officio & vocatione sua firmiter permanserũt, & quibus potuerunt modis, Dei & Sanctæ Religionis Catholicæ causam iuuarũt, populosq́.

pulosq. sibi creditos, in fide & officio retinuerunt hoc nomine laudamus, diligimus, charosq. habemus, ac omni honore, & premio dignos iudicamus. Hortamurq. etiã, vt vsque ad finem constanter in eo perseuerẽt; nec laboribus vel periculis, aut minis etiam mortis deterreantur, cum sciant, bonum Pastorem animam ponere debere pro ouibus suis, sed indies, magis merita apud Deum sua, augere studeant, atque ita vt optatam illã vocem audire mereantur: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Alios verò, quod dolenter referimus, qui à via recta declinarunt, ne ipsi officio nostro desimus, & ne cum malè agentibus, propter silentiũ condemnemur, corrigi & emendari cupientes, vniuersos & singulos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & Prælatos, necnõ Capitula, Collegia, & Conuentus, atque alias quascũque Ecclesiasticas personas, cuiusuis ordinis, status, gradus, prerogatiuæ, preeminentiæ & dignitatis existant, memoratum Henricum quondam Nauarrę Regem sequentes, vel comitantes, aut quoquomodo ei vel Principibus, aut proceribus illi

fauentibus vel adhærentibus, fauentes vel adhærentes, auctoritate Apostolica tenore præsentium in Domino requirimus & monemus, ipsisq. in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo, mãdamus; quatenus sub suspẽsionis à diuinis, à regimine Ecclesiarum, ac ab illarum ingressu, & fructuum perceptione earundem Ecclesiarum, & beneficiorum suorum quorumcumq; quoad Episcopos, & Superiores, quo verò ad alios inferiores, sub excommunicationis maioris, itemq. amissionis omnium fructuum similiter Ecclesiarũ, Monasteriorum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorũmcũq; secularium vel regularium, cuiusuis ordinis & Congregationis, quæ quomodolibet obtinent in titulum vel commendam, ac quoad Capitula, Collegia, & Conuentus, interdicti etiam Ecclesiástici, alijsq. Ecclesiasticis censuris, & arbitrio nostro infligẽdis, & irrogandis pœnis, illico omni & quacũq; postposita mora, exceptione, aut excusatione, ac saltem intra terminum quindecim dierũ immediatè sequentium post diem publicationis præsentium litterarum, modo, & forma infrascriptis faciendæ, quorum quinque pro prima,

quinque pro secunda, & reliquos quinque dies pro tertia Canonica monitione, ac tertio, & vltimo peremptorio termino ipsis præfigimus & assignamus ab eodem Hérico, ac ab eius sequacibus, fautoribus, & defensoribus, illiq. adhærentibus, Principibus & proceribus atque aliis, qui apud eum sunt, omnino recedant, illumq. & illos prorsus deserant & derelinquant, neque vllam cum eis societatem, fœdus, ligam, aut consuetudinem habeant, ineant, foueant, aut retineant, vel opem, præsidium, auxilium, consilium, vel fauorem eis directè vel indirectè, per se, vel alium, seu alios quouis quæsito colore, vel prætextu, aut aliàs quomodolibet, præstent, aut impendant. Quod, si qui eorum re ipsa, ac omni dolo, & fraude cessante, non fecerint, nec fideliter adimpleuerint, eos in cẽsuras & pœnas prædictas incidisse, & insuper, si, quod absit, intra alios quindecim dies proximè sequentes non paruerint, sed animo permanserint obdurato, dictarum Ecclesiarum, etiam Cathedralium, etiam Metropolitanarum, & Monasteriorum, quibus præsunt, ac quarumuis dignitatum, Ca-

nonica-

nonicatuum, & præbendarum, Prioratuũ, & Præpositurarum, Rectoriarum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcũque cum cura, & sine cura, quocumque titulo, honore, & nomine cẽseantur, aut appellentur, priuationis pœnam ipso facto incurrisse, tenore præsentium, de potestatis Apostolicæ plenitudine, decernimus & declaramus. Cæterum à suspensionis, excõmunicationis maioris, interdicti Ecclesiastici, & alijs censuris, & pœnis prædictis, quicũque in eas incurrerint, nullo modo absolui, aut liberari possint, neque etiam in foro conscientiæ à quoquam seculari, vel cuiusuis ordinis regulari Presbytero, vel Prælato, quauis dignitate & auctoritate fungente, nisi à nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore existente, & præterquã in mortis articulo, & tunc, non nisi præstita cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, & congruè satisfaciẽdo, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum, etiam occasione Iubilei plenarij, vel Cruciatæ Sanctæ, seu confessionalium quibuscũque personis Ecclesiasticis secularibus, & quorumuis ordinum, etiam Mendicantium & Militiarum regularibus, etiam Episcopali,

vel

vel alia maiori dignitate præditis, ipsisq́. Ordinibus, ac eorum Monasterijs, Conuētibus, Domibus, & Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, ac cæteris personis supradictis per nos, & dictam Sedem, & cuiusuis Concilij, etiam generalis, decreta verbo, litteris, aut quacũq; scriptura in genere vel in specie concessorum, & innouatorum, etiãsi in eis casus in litteris die Cœnæ Domini legi solitis expressi comprehẽdantur, nisi de præsentibus nostris litteris specifica, & expressa, non autem per clausulam, Quorum tenores, & alias quascũq; clausulas generales idem importantes mẽtio fiat. Vt autem præsentes nostræ litteræ ad ipsorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, & Prælatorum, necnõ Capitulorum, Collegiorum, & Conuētuum, atq; aliarum supradictarum personarũ notitiam facilius perueniant, seu peruenire possint, easdem nostras litteras tam in Alma Vrbe nostra in Lateranen. & Principis Apostolorum, Basilicarum, & Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac in acie Campifloræ per aliquem ex Cursoribus nostris, quàm etiam in partibus Regni Franciæ, in Valuis

nino hominum liceat hāc paginam nostræ requisitionis, monitionis, præfixionis, assignationis, declarationis, mandatorum, decretorum, & voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationē Omnipotētis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ, apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingētesimo nonagesimo, Kal. Martij, Pontificatus nostri, Anno Primo.

L. Dat.

M. Vestrius Barbianus.

A. de Alexijs.

Anno à Natiuitate Domini, Millesimo quingentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta, die vero vigesimaquinta Mensis Maij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XIIII. Anno Primo, Retroscriptæ litteræ monitoriales eiusdem S.D.N. Papæ ad Prælatos, & alias personas Eccle-

 siasticas

ſiaſticas Regni Franciæ, lectæ, publicatæ, & intimatæ fuerunt in Vrbe Roma, in valuis Baſilicarum Lateranen. & Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſt. & in Acie Campifloræ, & inibi affixæ ac ſic affixæ per aliquod temporis ſpatium dimiſſæ ſimiliter fuerunt, eisq. poſt modum inde refixis & detractis, illarum copiæ, ſeu exempla cum his originalibus auſcultata, & concordata in eiſdem locis affixa, relicta ſunt, iuxta earundem & litterarum formam & tenorem, per nos Octauium Tagliettum, & Nicolaum Drouyn prælibati Sanctiſſimi D. N. Papæ Curſores.

Pompeus Guerra Magiſt. Curſ.

LITTE-

LITERAE

S. D. N. D. GREGORII

DIVINA PROVIDENTIA PAPAE XIIII.

Exhortatoriæ & monitoriæ ad Principes, Duces, Marchiones, & Comites, aliosq; Regni Franciæ Proceres ac Nobiles, Henrici Borbonij quondam Nauarræ Regis partes sequentes; necnon ad Communitates, Vniuersitates, & populos, atque cæteras personas seculares sub eiusdem Henrici dominatu existentes, ne eidem Henrico vlterius adhæreant, vel quoquomodo faueant.

GREGORIVS Episcopus Seruus Seruorum Dei,

Vniuersis, & singulis Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, alijsq; Regni Franciæ Proceribus, ac Nobilibus, Henrici Bor-

bonij quondã Nauarræ Regis partes sequẽtibus, vel apud eum commorantibus: Necnon Prouinciarũ, Ciuitatum, Oppidorum, & Locorũ sub eiusdem Henrici dominatu existentium, Communitatibus & Vniuersitatibus, ac Populis, Ciuibusque & Incolis quibuscumq;. Salutem, & spiritum sanioris consilij.

POSTQVAM Diuinæ placitũ est bonitati, quæ vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea quæ sũt, humilitatem nostram ad munus Apostolicum omniũ maximum & grauissimum, & ipsis Angelicis humeris formidãdum, vocare; animo reuoluentes ingentia, quibus Populus Christianus affligitur, mala, variasq; eiusdẽ ærumnas & calamitates, & in primis Regnum Franciæ olim præstãtissimum Ecclesiæ columen, & Catholicæ fidei firmissimum præsidium ac propugnaculum, exortis, in eo iãdiu de Religione ac de Regno, dissidijs, in partes distractum, intestino & crudeli bello ardere, & miseran-

dum

dum in modũ conflictari; scissum est cor nostrũ doloris amaritudine, nec potuimus nostram, & afflicti populi, vicem vehementer non lugere. Sed in eo firmam habentes fiduciam, qui sperantes in se numquam deserit, atque, cũ Ecclesia sua, & cum fidelibus seruis suis, vsque ad cõsummationem seculi se futurum esse pollicitus est; nec permissurũ, vt portæ inferi præualeant aduersus eam; animum ereximus, statimq; cogitatus, laboresq; nostros ad id conuertimus, vt Regno, & Nationi isti tãtopere de Ecclesia Romana benemeritæ, & nunc grauissimè laborãti, quam celerrime, opera, studio, vigilantia, curaq; Pastorali, & ipsa, si necesse sit sanguinis & vitę nostræ, effusione, opportunam ac necessariam opẽ feramus. Nouit Deus scrutator cordium, nos nec nostris nec alterius cuiusquam cupiditatibus vel affectibus humanis, duci, non nostra quærere, sed quę sũt Iesu Christi, nihilq; ante oculos habere, nisi Dei gloriam, animarum salutem, publicam quietem & tranquillitatem, ac Regni istius Nobilissimi conseruationem. Speramus equidem eundem Deum, qui bonarum consitruit esse adiutor mentium, sicut etiam largitor est, pro immensa misericordia sua pijs

 no-

noſtris conatibus propitium fore, optatūq; incremētum daturum. Sed,veſtra, tamē in hoc, pietate,veſtra opera, & obſequio indigemus,quia vos,ſine vobis, ſaluos facere non poſſumus. Alios omnes, qui in armis ſunt, & vobis aduerſantur,in poteſtate noſtra fore non dubitamus; ſi vos idem facere in veſtrum animum induxeritis; omnia erunt facilia, & breui tempore,Religio,Pax, ac iſtius Regni Nationiſq; gloria priſtinum in locum reſtituētur. Oportet ſanè eos, qui generis Nobilitate præfulgent, Chriſtiana in primis pietate, ac Fidei Catholicæ cultu & obſeruantia,præcellere; ſine quibus nulla poteſt eſſe vera Nobilitas, dicēte Domino: Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.Reges veſtri,ſummum Regiæ dignitatis faſtigium aſſecuti, etſi nihil amplius eis addi poſſe videbatur,pro ſuis tamen erga Dei Eccleſiam,Sanctamq; Fidem Catholicā, maximis meritis ac beneficijs, pulcherrimo Chriſtianiſsimi cognomine ab eadem Eccleſia decorati, id ornamentū nō minus cupidè,quàm deuotè,ſuſceperūt, ac longè pluris quàm Regiam ipſam dignitatem, æſtimarunt. Quando igitur Reges

optimi

optimi ac prudétissimi, nihil habuerunt antiquius, quàm vt ad proprium profectum ac aliorum exemplum & ędificationem, ipsorum, erga Sáctam Ecclesiam Catholicá, quàm maximè eluceret pietas, atq; deuotio; quanto magis decet vos omnes, & eos præsertim, qui Nobilitate præstant, tantorũ Principum vestigia sequi, & Sanctæ Matris Ecclesię dicto audientes esse, ac monitis, cõsilijsq; salutaribus obtemperare? Igitur, vt opportuna aliqua ratio à nobis, Deo iuuãte, iniri possit, id quod dies noctesq; cogitamus, qua, tot impendentibus malis occurratur; & talē habeatis Regem, qui dignus sit vobis præesse & dominari, ac verè pius sit, & re & nomine Christianissimus; Vos, his nostris litteris, quas, vt ad omnium notitiã celerius perferantur, nec quisquam earum ignorationem prætendere possit, volumus; in Parisiẽsi, Aurelianẽsi, Lugdunẽsi, Aquẽsi, & Tolosana, vel aliarum Ciuitatum, Ecclesijs Cathedralibus, more solito, dum ibi diuina celebrabuntur Officia, publicari, earũque exempla valuis earundem Ecclesiarũ affixa relinqui; & post mensem à d e publicationis huiusmodi numerãdum, ita eos omnes, ad quos pertinẽt afficere & obliga-

re, ac si eis singulis lectę, & intimatę fuissẽt, Hortamur, & per viscera misericordiæ Dei, & Domini Nostri Iesu Christi omni effica-ciori quo possumus, modo, ac etiam sub in-terminatione diuini iudicij, rogamus, obse-cramus, obtestamur, ac monemus, ne diu-tius Henrico Borbonio quondam Nauarræ Regẽ adhæreatis, vel quoquomodo faueá-tis; ipse enim à teneris annis pessima hære-ticæ matris educatione corruptus, cùm iam esset adultus, & in ea ætate, qua, bonũ à ma lo, hæreticorum mendacia, à Religionis Ca tholicæ veritate secernere poterat, Parisijs publicè in Ecclesia vbi Rex, & Regni Prin-cipes, ac Proceres frequentes aderant, post nonnullas disputationes inter Catholicos Sacræ Theologiæ Doctores, & hæreticorũ ministros, ipso instante atq; præsẽte, factas, Fidem Catholicam amplexus & professus est, hæresibus, quibus antea imbutus fuerat, detestatis, & abiuratis; & præterea sincerũ se, ac verum Catholicę fidei cultorem, dein ceps omni tempore futurum pollicitus est; scriptis etiam litteris, ad Sanctæ mem. Gre-gorium Papam XIII. prædecessorem nostrũ quibus eum supremum Catholicę Ecclesię caput agnoscebat; & supplex deprecabatur

vt conuersionis & obedientiæ suæ cõfessionem acceptam habere,& preteritorum criminũ veniá çócedere dignaretur,(quod, & obtinuit) firmiter promittens,se fidem Catholicam perpetuò integrè,ac inuiolatè seruaturum;& deinde etiam Oratore Romam misso, qui suo nomine obedientiam eidem Gregorio prædecessori præstaret, atque de poenitentia, conuersione, fide, & constantia sua, in Sedis Apostolicæ conspectu spõderet, prout in publico Consistorio, assistẽtibus eidem Sanctæ Romanę Ecclesię Cardinalibus,necnon pręsentibus compluribus Prælatis, & Romanæ Curiæ Officialibus, alijsq; innumeris personis, per eũdem Oratorem prestitit & spopõdit, ac publico proposito edicto, in suæ ditionis,Prouincijs & Terris fidem Catholicam restitui,eãq; solũ ab omnibus suis subditis seruari mandauit, falsamq. religionem seu hæreses in eis prędicari aut teneri prohibuit. Atque ita per aliquod tempus, vt Catholicus haberetur, exteriore cultu,præ se tulit. Attamen cum postea violato iureiurando, & fracto promissionis, quo se obstrinxerat,vinculo; repentè Catholicæ religionis hostem acerrimum, Hæreticorumq. Caput ac Principẽ

 se de-

se declarasset, atq; in Ciuitates & Oppida tunc temporis ab eo capta hæreticos prædicantes introduci iussisset, atque omni conatu ad ipsas hęreses confirmandas, & propagãdas incubuisset; iure ac merito fel. rec. Sixtus Papa V. etiam prædecessor noster, eundem Henricum fuisse & esse hæreticũ, in hæreses relapsum, & impænitẽtem; Hæreticorum quoq; Ducem, Fautorẽ & Defensorem manifestum, publicum, & notorium, adeò vt nulla posset se tergiuersatione aut excusatione defendere; ac proinde damnabiliter incurrisse in censuras & pœnas à sacris canonibus, alijsq. Apostolicis constitutionibus & legibus statutas; atq; prætenso Nauarræ Regno, vel illius parte, ac Bearni, & quocumque alio Principatu, Dominijs, Locis, Feudis, ac bonis & successoribus, necnõ dignitatibus, honoribus, muneribus, & officijs, etiam Regijs, ac iurisdictionibus, & iuribus, quę de facto obtinebat, aut ad quæ ius quomodolibet habebat, seu prætendebat, ipso iure priuatum ac indignum inhabilem & incapacem ad illa, & alia huiusmodi in posterum obtinenda seu retinenda, & ad succedẽdum in quibuscumq; Principatibus, Dominijs, & Regnis,

ac ſpecialiter in Regno Franciȩ fuiſſe & eſſe, per ſuam ſententiam, de eorundē S.R.E. Cardinalium conſilio, pronunciauit & declarauit: prout in litteris eiuſdē Sixti prædeceſſoris, Anno Incarnationis Dominicȩ, M. D. LXXXV. quinto Idus Septembris, Pontificatus ſui Anno Primo deſuper editis, plenius continetur. Quamobrem cum his & alijs in dies contra fidem Catholicā ſupercreſcentibus eius culpis, idem Henricus ad ſucceſſionem dicti Regni Franciæ prorſus inhabilis, & incapax exiſtat, ac proptereà nos & Catholica Eccleſia de eo confidere amplius nō poſſimus, nullam videmus cauſam, cur vos, & præſertim ij nobiles, qui fortè ſub falſa conuerſionis illius ſpe decepti, eum ſecuti ſunt; vllo modo ei poſthac confidere poſſitis, vel debeatis. Quis enim poteſt ei confidere, qui fidem, quam promiſerat, abnegauit? Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Nolite itaq; vnius hominis cauſa, à vera pietate & nobilitate tātopere degenerātis, vos, veſtraq́. omnia in extremum diſcrimen adducere. Satis illi

ope-

operæ, & obsequij præstitistis, satis superq. laborum & periculorum, vt ei morem gereretis subijstis. Nũc vos Sancta Mater Ecclesia fidesq. Catholica, nunc patriæ charitas, nunc bonorũ omnium consensus vos retrahit, & in summo periculo validũ pietatis ac virtutis vestræ auxilium exposcit. Et si qui, vt diximus, illum Ducem eo animo secuti sunt, quòd sperarint posse eum à prauis opinionibus abduci, & ad Catholicæ fidei veritatẽ redire, cum hæc ipsa spes prorsus euanuerit, & huic excusationi nullus amplius relictus sit locus; tempus est, mutato in melius consilio, perniciosas societates & coniunctiones dirimendi, sibiq; & alijs in posterum rectè consulendi. Etenim qui primo quoque tempore id non fecerint, nec apud Deum, nec apud homines excusare se poterũt, & non parua honoris & famæ iactura, nũc & in futurum per omne æuum subeũda erit. Non latet vos, Franciæ regnũ superioribus seculis tamdiu floruisse, ac firma pace & quiete potitum esse, quamdiu pijs Regibus paruit. Nunc, vt bona hæc reparentur, bono & pio Rege opus est; quia vbi Deus rectè colitur, aduersitas non habebit effectum. Paternus erga vos

animus noster, vel ex eo maximè patebit, quòd, cum in contumaces aliquid seuerius secundum sacrarũ legum normam, statuendum videretur, spiritu tamen lenitatis & mansuetudinis, ex quadam amoris & charitatis abundantia, vti maluimus, sperantes vos vicissim expectationi ac desiderio nostro cumulatè responsuros, ac re ipsa declaraturos, nõ minus pietate, ac Sedis Apostolicæ reuerentia, quàm generis charitate similes vos esse velle maioribus vestris, qui Christianis quondam virtutibus conspicui, ac verè Nobiles, hanc sui nominis memoriam tãquam opulentam, præclaramq; hæreditatem vobis reliquerunt: & si nunc viuerent, id ipsum, quod à vobis petimus, summis precibus à vobis contenderent, & impetrare conarẽtur. Proinde, si hac in re ita vos gesseritis, sicut pios & obedientes Ecclesiæ filios decet: persuasum, ac certum vobis esse volumus, nos omni tempore, personæ, dignitatis, status, commodorumque, ac desideriorum vestrorum, quantum cum Domino licebit, eximiam esse rationem habituros; nullumque, vel amantissimi patris, vel vigilantis Pastoris, erga vos, totumque Regnum, Inclytamque Nationem vestram

offi-

Officium prætermissuros. Verùm, si aliter, ac cupimus & suademus, de vobis euenire contingat, paternaque vox & hortatio hęc nostra prompto animo non admittatur, cõ siderate quæsumus, nobis, etiam inuitis, ex Officij & conscientiæ nostræ, debito, ne pa tientia, & lenitas vertatur in culpam, extre mam impositum iri necessitatem, ingraue-scenti huic morbo acriora adhibendi reme dia; & Loco paternæ benignitatis, qua ha-ctenus Sedes Apostolica vsa est, seueri Iu-dicis personam induendi. Sed absit, vt hoc de vobis suspicemur, abhorret animus, & præ dolore cõmouentur viscera nostra. Ex-pectare igitur, & sperare malumus, recti, sa-niq; consilij effectum, optatum & salutarẽ: Deum Omnipotentẽ orantes, vt ad id cor-da vestra Sãcti sui Spiritus gratia illuminet, & accendat. Cæterum, vt quantæ nobis cu-ræ sit Regni istius salus, & cõseruatio modis omnibus ostẽdamus, mittere propediẽ istuc decreuimus militares copias Helueticæ na tionis, vnà cũ equitatu nõ modico, quib9 pfi cere ĩ animo habemus vnũ ex cõsãguineis nostris intimis & charis, cui plenè cõfidere, ac sensus vestros sine vlla dubitatione ape-rire possitis; quique adiutor & protector

sit omnibus, Dei & sanctæ religionis causam defendentibus, & bonum publicum procurantibus. Nunc verò mittimus dilectum filium Magistrũ Marsilium Landrianum, vtriusque Signaturæ Referẽdarium, virum claritate generis ac fide, industriaq; singulari præditum, vt istic nostri & Apostolicæ Sedis Nuntij munere fungatur, vobisq. consilio & opera vbicũque oportuerit præsto sit: cui mandata nostra publicè vel priuatim referenti, fidem plenam habebitis. Quia verò difficile foret præsentes litteras singulis vestrum præsentari, & ad singula loca deferri ad quæ oportet, volumus vt earum trãsumptis, etiam impressis, manu publici Notarij, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides, vbique gentium & locorum, in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ eisdem originalibus adhiberetur si essent exhibitæ vel ostẽsæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostræ hortationis, rogationis, obsecrationis, obtestationis, monitionis, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Bea-

torum

torum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ, apud Sāctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo nonageſimo, Kal. Martij, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

L. Dat.

M. Veſtrius Barbianus.

A. de Alexijs.

ROMAE,

Apud Paulum Bladum Impreſſorē Cameralem.